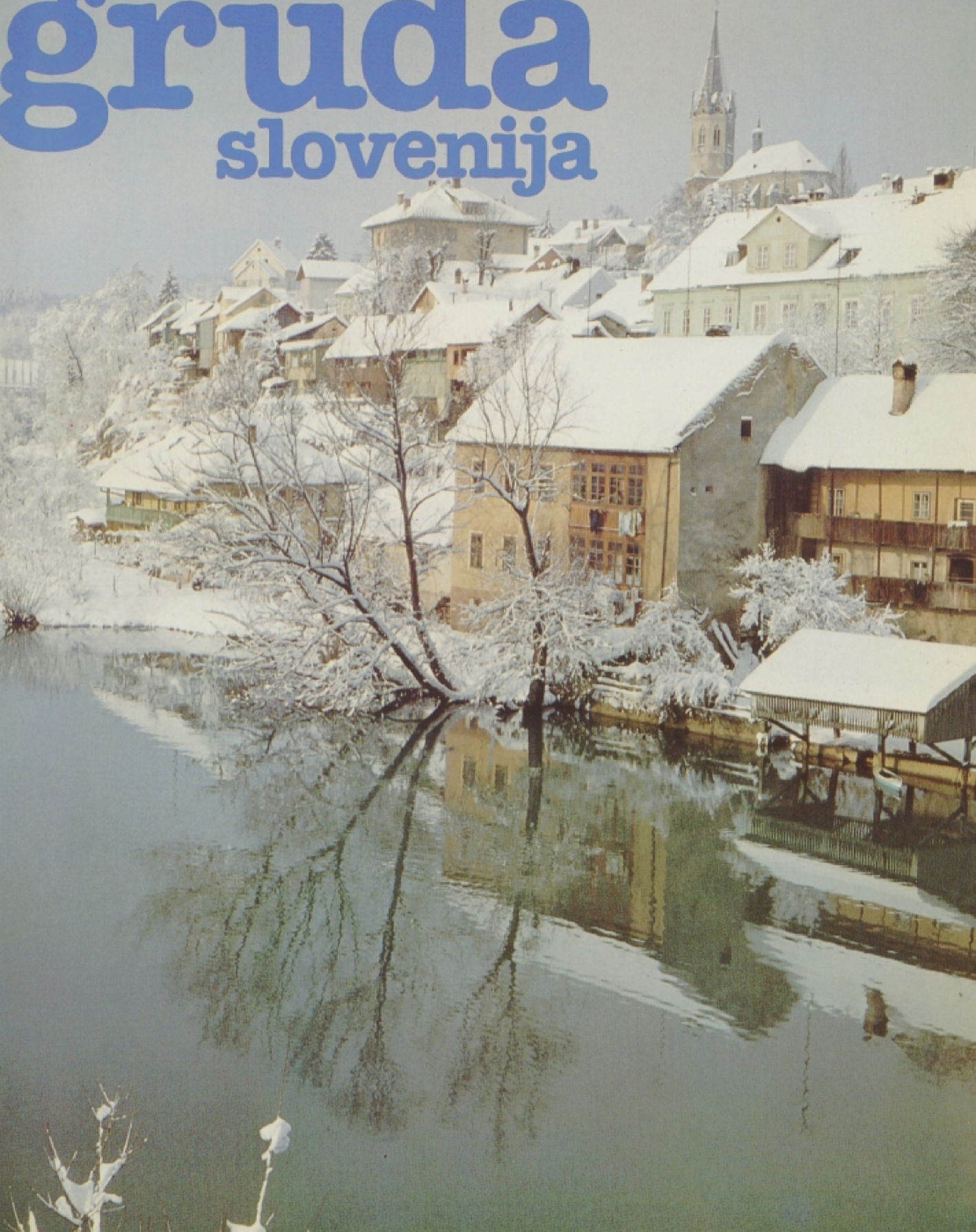

številka 12 | december 1981 | letnik 28

rodna gruda slovenija

PRILJUBLJENA LEPOSLOVNA DELA SLOVENSKE IN SVETOVNE KNJIŽEVNOSTI

PETDESET NAJLEPŠIH PO IZBORU BRALCEV

Romani, novele in povesti v tej ilustrirani knjižni zbirki so se najbolj priljubili bralcem širom Slovenije. Takšne knjige bodo trajno obogatile tudi vašo osebno ali družinsko knjižnico.

Predstavljamo vam 16 del domačih mojstrov peresa in svetovno znanih književnikov v odličnih prevodih v slovenščino, ki so še na voljo. Naši najboljši slikarji-illustratorji so vse knjige obogatili s številnimi črnobelimi ilustracijami, ki dajejo tej knjižni zbirki posebno likovno vrednost.

- Ivan Cankar
MARTIN KAČUR
- J. Jurčič – J. Kersnik
ROKOVNJACI
- Maksim Gorki
MATI
- Heinz G. Konsalik
KIRURGINJA
- Lev N. Tolstoj
ANA KARENINA
- Morris West
SALAMANDER
- Josip Jurčič
DESETI BRAT
- Jack London
DOLINA MESECA
- Ivan Potrč
NA KMETIH
- Mario Puzo
BOTER
- Lev N. Tolstoj
VOJNA IN MIR
- Honore de Balzac
TETA LIZA
- Prežihov Voranc
DOBERDOB
- Josip Jurčič
DOMEN – SOSEDOV SIN
- Ch. Brontë
SIROTA IZ LOWOODA
- Anton Ingolič
PRETRGANA NAVEZA

Vse knjige so trdo vezane in obdane s poslikanimi ščitnimi ovitki. NE odlašajte z naročilom! Priložnost je izvrstna. Podrobnejše informacije o teh knjigah in o vseh naših številnih knjižnih izdajah boste dobili, če nam pišete na naslov: MLADINSKA KNJIGA, Izvozni oddelek, Titova 3, 61000 Ljubljana, Jugoslavija.

VSE KNJIGE NAROČAJTE NA TA NASLOV!

M založba
mladinska
knjiga

rodna gruda slovenija

	Vaša pisma	2
	Dogodki	4
	Celovita podoba velikega rojaka	6
	Svetu je dal dragocen prispevek	8
	O izdajanju Adamičevih del v Jugoslaviji	9
	Trije drobci s simpozija o Louisu Adamiču	10
	Jugoslavija in svet, Gospodarske novice	12
	Veliki Slovenec iz malih Retij	14
	Matej Bor – Prvobitnost naj ostane živa	16
	Po Sloveniji	18
	Turistični vodnik	20
	Slovenija v mojem objektivu – Foto: Igor Modic	22
	Zakladi slovenskih muzejev – Speča vojščaka	24
	Korenine – Pesem je naš simbol	26
	Naši po svetu	28
	Vaše zgodbe – Prvi Slovenec v Clevelandu	32
	Umetniška beseda – Josip Vidmar: Obrazi	34
	Za mlade po srcu	36
	Skozi ameriško džunglo	38
	Materinščina – Nove knjige	41

Slika na naslovni strani:

Novo mesto v snegu
Foto: Mirko Kambič

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos
por el mundo

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/20-657

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/23-102
Telefon uprave 061/21-234

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Jagoda Vigele

Tehnični urednik

Bruno Feher

Uredniški odbor

Janez Kajzer, Marko Kern, Marko Pogačnik,
Jože Prešeren, Ina Slokan, Mila Šenk, Jagoda
Vigele, Matjaž Vizjak, Janez Zrnc

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), dr. Vladimir
Klemenčič, Anna Krasna, Mira Mihelič,
Ernest Petrin, Milan Pogačnik, Drago Seliger,
Lenart Šetine, Ciril Šter, Ciril Zlobec

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina),
Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)
Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Letna naročnina

Jugoslavija 150 din, Avstralija 7 aus. \$,
Avstrija 120 Asch, Anglija 4,50 Lstg., Belgija
260 Bfr, Danska 45 Dkr, Finska 35 FM,
Francija 33 FF, Holandija 18 Hfl, Italija
7.000 Lit, Kanada 10 can \$, ZR Nemčija
16 DM, Norveška 45 Nkr, Švedska 40 Skr,
Švica 15 Sfr, ZDA – U. S. A. 8 US \$,
Južnoameriške države 8 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna
Amerika 22 US \$, Avstralija 20 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 50100-620-107-257300-
2818/5

pri Ljubljanski banki – Plačilo je možno
tudi po mednarodni poštni nakaznici ali
s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica« v priporočenem pismu.
Poštšina plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

V minulem oktobru je delegacija Slovenske izseljenske matice, ki jo je vodil njen predsednik Stane Kolman, obiskala slovenske izseljence v Južni Ameriki, Argentini, Urugvaju in Braziliji. To je bil prvi uradni obisk slovenskih društev v teh državah, zato mu upravičeno lahko rečemo, da je bil zgodovinski; pomen tega obiska je še toliko večji, ker je bil načrtovan več let, in ker so ob tej priložnosti odprli enega izmed največjih slovenskih kulturnih domov v izseljenstvu – dom jugoslovansko-slovenskega vzajemnega društva Triglav v Buenos Airesu, pri katerega opremi je vsaj delno sodelovala tudi naša država. V bogati kroniki sodelovanja Slovenske izseljenske matice s slovenskimi rojaki po vsem svetu smo tako zabeležili še en pomemben dogodek, prepričani pa smo, da se bodo prijateljske vezi, ki so bile vzpostavljene ob tej priložnosti, v prihodnje še bolj krepile.

Leto, ki je za nami, je potekalo pri nas v znamenju dveh tridesetletnic: jubileja Slovenske izseljenske matice in obletnice smrti enega izmed največjih sinov naše domovine v izseljenstvu – Louisa Adamiča. Tema dvema pomembnima obletnicama je tudi naša revija posvetila posebno pozornost, matici v začetku leta, v tej številki pa boste našli nekaj več gradiva o Louisu Adamiču, ki mu je posvečen tudi precejšen del Slovenskega koledarja 1982. Delo naše matice je teklo bolj ali manj po ustaljenem vzoru, čeprav so ga krojile tudi omejene finančne možnosti. Željá s strani vrste izseljenskih društev po vsakovrstnih obiskih iz domovine je veliko in razumljivo je, da je nemogoče ustreči vsem. Prav gotovo pa je bila vsaka pomembna odločitev, ki jo je sprejel izvršni odbor matice, skrbno pretehtana.

Ob tej priložnosti, ko se leto preveša v novo, v imenu uredništva Rodne grude pozdravljam vse sodelavce doma in na tujem, ki so kakorkoli pomagali oblikovati podobo naše revije, in tisoče naših zvestih bralcev, brez katerih bi bilo vse naše delo zaman. Vsem želim srečno, zdravo in tudi veselo novo leto 1982!

Jože Prešeren

Košček domovine v Perthu

Minili sta gotovo že dve leti, odkar se nisem oglasil. Prosim vas, da oprostite zamudi s poravnavo naročnine za Rodno grudo in Slovenski koledar. Prilagam ček, če pa ne zadostuje, vas prosim, da mi sporočite.

Naše slovensko društvo v Perthu je pred kratkim slavilo tretjo obletnico obstoja. Prireditev za to priložnost je lepo uspela, čeprav je bilo v tem času več naših članov na obisku v domovini. Zadnje čase pa imamo tudi iz domovine veliko obiskov. V zadnjem času sta bila na obisku pri prijateljih tudi Tone in Fanči Škerjanc (Tone igra trobento pri Planšarjih). Pred kratkim je našega prijatelja Jožeta Primca obiskala sestra Tončka Pajnič z možem iz Ljubljane. Veseli smo vseh teh obiskov, saj se takrat počutimo, kot da imamo med nami košček domovine. Lahko si mislite, kako smo radovedni in koliko vprašanj imamo za obiskovalce.

Naj vam omenim še, da smo letos 9. maja proslavljali tudi dan mater, »Mother's Day«. Na tej priležitvi je bila izbrana tudi »mati leta«. Ta čast je doletela našo prijateljico in krstno botro naših otrok Alice Kristančič, ki

Alice Kristančič, »mati leta« pri Slovenskem društvu v Perthu, Avstralija

je bila letos tudi na obisku rodnih Goriških Brd. In seveda moram omeniti, da je bila letos med nami tudi novinarka iz Ljubljane Miriam Bevc. Tone Resnik z družino, Middle Swan, W. Australia

»Mi kar srce poskoči...«

Pošiljam ček za poravnavo naročnine za Rodno grudo. Zelo smo je veseli vsak mesec. Najprej pregledamo slike in iščemo kraje, koder smo se vozili ob obisku. Na en način to ni preveč prijetno, saj mi kar srce poskoči in še tisto minuto bi rada skočila na avion in se odpeljala proti Brniku. Posebno pa si želim v Kranj in v Metliko. Po vsem tem se kar težko pomirim. Upam, da bom lahko vsaj še enkrat obiskala vse tiste lepe kraje, potem pa naj pride, kar hoče. Doslej smo šli že štirikrat, daj nam Bog, da bi šli vsaj še enkrat.

V juliju smo bili na upokojenskem pikniku v Euclidu, Ohio. Tam sem videla toliko znancev, da se mi je kar v glavi zvrtilo, pa ne od pijače. Mimogrede sem spoznala tudi sestro Johane Mohorčič iz Ljubljane Francko Turk. Z njo smo se srečali ob obisku leta 1972 v Ljubljani. Kakšno presenečenje in kdo bi si mislil, da se bomo srečali tudi v Clevelandu. Upam, da se je na obisku v Ameriki imela kar se da lepo.

Mimi Willis, Miami, Fla., ZDA

Zdaj poznam moj kraj

Spet je prišel čas za poravnavo naročnine za Rodno grudo. Zelo mi je všeč. Komaj čakam, da mi jo poštar prinese. Samo predolgo jo moram čakati. Obenem pa se vam prav lepo zahvaljujem za objavo članka o Logatcu, ki ga je napisal Janez Zrnc. Zelo lepo ga je opisal. Sama sem šestnajst let živela v Gor. Logatcu, potem pa me je oče vzel k sebi v Ameriko. Letos 19. avgusta je minilo 60 let, odkar sem tukaj. Zdaj vsaj malo vem o mojem kraju, prej nisem nič.

Mary Sircelj, Sheboygan, Wis., ZDA

Še pridemo, nazaj

Nazadnje sem bila doma na obisku leta 1979, dve leti sta že minili. Bilo je jeseni, v času trgatve. Trte so takrat dobro obrodile in vino je bilo zelo dobro. Mami in sestram sem obljubila, da bom prišla spet čez nekaj let in takrat za dalj časa, zdaj pa ne vem, kdaj mi bo mogoče. Doma sem iz Božičevega vrha pri Suhorju v Beli krajini.

lepa hvala vsem, ki so pomagali in prispevali za to, da je bilo naše potovanje tako uspešno.

Charles A. Tereck, Euclid, Ohio, ZDA

Slovenske počitnice

Danes bi rada malo popisala moje počitnice, ki sem jih preživela v Eden, N. Y. Z letalom sem se pripeljala iz Phoenixa in v Buffalu so me čakali moj sin in hčerke. Pri njih sem ostala 14 dni, potem pa sem odšla k prijateljici Gizeli Jančič, kjer sem preživela dva lepa tedna. V Govandi je kar precej Slovencev, ki se med seboj lepo po slovensko pogovarjajo. Obiskali sva tudi starostni dom, kjer živi Francka Kranjc, na kosilu pa sva bili tudi pri Angeli Puščaj. Nato sta me prišla iskat prijateljica Pepca Jančič z možem Dragom iz Kanade. Dvakrat smo šli v Toronto. Bila sem v neki mesnici, kjer so govorili skoraj samo po slovensko. Mislila sem, da sem doma v Sloveniji. Obiskala sem tudi prijateljici Kristino Senožetnik in Mario Jensen. Potem sem se spet vrnila v Meso, kjer je v septembru še vedno vroče.

Lepo pozdravljam vse Slovence po svetu!

Angela Bischof, Mesa, Arizona, ZDA

Pozdravi zlati mami

Pošiljam vam naročnino za Rodno grudo in se iz srca zahvaljujem za redno pošiljanje. Omeniti moram, da nimam večjega veselja kot tisti dan, ko dobim Rodno grudo. Rodna gruda mi vzbuja spomine na nekdanje lepe čase, ko sem bila še doma pri starših in ko nisem poznala ničesar hudega. Za vse to krasno delo, ki ga opravljate za nas, srčna hvala.

Prisrčno pozdravljam sestre Anico, Marico, Toniko in njihove družine, posebno pa mojo zlato mamo Ano Šumen z željo, da se prihodnje leto spet vidimo doma. Pozdravljam tudi vse v uredništvu in Slovence po vsem svetu.

Albina Horvat, Manhattan Beach, Calif., ZDA

Slovenci v krogu suverenih narodov

Hvala vam za revijo Rodna gruda, za katero pred tem sploh nisem vedel. Ko bi bil prej vedel, da izhaja tako zanimiva revija za nas izseljence, bi jo gotovo že prej naročil.

Brez pretiravanja vam lahko povem, da sem prebral vsako besedo v reviji in še po dvakrat in to je delovalo name kot najboljšo zdravilo. Posebno

je zame zanimiv angleški del, saj sem živel deset let tudi v Avstraliji.

Posebno pozornost je v meni vzbudil tudi članek »Slovenci v krogu suverenih narodov«. Predsednika slovenske skupščine sem poznal še kot otroka, ker sem bil dober znanec njegovih staršev. Sem namreč Prekmurec.

Še letos se nameravam za stalno vrniti v domovino, kamor spadam živ ali mrtev, prosim pa, da bi pošiljali Rodno grudo na naslov zavedne slovenske rojakinje v Frankfurtu, ki jo bo gotovo zelo razveselila ta vez z domovino.

Ludwig Secko, Frankfurt/M, ZR Nemčija

Posnetek z jesenskega festivala v slovenskem klubu v Malvondale, Detroit, Mich. Fotografijo je prinesel Frank Modic

Skupščina občine Radovljica

želi vsem rojakom na tujem, bralcem Rodne grude, srečno in uspešno

novο leto 1982!

Imam dva sina, ki sta oba že zdoma. Starejši je izučen za mehaničnega inženirja, mlajši pa služi vojaščino v aviaciji in tudi on je inženir, oba sta zelo pridna fanta. Letos v aprilu je imel starejši sin prometno nesrečo, v kateri je k sreči ostal živ, vendar ima zlomljeno nogo v stegnu in že več mesecev ne more delati.

Pozdravljam vse Slovence po svetu!
Anica Stonich, Pueblo, Colo., ZDA

Ponosni Belokranjec

Prilagam naročnino za Rodno grudo, za katero sem precej v zaostanku. Hvaležen sem vam, da mi je niste prenehali pošiljati. Urednik Jože Prešeren se me gotovo še spominja, saj sva se srečala v Clevelandu, videla pa sva se tudi v uradu matice. Urednik je objavil moje pismo z naslovom »Ponosen Belokranjec«. Res sem ponosen na to, odkar pa sem pred štirimi leti ponovno obiskal moje Belokranjce, je ta moj ponos še zrasel. Bela krajina je veliko pretrpela in žrtvovala, vendar vse to ni bilo zastoj. V tridesetih letih je napredovala bolj kot prej v tristo letih. V Ameriki sem že 54 let, toda sem in bom ostal »Ponosen Belokranjec« do konca mojega življenja.

Na več načinov sem povezan s staro domovino, toda Rodna gruda nam pokaže in opiše več kot kdorkoli drug. Hvaležen vam bom, če boste še kaj pisali o Beli krajini.

Matt. V. Schneller, Cleveland, O., ZDA

Imenitna, slikovita predstava

Letos me je spet doletela velika sreča, ko sem že petič prišel v Slovenijo in celo sodeloval v znani ljubljanski kmečki ohceti. Vse ceste so bile polne ljudi, ki so si prišli ogledat to veliko parado skozi mesto. Z besedami se ne da popisati, kako lepo je bilo. Človek mora videti na lastne oči to imenitno in slikovito predstavo.

Slovenska godba iz Clevelanda, pri kateri igram, je bila povsod po Sloveniji zelo lepo sprejeta, na vseh naših koncertih pa je bila lepa udeležba. Tudi mi smo se dobro zabavali in imamo lepe spomine na naš obisk. Prav

Alexander Haig v Beogradu

V Jugoslaviji je bil 13. in 14. septembra na uradnem obisku ameriški državni sekretar Alexander Haig, ki se je pogovarjal z jugoslovanskim državnim sekretarjem za zunanje zadeve Josipom Vrhovcem, sprejel pa ga je tudi predsednik predsedstva SFR Jugoslavije Sergej Kraigher. Med obiskom je Alexander Haig položil tudi venec na grob predsednika Tita.

Po pogovorih sta obe strani poudarili pomen nepretrganega dialoga za nadaljnjo poglobitev odnosov med državama na temelju enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja. V tem okviru je državni sekretar Haig potrdil, da upošteva neodvisni in neuvrščeni položaj in politiko Jugoslavije v mednarodnih odnosih. V razgovorih so obravnavali tudi pereča mednarodna vprašanja in izmenjali stališča o krepitvi dvostranskih odnosov. Še posebej so se pogovarjali tudi o gospodarskem sodelovanju, o uravnovešenju trgovinske menjave in o krepitvi finančnega in industrijskega sodelovanja.

Mednarodno središče elektronike

Mednarodni sejem elektronike, ki je bil v Ljubljani v začetku oktobra, velja za največjo tovrstno razstavo v Evropi. Na letošnjem sejmu je razstavljalo 525 razstavljalcev, od tega 136 domačih. Tudi letošnji sejem je spremljala vrsta posvetovanj in simpozijev. Splošna trditev ob sejmu je bila, da jugoslovanska elektronska industrija v ničemer ne zaostaja za razvojem v tehnološko najbolj naprednih državah.

Izvozne spodbude

Vse slovenske banke so podpisale sporazum o kreditiranju proizvodnje, namenjene v izvoz. Izvoz blaga na konvertibilno (zahodno) področje je manjši od načrtovanega, uvoz pa večji. Za izboljšanje ekonomskih odnosov s tujino so v Sloveniji, kakor podobno

Ameriški državni sekretar Alexander Haig v razgovoru s predsednikom predsedstva SFR Jugoslavije Sergejem Kraigherjem

tudi v vsej Jugoslaviji, izvedli vrsto ukrepov, tako da obstajajo realni obeti, da bo ob koncu leta projekcija plačilne bilance boljša, kot je bilo videti po rezultatih iz prvega polletja.

Nova nahajališča premoga

V zasavskih revirjih so odkrili nova nahajališča črnega premoga. Med jamo Kotredež in jamo Kisovec ga je blizu 10 milijonov ton. Ekipa ljubljanskega geološkega zavoda, ki je opravljala raziskave, zatrjuje, da je premog zelo dobre kakovosti in da ima tudi ustrezno kalorično vrednost.

Skozi Učko v Istro

Konec septembra so slovesno odprli predor skozi Učko, dolg 5062 metrov,

ki so ga gradili deset let. Predor je številne kraje osrednje Istre približal gospodarskemu središču tega območja Reki.

Največja podjetja v Jugoslaviji

Po podatkih beograjskega tednika Ekonomska politika je po skupnem dohodku največje jugoslovansko podjetje Industrija nafte iz Zagreba, na drugem mestu je novosadsko podjetje Naftagas, na tretjem mestu pa je rudarsko-metalurški kombinat Zenica.

Četrto je sarajevski Energoinvest, peti rudarsko-topilniški bazen Bor, šesti Šipad Sarajevo, sedmi Makmetal Skopje, osma Crvena zastava iz Kragujevca, deveta Iskra iz Ljubljane, na desetem mestu pa je Unis Sarajevo.

Velenje je odslej Titovo Velenje

Od 8. oktobra letos, to je od velenjskega občinskega praznika, se mesto Velenje imenuje **Titovo Velenje**. Že v uvodnih besedah predloga za preimenovanje svojega mesta so Velenjčani zapisali, »da so se svojim dosedanjim delom in rezultati dokazali, da znajo in hočejo uresničevati tisto, kar v praksi pomeni boriti se za uresničevanje Titovih idej o samoupravljanju in Titove vizije razvoja naše samoupravne socialistične skupnosti.« Poimenovanje po Titu je predlagala občinska konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva Velenje, podprl pa ga je zvezni odbor za obeleževanje in ohranjanje imena in dela Josipa Broza Tita v skladu s pobudo predsedstva Jugoslavije, naj bi se v vsaki republiki po eno mesto imenovalo po Titu.

Predsednik Tito je štirikrat obiskal Velenje, leta 1977 pa so v mestu odkrili maršalov kip, delo akademskega kiparja Antuna Augustinčiča.

Slovenski računalniški sistemi

Predstavniki samoupravnih organov slovenskih podjetij Iskra, Gorenje in Elektrotehna so se dogovorili, da bodo ustanovili enotno delovno organizacijo za proizvodnjo in trženje računalniških sistemov. Znano je, da je doslej vsaka delovna organizacija načrtovala in delala po svoje, zato lahko zdaj upravičeno pričakujemo, da se slovenskemu računalništvu obetajo lepši časi.

Milijon novih delavcev

V preteklih petih letih se je v Jugoslaviji zaposlilo blizu poldrugi milijon novih delavcev, od katerih jih milijon pomeni povečanje zaposlenosti, blizu štiristo tisoč pa zamenjavo naravnega odliva.

Nezaposlenost je lani dosegla najvišjo raven – 875.000. Omeniti pa je treba, da se iz leta v leto večja tudi število prostih delovnih mest, vendar pa ni skladnosti, saj so nekatera delovna mesta ostala neizpopolnjena zaradi profesionalnega in teritorialnega neskladja med ponudbo in povpraševanjem. Zanimivo je tudi, da so v preteklem obdobju ženske lažje našle delo kot moški.

Zajezitev neugodnih tokov v gospodarstvu

Delegati slovenske skupščine so po hitrem postopku sprejeli pet zakonov,

ki naj bi zajezili neugodne tokove v gospodarstvu. Zakoni so v veljavi od 1. avgusta in bodo veljali do konca leta. Najpomembnejši je, zakon očasni prepovedi razpolaganja z delom družbenih sredstev za gradnjo določenih objektov v letu 1981.

S sprejetjem »paketa« zakonov naj bi pospešili zunanjetrgovinsko menjavo slovenskega gospodarstva s konvertibilnim področjem, saj bodo izvozniki plačevali manjši delež prispevkov. Prav tako so v ugodnejšem položaju izvozniki, ki izvažajo prek svojih načrtovanih obveznosti, saj jim ostane 90 odstotkov tako pridobljenih deviz.

Podelitev Levstikovih nagrad v Velikih Laščah

Ob 150-letnici rojstva velikega pisatelja, pesnika in kritika Frana Levstika je Mladinska knjiga iz Ljubljane 21. septembra podelila v Velikih Laščah tradicionalne nagrade za najboljše dosežke na področju mladinske ustvarjalnosti. Prejeli so jih: pesnik Niko Grafenauer za pesniško zbirko *Nebotničniki, sedite*, Marjanca Jemec-Božič za ilustracije v knjigah *Ko*

Nina spi, *Pomladna ladja* in *Metuljčki* ter Marjan Prosen za poljudnoznanstveno knjigo *Utrinki iz astronomije*.

S pesniško zbirko *Nebotničniki*, sedite se je pesnik Niko Grafenauer lotil popolnoma nove tematike in v njej prikazal tri nova področja pesniške obravnave. Zlasti to velja za cikla *Stara Ljubljana* in *Skrivnosti*, s katerima se je pesnik znal približati mladim bralcem. S pesniško govorico jim je radoživo in iskriivo dočaral nekdanjo Ljubljano, v drugem delu pa se je z razmišljanjem in svojevrstno obravnavo lotil globljih življenjskih razsežnosti, ki umetniško zadovoljujejo tako mlade kot tudi starejše bralce.

Marjanca Jemec-Božič je v knjigah, ki jih je ilustrirala, znala prisluhniti psihološki obravnavi besedil in jih obogatila s pridihom rahlega humorja in z dobrodušno ironijo, kar je še posebej dragoceno v slovenski mladinski književnosti.

Avtor knjige *Utrinki iz astronomije* Marjan Prosen je dokaj zahtevna in težko dojemljiva dogajanja iz astronomije predstavil mladim bralcem preprosto in razumljivo, kar je še poseben čar njegove knjige.

Ob tej priložnosti so slovenske založbe predstavile tudi novitete, ki so izšle v počastitev Levstikove obletnice.

Miha Matè

Rojstna hiša Louisa Adamiča v Prapročah pri Grosupljem je bila ob 30-letnici njegove smrti prizorišče spominke slovesnosti, v njej pa so ponovno odprli tudi spominke sobo. Podrobneje berite o letošnjih počastitvah Louisa Adamiča na straneh 6–11!

Celovita podoba velikega rojaka

Mednarodni znanstveni simpozij o življenju in delu Louisa Adamiča, ki ga je v dneh od 16. do 18. septembra 1981 organizirala univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, je z vseh strani orisal tega znamenitega slovenskega Američana, poleg tega pa je bilo to tudi prvo mednarodno srečanje znanstvenikov, ki je obravnavalo na najvišji ravni problematiko slovenskega izseljenstva. Pobudo za organizacijo tega simpozija je dala Slovenska izseljenska matica, koordinacijski odbor izseljenskih matic Jugoslavije pa je to pobudo razširil prek slovenskih meja in tako je bila to splošno jugoslovanska akcija. Vse priprave za počastitev spomina na Louisa Adamiča je vodil poseben odbor, ki mu je predsedovala članica predsedstva SR Slovenije Vida Tomšič. Slovesni otvoritvi simpozija na ljubljanski univerzi in večerni slavnostni akademiji v Domu Ivana Cankarja so prisostvovali najvidnejši predstavniki slovenskega družbenopolitičnega življenja, med njimi Pepca Kardelj, Lidija Šentjurg, France Popit, dr. Marijan Breclj, Milan Kučan, Mitja Ribičič, Janez Vipotnik, Dušan Šinigoj, dr. Ivo Fabinc, Stane Kolman in drugi. Slovesnega začetka znanstvenega simpozija in akademije se je udeležil tudi ameriški veleposlanik v Jugoslaviji David Anderson in slovenski metropolit dr. Alojz Šuštar, ki se je isti dan vrnil z obiska slovenskih izseljencev v ZDA in Kanadi. Na simpoziju so kot gostje sodelovali tudi predstavniki ameriških Slovencev, predsednik Slovenske narodne podporne jednote Peter Elish, predstavnica Progresivnih Slovenk Amerike Mary Ivanusch in vrsta naših rojakov, ki delujejo na ameriških univerzah. Prisostvovali so tudi predstavniki drugih jugoslovanskih izseljenskih matic in predstavniki organizacij zamejskih Slovencev v Avstriji in Italiji. Slavnostna govornica je bila Vida Tomšič.

Ameriški veleposlanik v Jugoslaviji David Anderson, ki je na otvoritvi simpozija spregovoril nekaj uvodnih besed tudi v slovenščini, nato pa nadaljeval v angleščini, je med drugim poudaril: »Književna dela in politična prizadevanja Louisa Adamiča v letih vojne in po njej so predstavljala začetek velikega upoštevanja usode nove Jugoslavije v krogih ZDA. Danes nam je v zadovoljstvo, da imenujemo človeka, ki je krčil nove poti, kot vizionarja, kar je tudi bil, zaradi česar se s prijateljskimi čustvi pridružujemo jugoslovanskim prijateljem, ki se klanjamo njegovemu spominu.«

Predsednik SNPJ Peter Elish je v svojem kratkem govoru izrazil ponos na Louisa Adamiča, ki je danes tako ameriški kakor jugoslovanski, in obljubil tudi za v prihodnje vso pomoč te slovenske organizacije pri popularizaciji njegovega dela.

V prostorih Slovenske akademije znanosti in umetnosti so na dan otvoritve simpozija odprli tudi razstavo gradiva in dokumentov o Louisu Adamiču, ki jo je pripravil Jaro Dolar, na otvoritvi pa so poleg njega spregovorila tudi podpredsednik SAZU dr. Bratko Kreft in ravnatelj Narodne in univerzitetne knjižnice Tomo Martelanc.

Univerzitetni odbor za organizacijo znanstvenega simpozija je vodil predstojnik oddelka za germanistiko na filozofski fakulteti prof. dr. Janez Stanonik.

Takoj po otvoritvi se je začel delovni del simpozija, prvo predavanje pa je imel dr. France Adamič, pisateljev brat, ki je govoril o izvoru Adamičevega rodu. Za njim pa so se zvrstili ostali udeleženci simpozija, ki vsi zaslužijo, da jih vsaj naštejemo:

Rado Genorio in Vladimir Klemenčič sta govorila o Adamiču v procesu množičnega izseljevanja s slovenskega etničnega ozemlja, Boris Kuhar je govoril o ljudski kulturi Adamičevega rojstnega kraja, Mojca Ravnik je govorila o načinu življenja in izseljevanju prebivalcev Grosupljega in okolice do prve svetovne vojne, Marija Stanonik je razpravljala o Louisu Adamiču in jugoslovanski slovstveni folklori, Tine Kurent je govoril o stikih Louisa Adamiča z rodbino od izselitve do prve vrnitve v domovino, Andrej Kurent je pripovedoval o Adamičevi pomoči slovenskemu gledališču, Janez Stanonik je pripravil pregled dosedanjih raziskav o Adamiču, Branko Djukić je pripravil prispevek o Louisu Adamiču, kot je predstavljen v sodobnih jugoslovanskih in tujih enciklopedijah, Boris Paternu je govoril o nastajanju Adamičevega sestava vrednot ob Ameriki in Jugoslaviji, Franc Zadavec je govoril o Otonu Župančiču in Louisu Adamiču, Denis Poniž o nacionalnem v literaturi Louisa Adamiča o Slovencih in Jugoslaviji, Jerneja Petrič je govorila o literarnih dilemah Louisa Adamiča, Mirko Jurak o razmerju med leposlovno in neleposlovno prozo v Adamičevih avtobiografskih romanih, Rose Mary Prosen iz Clevelanda je govorila o Louisu Adamiču kot »romantičnem stražarju«, Rudolf J. Vecoli iz Minnesote je govoril o Adamičevi knjigi Dinamit, Dirk Hoerder je govoril o industrializaciji, amerikanizaciji in priseljencih, Anna Maria Martellone iz Italije je govorila o priseljenskih delavcih in o socialnih bojih v Ameriki, kot jih je opisoval Louis Adamič, Malcolm Sylvers iz Trsta je govoril o Ameriki Louisa Adamiča, Godrun Birnbaum iz Francije je govoril o Adamičevih pogledih na Ameriko, Ivan Dolenc iz Kanade je govoril o odmevih na Adamičeve »Bohunke«, William Beyer iz Minnesote je govoril o Adamiču in listu Commom Ground, John Modic iz Indiane je prav tako govoril o Adamiču in listu Commom Ground, Janko Lavrin iz Anglije je poslal prispevek o svojih stikih z Louisom Adamičem, Mile Klopčič je pripovedoval o Adamičevem prvem obisku domovine, Sait Orahovac je govoril o nastanku Adamičeve knjige Vrnitev v rodni kraj in prav tako Milan Čuljak, Omer Hadžiselimović je govoril o odmevu na Adamičeva dela v kritiki na srbskohrvatskem področju med obema vojnama, Dragi Stefanija je govoril o Makedoniji v delih Stojana Hristova in Louisa Adamiča, Drago Drušković je govoril o odnosih med Louisom Adamičem in Prežihovim Vorancem, Ivan Čizmić je govoril o knjigi Vrnitev v rodni kraj in njenih odmevih, Henry Christian z

Otvoritev simpozija o Louisu Adamiču na ljubljanski univerzi. Na sliki v ospredju: ameriški ambasador v Jugoslaviji David Anderson v razgovoru z Lidijo Šentjuro

univerze Rutgers v ZDA o Adamičevi knjigi *Boj*, Joža Vilfan je pripravil spomine na Louisa Adamiča, Tihomir Telišman je govoril o kongresu ameriških Hrvatov in Louisu Adamiču, Janez Tomšič je pripovedoval o Louisu Adamiču in Slovenskem Primorju, Matjaž Klemenčič o Louisu Adamiču in drugi svetovni vojni, Slobodan Nešović je govoril o prispevku Louisa Adamiča pri uveljavljanju resnice o osvobodilnem boju jugoslovanskih narodov, kot je viden na temelju pregleda tiska, periodike in arhivskih dokumentov v ZDA, Vladislav Tomović iz Kanade pa je govoril o napadih na Louisa Adamiča.

Vsi prispevki, ki so bili obravnavani na tem simpoziju, so objavljeni v posebni publikaciji, ki so jo prejeli vsi udeleženci ter številne domače in tuje znanstvene ustanove.

Ljubljanski simpozij o Louisu Adamiču je bil zaključek letošnjih plodnih razprav o skoraj neizmerljivem delu tega ameriškega pisatelja slovenskega rodu. Mnogi prispevki na simpoziju so nakazovali poti za nadaljnje raziskave njegovega dela, saj naj bi bila obletnica njegove smrti le uvod v dolgoročno seznanjanje z Louiso Adamičem in v temeljitejšo preučevanje njegovih del.

Simpozija v Ljubljani se je udeležilo 38 predavateljev iz Jugoslavije ter iz ZR Nemčije, Francije, Italije, Kanade in Združenih držav Amerike. Simpozij je uspel nad vsemi

pričakovanih tako glede števila sodelujočih referentov kakor tudi glede širine in kvalitete gradiva.

Omeniti moramo tudi, da je bilo v okviru simpozija tudi več sprejemov za udeležence, ki so se jih udeležili vsi sodelujoči in gostje. Med sprejemom na ljubljanskem magistratu je predsednik skupščine mesta Ljubljane Marjan Rožič izročil spominski plaketi Ljubljane ameriškima profesorjema Rudolfu Vecoliju in Henryju Christianu za njune izredne zasluge pri preučevanju zapuščine Louisa Adamiča. Sestra pokojnega društvenega delavca pri SNPJ Mirka Kuhlja pa je Slovenski akademiji znanosti in umetnosti v času simpozija izročila filmski trak s posnetki Louisa Adamiča ter zanimiv album fotografij.

Ameriški udeleženci simpozija v Ljubljani, ki so nekaj mesecev pred tem sodelovali tudi na simpozijih o Louisu Adamiču v Minnesoti in Pennsylvaniji, so poudarjali, da ljubljanski simpozij ni bil ponovitev ameriških, temveč da je nudil popolnejši in celovitejši vpogled v Adamičevo delo.

Svetu je dal dragocen prispevek

Sklepni del govora Vide Tomšič na osrednji slovesnosti ob 30-letnici smrti Louisa Adamiča

Louis Adamič se ni nameraval ukvarjati z vprašanji mednarodnih odnosov, temveč ga je v to problematiko potisnilo odkritje o nujni povezanosti med bojem za človeka vredno življenje doma, z bojem proti mednarodnim zavezništvom reakcije. Ni bil diplomat ali strokovnjak za mednarodna pravna, ekonomska in politična vprašanja, pa vendar so mnoga njegova zapažanja, spoznanja in misli o tem še danes živa. Tudi takrat, ko se z nekaterimi njegovimi ponujenimi rešitvami ne moremo strinjati, nas prevzame iskrenost pobude, prodornost v bistvo zla, ki ga želi premagati. Tak ostaja naš sogovornik tudi v današnjem času. Z občutljivostjo umetnika in ostrino raziskovalca se je boril za ideal sožitja narodov in držav, za en svet Združenih narodov. Tako kot je pravočasno ocenil nevarnost fašizma, je že med drugo svetovno vojno razmišljal o povojni ureditvi sveta. Nasprotoval je politiki s pozicije sile; ni videl miru in varnosti v iskanju tako imenovanega ravnotežja, globoko se je zavedal potrebe po spreminjanju sveta, potrebe afirmacije pravic narodov in vseh držav do razvoja in obsojal vsako politiko dominacije. Še pred izumom jedrskega orožja je zastavljal vprašanja o odgovornosti znanosti in znanstvenikov, ki izumljajo vedno nova in strahotnejša orožja, o tem, da se za to trošijo ogromna sredstva, namesto da bi služila za dobrobit človeka.

Bil je med tistimi redkimi, ki so zelo zgodaj uvideli potrebo, možnost in nujnost sožitja Združenih držav Amerike in Sovjetske zveze ter pomen tega za nje same in za ves svet. Spraševal se je o tem, kako bi koeksistenca lahko postala osnova za stike ali vsaj za modus vivendi med dvema veselilama. Razlik v družbenih sistemih in ideologijah ni sprejemal kot opravičilo za hladno vojno, katere tragičnemu razraščanju je bil priča. O tem izraža svoje slutnje: »Dolgo že čutim, da bo politika sile, z ideološkimi primesmi ali brez njih, nekega dne pognala svet v uničenje...«. Še posebej se je zavedal odgovornosti velikih dežel, kot so Združene države Amerike s svojim industrijskim in tehnološkim potencialom. Želel je, da bi se le-ta izkoristil v dobro ljudi na svetu, ne da bi njegova Amerika kot velika sila nastopala v svetu v paternalistični vlogi ali kot žandar. Zavzemal se je za razumevanje teženj po družbenih spremembah v mnogih deželah, pojasnjeval je, da je treba videti v teh težnjah in spremembah pristi boj ljudstev, težnje delovnega človeka in ne prste zarot. Razumeval je nujno sodobnih revolucionarnih procesov emancipacije narodov in držav, ki se je tedaj že silovito najavljala. Primer Jugoslavije in njen boj za neodvisno, samostojno pozicijo, za lastno pot v graditvi socializma, mu je tudi v svetovnem merilu pomenil potrdilo njegovih pričakovanj, spodbudo in pomemben korak k izoblikovanju sveta, za kakršnega se je z vsem svojim delovanjem angažiral, za to živel in umrl.

Pisatelj Louis Adamič je bil nedvomno v vsem svojem delu zapisan boju za resnico in pravico, bil je opredeljen. Spoznanja, do katerih se je samorastniško prebil s svojim nemirnim duhom in na podlagi lastnih izkušenj, je želel posredovati širši javnosti, prepričati ljudi. Študij delavskih bojev v Ameriki mu je odkril, kako nove proizvodjalne sile sicer rušijo stare odnose in razmere, a kako brez zavestnega

Med govorom Vide Tomšičeve v domu Ivana Cankarja v Ljubljani

posega samih ljudi, subjektivnega faktorja bi danes rekli, ne more priti do pozitivnih družbenih sprememb.

Tudi ko govori o usodi posameznega preprostega človeka, ameriškega priseljenca iz ene ali druge etnične skupnosti, ko govori o svoji rodni deželi, se obrača k vsem Američanom in jim skuša na za njih dojemljiv način predstaviti svoje videnje resnice o ljudeh, družbi in njenih notranjih procesih. Lahko bi rekli, da je Louis Adamič v svojem delu na njemu svojstven način združeval navdih pisatelja, znanje družbenega raziskovalca in odgovornost družbeno-političnega misleca z namenom, da bistvena protislovja in dileme tedanjega in tudi današnjega časa pojasni sebi, ameriškim rojakom in svetu.

Njegovo zadnje nedokončano delo odkriva, kako je Adamič že dojel možnosti in nevarnosti strahovito hitrega, znanstvenega in tehnološkega razvoja atomske dobe. Hotel je doseči razumevanje pristnosti jugoslovanske revolucije v ZDA, obenem pa je jugoslovanske voditelje opozarjal na nevarnost, če bi Jugoslavija zamujala tehnološki razvoj in s tem postala odvisna. Zavedal se je pomena, da bi delovni človek obvladoval odnose v svoji družbi, potrebe, da se preživetvo in zastarelo pravočasno prilagodi ali zamenja s sodobnejšim. Tuj mu je bil vsak dogmatizem in obenem je vedel, kako težko je preseči demagoške manipulacije z ljudskimi množicami. Deloval je iz prepričanja, da bo prebujena zavest o najglobljem interesu vseh delovnih ljudi odpirala pota, ki vodijo naprej, k pravičnejši družbi in pravičnejšim odnosom, v Ameriki in v svetu. Saj je hkrati uvidel nevarnost, da bi se neobvladan razvoj proizvodjalnih sil lahko usodno obrnil proti človeštvu.

V neenakem boju je Louis Adamič izgorel, toda iskre njegovega duha, njegovega ustvarjanja ostajajo sodobne, postajajo del skupne kulturne dediščine njegovih dveh domovin, pomenijo svojevrsten, dragocen prispevek v sklad sodobne napredne misli in prizadevanj proti delitvam, za en svet.

O izdajanju Adamičevih del v Jugoslaviji

V letu 1981, ki je bilo posvečeno oživljanju spomina na Louisa Adamiča, je bilo med drugim slišati tudi mnenje, da njegovih del v Sloveniji in sploh v Jugoslaviji ne izdajamo dovolj. Če se omejimo samo na letošnjo bero, lahko navedemo eno samo natisnjeno delo – ponatis Adamičeve knjige »Orel in korenine«. Če pa pogledamo na stvar širše, vidimo, da to le ni vse. V tem kratkem prikazu želimo spregovoriti o tem, kaj smo dosegli in kaj si obetamo glede objav Adamičevega dela v bližnji prihodnosti.

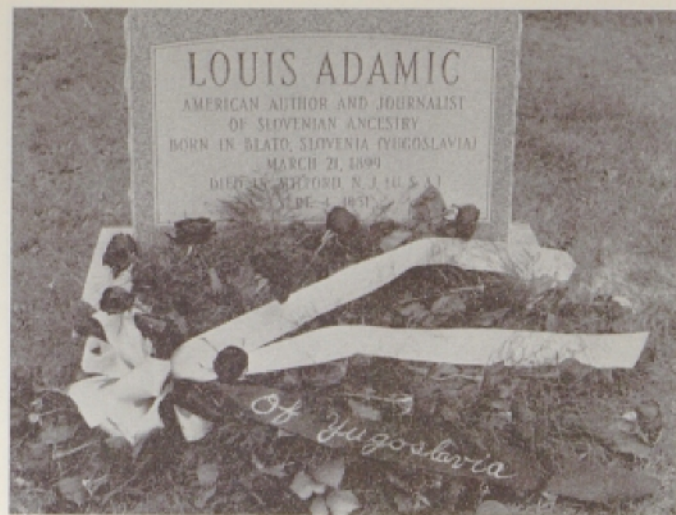
Od vseh 14 del Adamičevega temeljnega knjižnega opusa, objavljenih v izvirniku na angleškem jeziku, smo doslej prevedli in objavili v slovenščini štiri knjige. Med njimi sta zlasti dve, ki ju velja poudariti: »Vrnitev v rodni kraj«, ki je med literarno najboljšimi, vsekakor pa najuspešnejša Adamičeva knjiga, saj so jo tridesetkrat ponatisnili in prevedli tudi v nekatere druge jezike, ter »Orel in korenine«, njegova zadnja, za sodobnike najbolj aktualna ter družbenopolitično za mnoge najpomembnejša knjiga. Med temi štirimi knjigami sta še »Smeh v džungli« ter »Vnuki«. V ta seznam nisem vključil kratkega dela »Boj«, ki po pomenu vsekakor zasluži, da bi ga prištel med temeljna dela. Kot je znano, je »Boj« napisal Edvard Kardelj, prevedel v angleščino pa Louis Adamič.

Skupaj s ponatimi in izbori je doslej izšlo v slovenščini 12 Adamičevih knjig, dve med obema vojnoma in deset po zadnji vojni. Težišče prevajanja je torej na povojnem času, ko je Adamičevo ime pri nas še bolj zaželeno spriči njegovih zadnjih tekstov, odločitev, dejanj in žrtve. Lahko bi rekli, da v vsem tem času vztrajno izhajajo Adamičeve knjige in da je postal pri nas, govorec v jeziku knjigotržcev, *longseller*. Njegova dela se ne prodajajo hitro, vendar trajno. To pa je končno značilnost vsakega pomembnega avtorja, ki si je priboril trajno mesto v nacionalni kulturni dediščini.

Omenjene izdaje so pretežno popularnega značaja, a storjen je že tudi poskus vzgojno informativne izdaje kot pomožne učne knjige z majhnim izborom in številnih Adamičevih del, in sicer pri Mladinski knjigi. Izbor nosi naslov »Orel in korenine«. Za vse omenjene izdaje je značilno, da izhajajo brez znanstvenega komentarja. Tudi izbor iz velikega opusa je naraven in dober, saj posega po temeljnih delih. Med temi 12 knjigami je seveda tudi že omenjeni »Boj« ter izbor iz Adamičevih spisov, ki je izšel pod skupnim naslovom »Iz dveh domovin« (Obzorja, Maribor, 1951). Prav tako je na tem seznamu knjiga »Križa v Ameriki« (»Slovenske poti«, Ljubljana, 1932).

V srbohrvaščini se prvi val prevajanja Adamičevih del ujema s prvimi prevodi v slovenščino. To je bilo v letih Adamičevega prvega obiska v stari domovini, tedaj, ko se je že uveljavil v ZDA in objavil svoji prvi uspešnici »Dinamit« in »Smeh v džungli«. Po osvoboditvi pa je tiskanje in prevajanje Adamiča v srbohrvaščino postopilo. Milan Čuljak je zapisal v beograjski Politiki dne 3. in 4. septembra letos spominski zapis o Adamiču, kjer obžaluje, da niti eno njegovih del, ki se nanašajo neposredno na jugoslovanske narode, ni objavljeno v srbohrvaščini. Avtor ima v mislih in tudi posebej navaja knjige »Vrnitev v rodni kraj«, »Boj«, »Moja rodna dežela« ter »Orel in korenine«. Vse to drži z eno izjemo: »Boj« je izdala v srbohrvaščini (pod naslovom »Borba«) slovenska založba. Milan Čuljak je končal svoj pomemben zapis s spominom na Adamičevo poslednjo knjigo z besedami: »Na žalost tudi ta zadnja knjiga ni prevedena v srbohrvaščino« Omeniti pa je treba, da je pred vojno izšel v srbohrvaščini »Dinamit«, Adamičev pomemben prvenec, ki v slovenščino še ni preveden.

Potekajo prve priprave za znanstveno izdajo izbranih del Louisa Adamiča v slovenščini. Pri tej širokopotezni zamisli, za katero se je zavzel že omenjeni odbor, bi sodelovalo več slovenskih založb, ki naj bi bile nosilke tega projekta. V zbirki bi bili obdelani geneza posameznih del, odmevi nanje, prevodi, morebitne variante, kritike in drugo. Tako bi bilo delo »Orel in korenine« izpopolnjeno med drugim z nekorrigirano in neskrajšano izvorno varianto rokopisa prvega dela ter s še neobjavljenim rokopisom drugega dela, ki naj bi po prvotni zamisli nosil naslov »Velika laž«. Ta drugi del se ukvarja predvsem s kritiko ameriških ekspanzionističnih težej v tistem času in v zgodovini sploh. Prvi dve izdaji »Orla in korenin«, ki sta izšli pri DZS, sta napravljeni po objavljeni ameriški različici iz leta 1952. Dozorel je čas za novo, znanstveno izdajo, ki bo osvetlila marsikaj, kar je

Predstavniki jugoslovanskega generalnega konzulata iz New Yorka so 4. septembra, ko je minilo 30 let od tragične smrti Louisa Adamiča, obiskali njegov grob na pokopališču mesteca Bloomsbury v državi New Jersey in v imenu Slovencev ter vseh Jugoslovancev položili šopek cvetja. Jugoslovanski predstavniki so se poklonili spominu človeka, ki je v najusodnejših dneh jugoslovanske zgodovine, v času NOB v Ameriki širil resnico o herojskem boju Titovih partizanov proti okupatorju in domačim izdajalcem ter gradil most prijateljstva in razumevanja med ZDA in Jugoslavijo.

trenutno samo predmet ugibanj in domnev. Pobudo za izdajo izbranih del je dala založba »Borec« v Ljubljani.

Izdaja Adamičevih del bo terjala sodelovanje literarnih zgodovinarjev, politologov, etnologov, političnih zgodovinarjev, preučevalcev zgodovine delavskega gibanja, sociologov in drugih. Čeprav gre za izbrana dela, bo treba misliti na celoten opus in preučiti vso obsežno zapuščino, zlasti korespondenco in rokopišno gradivo, kar hranijo Princetonska univerza, SAZU, NUK in druge ustanove. Upoštevati bo treba obsežno Adamičevo novinarsko in publicistično dejavnost in praktično politično aktivnost, zlasti tisto, ki se nanaša na pomoč našemu narodnoosvobodilnemu boju. Vse to bo seveda dolgotrajno delo, zato ni računati, da bi knjige izhajale v kratkih presledkih. In ne nazadnje gre tudi za publicistiko in spominske zapiske o Louisu Adamiču, ki jih bibliografom še ni uspelo zbrati v celoti. Naj omenim samo številna pričevanja njegovega prijatelja Janka Roglja, ki so le drobci v celoti. Letošnji prispevek k vsemu temu preučevanju je knjiga Jerneje Petričeve »Svetovi Louisa Adamiča«, ki je izšla pri Cankarjevi založbi. Močno prispevajo k osvetlitvi njegovega lika in dela letošnji simpoziji, ki so bili organizirani pri nas in v Ameriki.

Priprava izbranih del terja sodelovanje z ameriški preučevalci Adamičevega opusa in njegove zapuščine. Ti so se tega zamudnega dela lotili že pred desetimi leti. O tem priča tudi knjiga Henryja Christiana »Izbrana pisma Louisa Adamiča«, izšla pri Cankarjevi založbi, tudi v tem jubilejnem letu, ter njegov prispevek o »Boju«, predložen ljubljanskemu simpoziju. Iz tega spisa smo izvedeli, da je bil »Boj« doslej že osemkrat objavljen. O resnosti in znanstveni ravni ameriških preučevalcev Adamičevega dela pričajo tudi spisi drugih avtorjev udeležencev omenjenih simpozijev (Rudolf J. Vecoli z univerze v Minnesoti, John L. Modic z univerze v Indiani, prof. Ivan Dolenc iz Toronta in drugi). Take vrste kulturno in znanstveno sodelovanje je ena najvišjih, najplodnejših oblik zblíževanja in medsebojnega spoznavanja ameriških in jugoslovanskih narodov. Adamič je obogatil in popestril kulturno zakladnico ameriškega ljudstva, kar je predvsem predmet njihovega preučevanja, hkrati pa je s peresom in z akcijo edinstveno podprl naš boj, kar privlači predvsem nas.

Lahko torej sklenemo, da smo v jubilejnem letu prišli do nekakšne bilance o našem dosedanem delu, hkrati pa so se pokazali obrisi prihodnjih nalog, ki so v zvezi z zapuščino in delom Louisa Adamiča.

Simpozij o Louisu Adamiču v zbornični dvorani ljubljanske univerze

Trije drobcji s simpozija o Louisu Adamiču

Prvi Adamičev obisk domovine (1932–1933)

Mile Klopčič, Ljubljana

Pomenek ne vrtu pri Čadu je trajal najmanj dve uri ter se je sukalo okrog splošnih vprašanj našega in ameriškega življenja. Preveč let je minilo od tistega časa, da bi se še lahko spominjal podrobnosti, dobro pa vem, da je Adamič na vsa konkretna vprašanja iz literature ali družbenega življenja odgovarjal zelo konkretno: videti je bilo, da pozna stvari, da pozna mnoge vidne literarne ustvarjalce tudi osebno (npr. Sinclaira Lewisa) in da spremlja tudi socialne premike v svoji novi domovini. Človek je dobil res že takrat vtis, da se bo Adamič usmeril od leposlovja k publicistiki, kar sta kasneje čas in razvoj tudi zahtevala od njega. Ko so se v dobi hude gospodarske krize pred drugo svetovno vojno začeli oglašati »pravi« Američani, da je treba priseljence izgnati nazaj v Evropo, češ da je krize kriva pač prenaseljenost, se je oglašil Adamič ter z dejstvi in številkami dokazal, da so tudi priseljenci odločilno pomagali do razvoja in izgraditve Amerike na vseh področjih in do velikih uspehov v tehniki, znanosti in umetnosti.

Da je Adamič dobro poznal sodobno ameriško slovstvo, naj pokaže naslednje: Ko sem spremljal Louisa in Stello na ta sestanek pri Čadu in sem mu na poti skozi tivolski park omenil, da sem pravkar prevedel nekaj pesmi ameriških pesnikov črncev in sicer po nemških prevodih, se je Louis veselo začudil, takoj prevedel to Stelli in se pozanimal, katere pesnike sem prevedel. Ko sem navedel imena, sem videl, da ta imena pozna, nekatere teh pesnikov tudi osebno. Da bom lahko primerjal svoje prevode z izvirniki, bo takoj pisal v Ameriko, naj mu pošljejo iz njegove knjižnice nekaj zbirk teh pesnikov zame. Čez kakšne tri, štiri tedne sem že imel knjige v rokah, in z Olgo Škerljevo sva pregledala prevode, ki so nato izšli v »ameriški« številki *Zvona* na jesen 1932. Zastopani so bili pesniki J. W. Johnson, Countee Cullen, Claude McKay, Langston Hughes in Sterling Brown. V zvezi s tem še ena zanimivost: Langston Hughes, eno najmočnejših imen v afro-ameriški poeziji, se mi je nekaj mesecev kasneje oglašil s pismom iz – sovjetskega Taškenta. Zahvalil se mi je za trud, ki sem ga imel z njihovimi in njegovimi verzji. Očitno mu je bil Adamič poslal tisto številko *Zvona*.

Dne 22. maja je skupina književnikov na Adamičevo povabilo obiskala njegovo rojstno vas, Prapreče pri Grosupljem oz. Blato, kjer stoji Louisova rojstna hiša. Takrat sta bila še živa Adamičeva oče in mati, na kmetiji so živeli tudi Louisovi štirje bratje (dva od njih sta se menda vozila v ljubljanske šole) in dve ali tri sestre. Iz

Ob odprtju razstave o Louisu Adamiču na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti

Ljubljane so prišli po kosilu z vlakom Oton Župančič, Juš Kozak, Fran Albreht, Anton Melik, Stanko Leben (vsi z ženami), Ferdo Kozak, Ludvik Mrzel in jaz. (V Blato sta prišla tudi Klakočar iz redakcije *Ilustracije* in fotograf Zidar). Bil je čudovit pomladni dan, jasen in ne prevroč. Sede za veliko mizo pod cvetočim sadnim drevjem je družbi tekla pogovor nenehno do večera. Louis je postavljaj vprašanja, postavljali smo jih mi, obojestransko odgovarjanje in razlaganje je izzivalo nova vprašanja, in le škoda, da ni nihče beležil tega pogovora, ki se je dotikal vseh panog družbenega življenja. Dobili smo vtis, da Adamič dobro pozna razvojna vprašanja in dosežke Amerike, da veruje v njen nadaljni razvoj tako v znanosti kakor v literaturi in v njen mednarodni pomen. Bil je ves živ, navdušen član tega sveta, zaveden državljan Amerike, v kateri je preživel svoja najboljša mlada leta in ki ga je izoblikovala kot človeka in pisca; veljala mu je za domovino. A ko je zdaj, 33-leten obiskal Slovenijo, ko je videl vendarle precejšen razvoj tudi pri nas in z bolj zreliimi očmi gledal našo pokrajino in naše ljudi, mu je oživela tudi ponosna zavest, da je Slovenec.

Nastajanje Adamičevega sestava vrednot ob Ameriki in Jugoslaviji

Boris Paternu, Filozofska fakulteta, Ljubljana

Knjiga *Smeh v džungli* je v svojem končnem namenu, ki sledi iz opisovanja Adamičeve ameriške izkušnje in iz opisovanja mnogih drugih človeških usod tamkajšnjega sveta, poskus celovite diagnoze življenja v Združenih državah. Diagnoza je kritična in kljub svoji večsmernosti, v kateri je tudi veliko prostora za vse pozitivno, privede naposled do skrajno negativne ocene ameriške resničnosti. Poenčuje jo z džunglo in že s to metaforo, zapisano v naslovu dela, razvrednoti njen temeljni vrednotni sistem. V ospredje postavlja svojo stvarno življensko izkušnjo in ob njej pusti padati tako rekoč vse najvišje deklarirane vrednote in norme ameriškega sveta. Tako se mu že prvi temeljni vrednoti ameriškega življenja – in to sta svoboda vseh možnosti («le nebo je meja Amerike») ter demokracija – razkrijeta kot brutalni individualizem, kot kaotičen boj vseh proti vsem, kot moderna darvinistična stihija s pravico močnejšega, da preživi. Gre torej za življenje, ki je kljub visoki civilizaciji v resnici še zmeraj bliže barbarstvu kot kulturi. In poglobitveno gonilo tega življenja, njegov najgloblji duh, delujoč v načelu osebnega uspeha, se mu pokaže kot obsedenost, ki ubija na dva načina: tiste, ki ne uspejo, pohabi s porazom, in one, ki uspejo pokončuje s svojim neustavljivim gonom k nadaljevanju uspeha in njegovemu stopnjevanju, kar naposled prav tako vodi v praznoto in obup. Življenje, podrejeno gonu uspeha v resnici izgublja najbolj intimni del človekove

Svojega velikega rojaka je počastilo tudi Grosuplje: na osrednji občinski proslavi so sodelovale kulturne skupine iz vse občine, slavnostni govornik pa je bil dr. Jože Vilfan

Posnetek s sprejema po slovesnosti v domu Ivana Cankarja: Mary Ivanusch, predstavnica Progresivnih Slovenk Amerike, v razgovoru s Pepco Kardelj

svobode, sproščenosti in sreče, izgublja tisto, čemur Adamič pravi »preprosta radost« ali »življenja čar«. Tudi mit standarda, čeprav od vseh še najbolj naraven, se mu v danih razmerah pokaže kot nezanesljiv. Najglobljo stisko ameriške družbe namreč vidi v nerešenem in kot se mu zdi tudi nerazrešljivem vprašanju razdelitve njenega velikega bogastva, povezujoč ta pojav z nerazrešljivostjo njenih razrednih nasprotij. Adamič ima ostre oči za brezobzirno izkoriščanje delavstva, posebej še za izkoriščanje priseljencev (»gnoja«, ki hrani veličastje Amerike). Pa tudi za nasilno zatiranje delavskega gibanja, ki edino teži k socializaciji bogastva. In naposled: v danem sistemu sprevrženih vrednot tudi najvišja vrednota novega sveta, delo samo, izgublja svojo zanesljivo vrednost, postaja odtujeno delo, početje »brez človeškega dostojanstva«, torej delo, ki v resnici ne osvobaja, ampak ubija.

Tak je idejni tloris Adamičeve ameriške džungle. Nastal je iz njegove osebne življenjske izkušnje in zraven iz šole znanih odkrivalcev temnih strani ameriške civilizacije. V glavni krog njegovega branja so vstopala imena, kot so: Upton Sinclair (že pri šestnajstih letih ga je pretresel njego roman *Džungla*), Theodore Dreiser, Henry Adams, Sinclair Lewis, Francis S. Fitzgerald, Sherwood Anderson, Eugene O'Neil, E. H. Mencken in drugi. Z evropske strani je to usmeritev podpiralo branje novejših socialno in humanistično kritične književnosti od Maksima Gorkega do Anatola Francea in Romaina Rollanda. Tudi branja ali prevajanja Ivana Cankarja in Prežihovega VORANCA ne kaže prezreti. Ta svoj idejni tloris je v avtobiografiji oprl na celo vrsto individualnih ameriških usod in zgodb, ki jih je oblikoval kot spomine na resnične ljudi in resnične dogodke. Tako so njegove človeške zgodbe po eni strani čisto individualne, po drugi pa nosijo v sebi nadpomene in se vzdigujejo v reprezentativne značilnosti ameriškega življenja, v »prisodobje« in »simbole«, kot jim pravi sam.

Oton Župančič in Louis Adamič

Franc Zadavec, Filozofska fakulteta, Ljubljana

Na časnikarjevo vprašanje leta 1932 je Adamič odgovoril, da svojega literarnega dela pač še ni premišljeval s stališča, kaj sta mu dala zanj »slovenski jezik in slovenska poezija«, češ da je to »stvar kritike in analize.« Opozoril pa je, da je že kot ljubljanski dijak prebiral spise Ivana Cankarja ter leta 1926 v angleščino prevedel njegovo novelo *Hlapec Jernej in njegova pravica* (1907). Župančiča pa ni posebej omenil. Pa vendar: poleg zgodbe o hlapcu brez pravice in domovine, poleg Cankarjevega narodnega romana *Kurent* (1909) in njegovih številnih črtic je bila za Adamičevih dijaških let v Ljubljani tu še Župančičeva *Duma*, ta vznemirljiva pesniška poslanica o narodu, ki je iščoč pogled

enako vodila v obe strani, v domovino in v svet, tu je bila Župančičeva *Kovaška* (1910), tudi na prvi strani lista *Preporod* (1912), torej programsko vključena v gibanje za jugoslovansko idejo, ki je tako močno pritegnilo dijaka Adamiča, da je povzročilo njegovo izključitev iz gimnazije in pospešilo njegov odhod v svet. Adamič nikakor ni mogel prezreti teh in drugih Župančičevih pesmi, ki je tedaj veljal za vplivnega in največjega živega slovenskega pesnika.

Potem je preteklo skoraj dvajset let. Le malokdo v Sloveniji je vedel za Adamiča, ki se je skrbno pripravljal za vdor v ameriško literaturo, pripravljal ob spisih Jacka Londona in Uptona Sinclaira, Walta Whitmana in Theodorja Dreiserja pa tudi Ivana Cankarja in Otona Župančiča, pripravljal tudi v burnem razmahu ameriške družbe, sredi njenega duhovnega in moralnega blišča in bede, sredi vsega tistega, kar je Župančičev »moški glas« v *Dumi* imenoval z besedami: »Tu, tu se žile življenja stekajo... skozi gre, skozi gre, skozi gre, bodočnost gre česta.« Ko je Slovence vznemiril s knjigo »Dynamite« (1931) in *Smeh v džungli*, je Adamič imel za seboj osemnajst let pravih gorkijevskih univerz. Kaj vse že je bil? Bil je raznašalec časopisov in reporter, zagnani privrženec Wilsonovih idej, prostovoljec ameriške armade v Franciji leta 1917, demobiliziran je ostal na cesti, spet delal na poljih, v tovarnah, kot pristaniški delavec, kot mornar priplul vse do Filipinov, se vrnil v Kalifornijo, bil spet delavec v San Pedru, kjer je živel od 1923 do 1929. Temeljito je spoznal usodo »bohunkov« ali »gnoja«, kot so imenovali tudi južnoslovanske priselence, spoznal duha ameriškega delavstva, pa bral in študiral, prevajal tudi slovensko prozo, leta 1928 postal sodelavec glavnega ameriškega kritika in satirika Henryja Louisa Mencana. Leta 1929 se je preselil v New York, tedanje središče ameriškega književnega življenja in se tukaj seznanil s številnimi pisatelji, zlasti še s Sinclairom Lewisom. Z romanom *Dynamite* je postal čez noč znan po Ameriki, postal je sam močan akord simboličnega Župančičevega »moškega glasu«.

V pogovoru s časnikarjem očitno ni pozabil tudi na Župančičev »ženski glas«, saj je dejal: »Za svoj uspeh dolgujem mnogo svoji naravni moči, ki sta mi jo dala moja mati in moja domovina.« Toda kar je v romanu *Smeh v džungli* povedal o svojem znanju, slovenskem izseljencu Štefanu Radini, je veljalo tudi zanj. Povedal pa je tole: »Če bi bil ostal v stari domovini, bi se ne bil razživel tako silno v vseh svojih lastnostih, dasi je bil po naravi divji, nagonski in strasten. V Evropi je življenje bolj ustaljeno in urejeno; Evropa ni tako divja in prostrana džungla ter nudi manj ugodnih prilik, ki bi jih najmočnejši ljudje izrabili, da dajo duška silam in potrebam, ki snujejo v njih. V Evropi bi bil Štefan prisiljen prilagoditi se običajnejšim, treznejšim oblikam življenja. V Ameriki »je meja nebo«. Amerika je dežela prostosti, dežela rodovitnih tal, kjer je vsemu dana možnost, da za nekaj časa požene korenine, hitro požene in se razvija, a nato nenadoma ovne in propade.«

Naša delegacija na kongresu Solidarnosti

V začetku oktobra se je v Gdansk končal drugi del kongresa Solidarnosti, dobro leto dni starega, neodvisnega poljskega sindikata, ki se je rodil med lanskoletnimi poletnimi delavskimi nemiri, in ki odtlej v neprestani mešanici zdaj sodelovanja zdaj spopadov z vlado vztrajno potiska Poljsko na nova pota. Kongres je povzročil viharne odmeve tako na Poljskem kot v tujini, kajti z njim se je Solidarnost bolj kot kdajkoli doslej izpostavila ne le kot sindikalna, ampak tudi kot politična sila.

Kongres, ki je tekel v dveh delih (prvi je bil v začetku septembra), je ponudil poljski javnosti lasten program, ki se zavzema predvsem za široko pojmovano samoupravljanje v podjetjih, za decentralizacijo in večjo samostojnost lokalnih uprav ter za družbeni, politični in kulturni pluralizem. V njem je precej stvari, ki partiji in vladi niso po godu. Predvsem je očitno, da skuša Solidarnost čimbolj omejiti neposredno oblast in vpliv partije in države. To je zlasti vidno iz zelo ostre polemike, ki se je razvila okrog samoupravljanja. Partija in vlada sta namreč za tako samoupravljanje, kjer bo dejanska oblast še vedno v rokah države, medtem ko Solidarnost skuša doseči čimvečjo samostojnost podjetij, oziroma delavskih svetov v njih, pri čemer seveda računa, da bo v delavskih svetih imela sama veliko večji vpliv kot partija ali država.

Podobnih sporov in razlik je še več. Na Poljskem se zares bije ogorčen boj med različnimi silami, ki si vsaka po svoje zamišljajo prihodnost dežele in sistema. Med temi silami je Solidarnost ena najmočnejših in prihodnost Poljske je veliko odvisna od nje. Na kongresu se je pokazalo, da so tudi v sami Solidarnosti številne in močne struje, ki se zavzemajo za različne politike. Najmočnejši sta struji tako imenovanih »zmernežev« (vodi jo Lech Walesa, ki je bil ponovno izvoljen za voditelja Solidarnosti) in »skrajnežev«; prva se zavzema za sodelovanje in dogovarjanje z vlado, za kompromise in postopno spreminjanje poljske

družbe, druga pa je proti dialogu z oblastmi in meni, da je sedanji sistem treba nemudoma in do kraja porušiti.

Na kongresu je zmagala zmerna struja, kar je za prihodnost Poljske pa tudi sicer gotovo boljše. Usoda Poljske namreč ni samo stvar Poljakov, kajti Poljska je članica Varšavskega pakta, iz česar izvirajo čisto konkretne obveznosti in dolžnosti, ki jih mora izpolnjevati. Med drugim mora ostati socialistična država, ker bi se z morebitno spremembo družbene ureditve na Poljskem mednarodno ravnotežje v Evropi bistveno poslabšalo v škodo Sovjetske zveze – kot ocenjujejo in opozarjajo v Moskvi.

Zaradi tega v ZSSR in drugih vzhodnoevropskih socialističnih državah s skrajnim nezaupanjem gledajo na razvoj na Poljskem in v vseh teh državah dejavnost Solidarnosti zelo negativno ocenjujejo. To je tudi vzrok, da sindikati iz nobene od teh držav niso poslali svojih delegacij na njen kongres. Iz socialističnih držav je bila na kongresu Solidarnosti edino delegacija jugoslovanskih sindikatov. Povabili so jo, naj pride za tri dni na prvi ali drugi del kongresa (po lastni izbiri) in jugoslovanska delegacija se je udeležila prvega dela kongresa. Ob tej priložnosti je imela srečanja in pogovore s predstavniki Solidarnosti, pa tudi s predstavniki drugih sindikatov, ki delujejo na Poljskem, kajti jugoslovanski sindikati priznavajo vse sindikalne organizacije na Poljskem, ki legalno obstajajo, z vsemi imajo tudi stike in sodelujejo.

S prvega dela kongresa je Solidarnost poslala poseben poziv delavcem v drugih socialističnih državah (ne pa tudi delavcem v Jugoslaviji, ker Jugoslavija ni članica Varšavskega pakta in ker Solidarnost normalno sodeluje z našimi sindikati), v katerem med drugim izraža upanje, da bodo delavci v teh državah tudi ustanovili neodvisne sindikate po vzorcu Solidarnosti. Poziv je povzročil zelo hude kritike in obtožbe v teh državah, češ da se Solidarnost vtika v njihove notranje zadeve in da skuša »izvažati kontrarevolucijo«.

Na kratko rečeno je kongres Solidarnosti kljub temu, da je bil v drugem delu precej bolj umirjen kot v prvem, na eni strani zaostрил notranji boj za spremembo sistema na Poljskem, na drugi strani pa še povečal nezaupanje in sovražnost predvsem Sovjetske zveze do dogajanja na Poljskem. Zato so tako v evropskem kot v širšem mednarodnem merilu še vedno zelo aktualna opozorila, da je treba Poljski in Poljakom zagotoviti možnost, da sami in po svoje rešujejo svoja notranja vprašanja – za kar se dosledno zavzema tudi Jugoslavija.

Janez Stanič

Gospodarske novice

Predejo še lepše življenje

Predilnica Litija praznuje letos pomemben jubilej – 95 let dela. Danes Predilnico Litija lahko štejemo med vodilne predilnice v tekstilni industriji v Sloveniji in Jugoslaviji. V njej je zaposlenih 1050 delavcev, ki proizvajajo bombažno kardirano prejo, bombažno česano prejo, sintetične preje vseh vrst in efektne preje. Letna proizvodnja sintetičnih bombažnih prej znaša 7500 ton, 350 ton efektnih prej in 2800 ton drugih sukanih prej.

Predilnica ima več kot 450 stanovanj, urejeno prehrano z lastno restavracijo, počitniški dom v Novem gradu, počitniške prikolice v Fažani in Runkah, planinsko kočo na Veliki planini, sobe pa v Martuljku in Čateških toplicah.

Proizvodnja se je v Predilnici Litija povečala letos za 8 odstotkov ob 7-odstotnem zmanjšanju delovne sile. Izvoz so povečali za 51 odstotkov in to v celoti na konvertibilno področje, letošnji izvoz pa bo bržkone v vrednosti 120 milijonov dinarjev.

In načrti? Nova proizvodna dvorana. Z njo se bo letna proizvodnja preje povečala za 500 ton, kar bi zadostovalo potrebam slovenske tekstilne industrije.

Ustanovljena mešana družba

Portoroška Droga ter italijanska poslovna partnerja Ambriapesca iz Gradeža in Frogorifero Lagunare iz Marano Lagunare so ustanovili mešano družbo. Družba ima sedež v Devinu, registrirana pa je za lov, gojenje, nabavo, predelavo in prodajo rib ter školjk. Droga je z italijanskima partnerjema sodelovala že dalj časa in sicer pri gojenju školjk v Portorožu. V prihodnje bodo sodelovanje seveda še razširili, nasad školjk še povečali tako, da bo dajal dovolj školjk za jugoslovanske potrebe in za potrebe omenjene mešane družbe.

Meblo v Nigeriji

Po enoletnih pripravah je tovarna pohištva Meblo v Novi Gorici podpisala pogodbo z nigerijskim partnerjem o izgradnji tovarne pohištva v Nigeriji. Tovarna z nazivom Meblo Furniture (Nig) LDT bo skupna naložba obeh partnerjev oziroma mešano podjetje. Nigerijski partner bo prispeval 60 odstotkov ustanovitvenega kapitala, s 40 odstotki pa bo sodeloval Meblo. V enakem odstotku si bosta partnerja delila tudi dobiček. Meblo bo svoj delež prispeval v obliki strojev in sestavnih delov, pohištva in reprodukcijskega materiala, ki ga bo za zagon izvozil v Nigerijo, dal pa bo tudi potrebno število strokovnjakov, predvsem za delo v proizvodnji.

V Meblu upajo, da bodo registrirali firmo najpozneje do konca letošnjega leta, da bi proizvodnja v novi tovarni stekla že prvo polovico prihodnjega leta.

Sodelovanje z Madžari

Razgovori o skupni slovensko-madžarski naložbi v postavitve graditev tovarne okrasne keramike v obmejni Dolgi vasi pri Lendavi, ki tečejo že dve leti, se približujejo sklepnim fazam. Gre za to, da bi poslovno sodelovali Keramična industrija Liboje, Steklo, Konstruktor v Mariboru, skupščina občine Lendava ter znana madžarska tovarna porcelana iz Herenda in FIM iz Budimpešte.

Zmogljivost novega obrata bo v treh letih po zagonu 1000 ton keramičnih izdelkov: to bodo izdelki floristične dekorativne, lončarske, svetlobne in specialne keramike.

Zidava nove tovarne keramičnih izdelkov je zanimiva iz več razlogov. Predvsem je to naložba, ki je pretežno izvozno usmerjena, potem so tu bogata nahajališča doslej še neizkoriščene rdeče gline, pomembno pa je tudi, da bo dobilo zaposlitev okrog 180 delavcev. In končno gre pri tem za višjo obliko sodelovanja madžarskega in slovenskega gospodarstva.

Nova pot izvoza

Pri ljubljanskem Leku, tovarni zdravil, menijo, da bodo izvozili več znanja z dolgoročnim vlaganjem v zunanjetrgovinsko mrežo.

Že do konca leta naj bi na konvertibilnem tržišču prodal Lek blago v vrednosti okoli 25 milijonov dolarjev. Pričakujejo, da se bo tako razlika med uvozom in izvozom, ki je lani predvsem zaradi oskrbe domačega trga z zdravili, znašala 10 milijonov dolarjev, pričela postopoma zmanjševati.

V ta namen bodo obnovili oziroma posodobili dotrajano opremo obratov, od katerih nekateri komaj še zmorejo proizvajati dovolj zdravil in drugih izdelkov tako za domači trg kot za izvoz.

Najpomembnejša lekova naložba v razvojnem programu 1981–1985 je dograditev obrata za kemijsko, organsko sintezo v Mengšu. V tem obratu bo stekla proizvodnja desetih domačih surovin za zdravila. Predračunska vrednost naložbe znaša okoli 1200 milijonov dinarjev, med sovlagatelji pa je tudi novomeška Krka.

Premog že v globini 50 metrov

Nova globoka vrtina na Petišovskem polju v Prekmurju sicer ni na-

menjena za raziskavo premoga, vrtalce predvsem zanimata nafta in plin, vendar pa so dosedanja rezultati že pokazali, da so pod tukajšnjim površjem tudi plasti premoga. Tako so vrtalci zaznali premog že v globini 50 metrov. Nanj so sicer naleteli tudi pri prejšnjih vrtanjih, vendar mu niso posvetili pozornosti. Premog se je pojavljal na različnih globinah, od 180 do 420 metrov. Stari zapisi pravijo, da so kakovosten premog pridobivali nakoč iz reke Mure, v njenem dolnjem toku pri Podturnu in drugih vaseh. Še danes reka Mura tu in tam naplavi velike kose premoga, ki ga prebivalci porabijo za kurjavo.

Premog torej je na Petišovskem polju; prav bo ugotoviti, koliko ga je in, če bi se izplačala eksploatacija v času energetske krize.

Novo kontejnersko dvigalo v Luki Koper (foto: Janez Zrnc)

Veliki Slovenec iz malih Retij

*Trd bodi, neizprosen, mož jeklen,
kadar brani je časti in pravde naródu
in jeziku svojemu!*

(Fran Levstik: Tugomer)

Pravzaprav je bilo letos v Sloveniji Levstikovo leto. 150-letnico rojstva tega velikega slovenskega pesnika, pisatelja, kritika in jezikoslovca je slovenska kulturna javnost počastila s številnimi prireditvami; trajale so polnih deset dni, največ pa jih je bilo seveda v Levstikovih rojstnih Retjah in bližnjih Velikih Laščah.

Dr. Matjaž Kmecl, univerzitetni profesor, ki je tudi spisal knjigo o Levstiku, izšla je v knjižni zbirki Znameniti Slovenci, je med drugim zapisal, da je bil Fran Levstik »izreden literarni zgodovinar, jezikoslovec, knjižničar, časnikar, društveni delavec, telovadec, režiser in igralec, zaslužen za čebelarstvo, podkovstvo, naravoslovje, uradniško besedo, – skratka ni bilo dela, ki bi se ga ne bil z vsó ognjevitó, impulzivnostjo narave, poprijel, samo da je bilo kakorkoli v prid razvoju slovenske etnične skupnosti v moderen evropski narod«.

V Spodnjih Retjah še stoji Ilijeva čebelnjak in kozolec; tu je mladi Levstik imel svojo pisateljsko delavnico. Pod kozolcem in ob čebelnjaku je napisal svoja poglavitna dela – kritična spisa Popotovanje od Litije do Čateža in Napake slovenskega pisanja pa klasično povest Martin Krpan, s katero je položil temelje slovenskemu pripovedništvu. A Levstikove domačije ni več, nanjo na prezidani hiši spominja le skromna plošča s pisateljevim imenom.

Levstikova življenjska pot je bila vse prej kot lahka. Ko je bil v semenišču na Češkem, je v Ljubljani izšla drobna knjiga njegovih pesmi. O ljubezni in drugih posvetnih rečeh so pele, kar je bilo za tiste čase – in semenišče – bogokletno. Škof je zahteval, da naj mladi Levstik prekliče svoje pesmi. Ni jih hotel. To je pomenilo slovo od udobja in začetek bede, ki ga je spremljala do smrti, a ni se izneveril svojim načelom in nikoli ni klonil niti za hip...

Laščanski slavnostni dnevi

Velike Lašče so bile konec septembra središče slovenskega kulturnega utripa. Krajanje so se temeljito pripravili na Levstikove slavnosti, v prepričanju, da so to dolžni svojemu velikemu rojaku in končno tudi svojemu kraju.

Praznični dnevi so se pričeli z otvoritvijo kulturnega doma v Velikih Laščah, ki nosi Levstikovo ime. V njem so urejene tri spominske sobe: Trubarjeva, Levstikova in Stritarjeva, v njem je tudi knjižnica, sejna soba pa seveda prostor, primeren za prireditev in gledališko dejavnost. Istega dne so domači igralci, člani gledališke skupine kulturno-umetniškega društva Primož Trubar, predstavili občinstvu Ljudski glas, igro o Levstiku, delo domačina Jožeta Javorška v režiji Francija Končana iz Horjula.

20. septembra so Velikolaščani praznovali svoj krajevni praznik; istega dne zvečer je bil v kulturnem domu koncert domačega moškega pevskega zbora Primož Trubar. Zbor se je predstavil s pesmimi na besedila Primoža Trubarja, Frana Levstika in Josipa Stritarja, hkrati pa so z recitacijami sodelovali tudi člani Drame Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane.

V okviru Levstikovih slavnosti so v Velikih Laščah podelili tudi letošnje Levstikove nagrade. Tej slavnosti je sledilo srečanje slovenskih osnovnošolcev, dobitnikov Levstikovih bralnih značk, pa tiskovna konferenca, na kateri so slovenski založniki predstavili knjižne novosti o Levstiku in nove izdaje njegovih del. Tako je izšla bibliofilska izdaja Martina Krpana, dr. Matjaž Kmecl je spisal študijo o Levstiku, Državna založba Slovenije je ob tej priložnosti predstavila Zbrana dela Frana Levstika, mariborska založba Obzorja pa delo Janeza Debeljaka z naslovom Po Levstikovih poteh.

V času Levstikovih dni so v Velikih Laščah gostovali igralci kulturno-umetniškega društva z Iga pri Ljubljani: nastopili so s krstno predstavo ko-

150-letnica rojstva Frana Levstika

27. sept. 1981

Naslovna stran knjižice, ki je izšla ob Levstikovih dneh v Velikih Laščah.

Na njej je portret Frana Levstika, ki ga je narisal akademski slikar Božidar Jakac.

laža Levstikovih dramskih besedil, ki jih je sestavil in režiral Tone Cimperman. V goste pa so prišli tudi igralci Slovenskega mladinskega gledališča iz Ljubljane in zaigrali Levstik-Jovanovičevega Martina Krpana.

V spomin Franu Levstiku, neizprosnemu in doslednemu kritiku slabosti na Slovenskem v minulem stoletju, so v Velikih Laščah dva dneva zborovali slovenski kulturni delavci. S svojimi referati in razpravo so osvetlili razmere v sodobni slovenski umetnostni kritiki. Niso bili vsi zadovoljni z njo; očitali so ji posnemanje tujih vzorov, celo nestrokovnost. Referentov je bilo precej, uvodničar pa je bil dr. Boris Majer, ki je takoj v začetku poudaril Kardeljevo tezo, da je bil prav Levstik v razdobju po letu 1860 »najbistrejša politična glava, najvišji doseg slovenske demokratične misli tega obdobja.«

Še zdaj ga vidim, kako koraka po trgu, bilo je ravno mimo šole, mesta slave njegove. Tako nisem nikoli ne prej ne pozneje videl stopati nikogar; tako krepko in odločno, tako moško in samozavestno! Tako je znal korakati samo Levstik!

(Josip Stritar: Levstik)

... Kakšno duševno uboštvo, kaka nekritičnost, nezrelost in vihravost, koliko nevednosti, kak strašen jezik je često po zdanjih knjižnih proizvodih; a kako vrhu vsega tega njih roditelji prevzetno gledajo ter kako nos vihajo sami o svoji ceni!

(Fran Levstik: Kritika zgodovine slovenskega slovstva)

Levstikov tabor

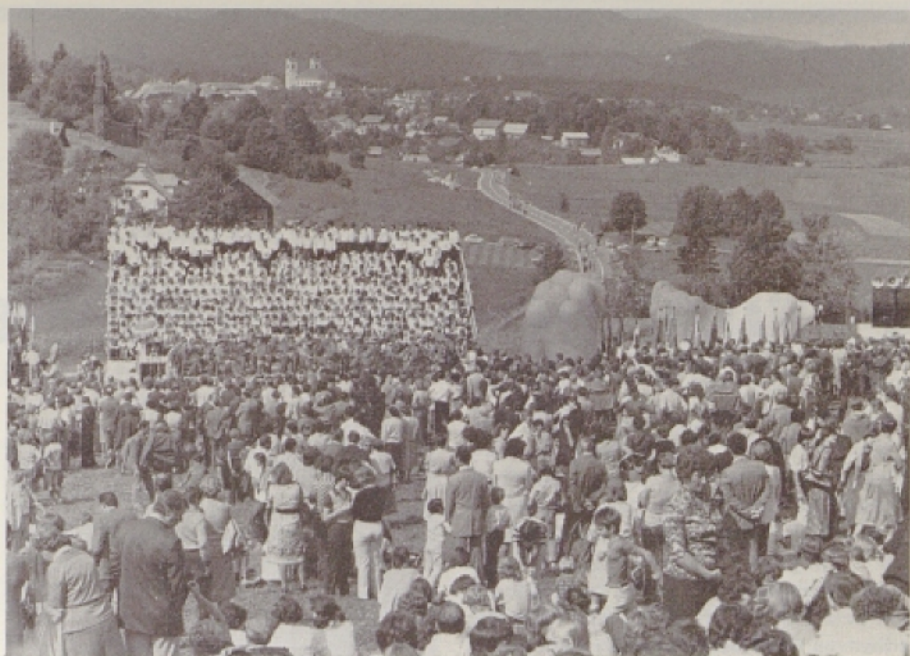
Osrednja slovenska proslava visoke obletnice Levstikovega rojstva je bil nedeljski – Levstikov tabor v Retjah. Izpred Levstikovega spomenika v Velikih Laščah se je v sončnem dopoldnevu vila dolga povorka – predsedstvo tabora, številni gostje, borci Levstikovega bataljona, mladina pa domačini na praznično okrašenih vozovih proti Retjam, Ilijevemu kozolcu, uljnjaku, k retenski lipi in staremu orehu. Tako kot v starih časih, le da je nekoč za govorniški oder zadostoval kar bližnji štor, zdaj pa so besede govornikov prenašali močni zvočniki, da se je slišalo vse do hiše s tablo Retje 2, kjer se je rodil znameniti Slovenec.

Ogromno množico zbranih je najprej pozdravil najstarejši Retjan 80-letni Ivan Prijatelj. Za njim je spregovoril predsednik odbora za pripravo Levstikovega tabora dr. Anton Vratuša, ki je orisal politično vlogo nekdanjih taborov, katerih pobudnik je bil prav Levstik; na teh zbirališčih slovenskih kmečkih in delavskih množic se je krepila narodnostna zavest (uperjena proti glavnemu narodnostnemu sovražniku, Avstrijcem, in obenem proti kompromisarstvu v samih slovenskih vrstah), oblikovale so se »tiste demokratske prvine, ki so se kasneje v polni meri razvile z ustanovitvijo Osvobodilne fronte. In prav zato,« je poudaril dr. Vratuša, »je današnji slavnostni govornik prvi predsednik OF Josip Vidmar.«

Po besedah Josipa Vidmarja se je pričel kulturni del tabora: najmlajši so pod orehom prisluhnili Najdihojci pa se potem pridružili malo starejšim otrokom pri uljnjaku, da so skupaj z dramskim igralcem Poldetom Bibičem sledili Martinu Krpanu na Dunaj. Igro v igri, Junteza in Tugomerja, tri Levstikove dramske igre, pa so obiskovalcem retenskega tabora uspešno predstavili izjanski igralci.

Slavila je vsa Slovenija

Franco Levstiku v spomin je bilo še nekaj kakovostnih prireditev. V ljubljanski galeriji Labirint je bila razstava književnih ilustracij Levstikovega

V kulturnem sporedu na Levstikovem taboru v Retjah so nastopili tudi združeni pevski zbori. V ozadju so Velike Lašče, kjer so bile številne prireditve (foto: Janez Pukšič).

Martina Krpana, ki jih je narisal akademski slikar Bard Lucundus, delo pa je izšlo pri Založništvu tržaškega tiska v Trstu. V Prešernovi dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani je Narodna in univerzitetna knjižnica pripravila razstavo rokopisnega gradiva, prevodov, izbora literature – vse Levstikovo in o njem – pa vse izdaje Martina Krpana in svetovna dela, ki so izhajala v času, ko Levstikove pesmi niso smele v svet.

Zadnji dan Levstikovih slavnosti, 28. septembra, so se na ljubljanskem Navju, pokopališču, kjer je ob mnogih slovenskih slavnih možeh pokopan tudi Fran Levstik, poklonili njegovemu spominu in položili venec na njegov grob predstavniki ljubljanskih občin, družbenopolitičnih organizacij, njegovi ožji rojaki in Velikolaščani.

Levstiku v spomin pa so bila slavja in prireditve tudi v številnih večjih slovenskih krajih. V Mariboru – na primer so bile številne prireditve po šolah, v kulturnih ustanovah, društvih, v osrednji knjižnici so pripravili zanimivo razstavo Levstikovih del, v Slovenskem narodnem gledališču pa je dramski igralec Marjan Bačko interpretiral Levstikovo ljudsko povest Martina Krpana ob sodelovanju še nekaterih drugih mariborskih igralcev.

Levstikovemu spominu se je oddolžil tudi slovenski Trst. Levstikova misel in delo sta namreč neposredno povezana tudi s primorskimi oziroma tržaškimi Slovenci. Ne le, da so se Krpanove tihotapske poti s soljo začenjale v tem obmorskem mestu, tudi sam

Levstik je najprej služboval kot domači učitelj v družini Miroslava Vilharja v Senožečah in je leta 1861 prišel tudi v Trst za tajnika Slavjanske čitalnice.

Pobudnica in organizatorica Levstikovih dni v Trstu je bila Narodna in študijska knjižnica v Trstu. Med slovensko mladino je razpisala likovni in literarni natečaj, da bi prebudila povečano zanimanje za tega velikana slovenske kulturne in politične zgodovine. Odzvalo se je 500 mladih Slovencev s Tržaškega in Goriškega; posebna komisija je pohvalila najboljša dela in jih tudi razstavila v tržaškem slovenskem kulturnem domu.

V okviru Levstikove obletnice pa so bila v Trstu tudi štiri predavanja literarnih strokovnjakov iz Ljubljane: dr. Boris Paternu, Silvo Fatur, dr. Bratko Kreft in dr. Matjaž Kmecl so govorili o Levstikovem pesniškem ustvarjanju, Martinu Krpanu pa o Levstikovem prispevku k razvoju slovenskega gledališča in dramatike ter o Levstiku kot literarnem kritiku in politiku.

Tako so se matični in zamejski Slovenci častno oddolžili človeku, čigar literarna in politična zapuščina je dragocena za slehernega izmed nas.

Prvobitnost naj ostane živa

»Matej Bor je tisti slovenski pesnik-partizan, ki je v začetku vojne zapel:« Rad bi bil dvorni poet Veličanstva Revolucije« in se mu je ta želja popolnoma uresničila. Bil je tisti pesnik, ki je že leta 1942, sredi najtršega okupatorskega zla, izdal uporniško pesniško zbirko Previharimo viharje – edinstven dokument, ne samo v slovenski okvirih, ampak tudi v evropskih, knjižico, ki je postala tisti čas poleg Prešerna naenkrat najbolj slovenska, najbolj spoštovana in iskana...«

Tako je pred desetimi leti zapisal – danes že pokojni – slovenski pesnik in kritik Mitja Mejak v uvodu k Borovi pesniški zbirki Baladni motivi.

Letos je pesnik, pisatelj, dramatik in prevajalec Matej Bor prejel pomembno nagrado za svoje življenjsko delo – nagrado vstaje slovenskega naroda.

Rodil se je kot Vladimir Pavšič – Matej Bor je njegovo pesniško in hkrati nekaj partizansko ilegalno ime – pred osemindesetimi leti v Grgarju pod Sv. goro pri Gorici, po dokončani gimnaziji študiral slavistiko na ljubljanski univerzi in poučeval potem v Kočevju. Med drugo svetovno vojno je bil sprva v Ljubljani, potem pa v partizanskih vrstah do osvoboditve. Po vojni je bil nekaj časa tudi ravnatelj Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani, potem pa se je odločil za poklic svobodnega književnika, kar je še danes.

Njegova prva in še danes najpomembnejša pesniška zbirka je Previharimo viharje; z njo si je pesnik priboril trdno mesto v vsej jugoslovanski partizanski književnosti.

»Zbirka Previharimo viharje ni samo glasen krik bolečine in poziv k dejanju,« pravi danes njen avtor, »temveč tudi tiha lirika... A kar zadeva mojo medvojno poezijo, bi takole rekel: prav takšna je morala biti, kakor je bila, če je hotela v najusodnejših dneh naše zgodovine opraviti vlogo, ki jo je opravila. Narod, ki se je prvič v zgodovini, kar nam je ostalo v spominu, uprl – če, odštejemo kmečke vstaje – in sicer z orožjem v roki, je moral v sebi premagati dosti notranjih

Matej Bor

zadržkov, ovir, strahu pred več kot drznim tveganjem... Potrebna je bila tudi pesniška beseda, ki vpliva – ne samo na zavest, temveč tudi na tisto, kar se skriva za njo in pod njo. Se pravi na podzavest...«

Področje dela je vedno širše

Po prvi zbirki je Matej Bor spisal še precej pesmi, lotil pa se je tudi pisanja dram, ki so jih potem uprizarjala številna slovenska poklicna in amaterska gledališča: Vrnitev Blažonovih, Kolesa teme, Vesolje v akvariju, Bele vode – to je le nekaj naslovov Borovih dramskih del.

Bor piše vsa leta po vojni tudi pikre in duhovite epigrame, s katerimi biča – kot sam pravi – osebne in družbene napake, napiše roman z naslovom Daljave in postane – po Otonu Župančiču – eden slovenskih najuspešnejših prevajalcev Shakespearovih del.

Vrstijo se nagrade za njegovo delo, slovenske in zvezne, postane tudi redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti...

Pred kratkim je izšel njegov najnovejši roman. »Odloženi« je naslov obsežni pripovedi, v kateri gre za ljudi, ki jih je življenje na svojem begu skozi čas, rešujoč samo sebe – odložilo. Bili so namreč – vsak po svoje – pretežki za njegove gladine, za površje vsakdana, pravi avtor.

»Zgodba o mojem novem romanu Odloženi je precej dolga,« pripoveduje Matej Bor. »Pisati sem ga začel kmalu po Daljavah, ki so izšle 1961. leta. Tedaj je nastalo prvo poglavje, ki sem ga kmalu zatem objavil v reviji Sodobnost. Šele po mnogih letih me je obšla želja, da bi stvar nadaljeval. In ne samo želja – neustavljiva potreba. Imam torbo, kakršne smo nosili v partizanih, usnjeno, ki jo vržeš čez rame – zdaj so spet v modi – pa sem vanjo potisnil sveženj papirjev, nekaj kemičnih svinčnikov in radirk, zraven še rezervno majico, če se spotiš, majhno čutaro z viskijem, in tako opremljen odšel na pot. Trajala je precej časa – skoraj dve leti. Ni me pripeljala daleč – po radovljiški in blejski okolici je vodila, od gozda do gozda, s hriba na hrib, od oštarije do oštarije, od hotela do hotela, toda to je bil samo videz – v resnici sem hodil čisto drugje. In sicer s svojimi junaki po sledih njihovih življenj. Bilo mi je, kot bi obujal mrtve – in s tem tudi samega sebe. V bistvu je pisateljevanje prebujanje nečesa, kar spi v nas in nenadoma noče več spati – hoče na beli dan, terja, da to, kar je, prevedeš iz jezika podzavesti v jezik zavesti, iz jezika sanj v jezik vsakdanjosti...«

Hej, brigade...

Na letošnjem velikem pevskem taboru v Šentvidu pri Stični so tisoči pevcev zapeli družno Borovo znano pesem Hej, brigade, ki je ponarodela. O tej svoji pesmi pravi avtor, da so jo leta 1943 peli borci Prešernovega bataljona na Dolenjskem, sam pa da jo

Matej Bor:

HEJ, BRIGADE

Hej, brigade hitite,
razpodite, zatrite,
požigalce slovenskih domov!
Hej, mašince zagodi,
naj odmeva povsodi
naš pozdrav iz svobodnih gozdov!

Kje so meje, pregrade
za slovenske brigade?
Ne, za nas ni pregrad in ne mej!
Po slemenih oblačnih
in po grapah temačnih
vse od zmage do zmage naprej!

Čez poljane požgane
tja do bele Ljubljane
naša vojska prodre kot vihar.
Dokler tu so brigade,
kdo zemljo nam ukrade?
Na Slovenskem smo mi gospodar!

je zapel v ožjem krogu prijateljev celo že leta 1942 v gostilni Ravbar za Bežigradom v Ljubljani. Pesem je pozneje glasbeno obdelal skladatelj Šturm. Za šentviški letošnji XII. tabor slovenskih pevskih zborov je Matej Bor spesnil novo kitico, ki je vklesana na spomeniku žrtvam fašizma v Kamni gorici na Gorenjskem. Takole se glasi:

*... Iz teme zgodovine
v preteče strmine
smo se bili udar na udar,
in tako zmagujoče,
bomo tudi v bodoče
previharili slednji vihar.*

Na šentviškem pevskem taboru pa je bil Matej Bor tudi slavnostni govornik. O slovenskem narodu je govoril, umetnosti, pesmi...

»Slovenski narod, čeprav smo dobili prve knjige skoraj istočasno z drugimi evropskimi narodi, je kljub Prešernu, Cankarju in Župančiču in seveda drugim še vedno kulturno neizživet in mlad. Še vedno išče svojo istovetnost in svojo podobo – tudi v umetnosti. Našel pa je ne bo, če jo bo iskal samo po Parizu in New Yorku, temveč če jo bo iskal zlasti doma – v samem sebi. In v svojem izročilu.

Kakšno izročilo pa imamo? bo vzkliknil kak modrijan. Kaj smo že ustvarili zares izvirnega? Kranjski kozolec, kranjske klobase... Tako se nekateri pomenkujejo tudi o slovenski narodni pesmi. Kaj pa je v njej našega, pravijo. Vse to lahko slišiš tudi na Tirolskem in Madžarskem, Laškem ali Hrvaškem...

Res je, da naša dežela leži sredi Evrope in da je, obdana z raznimi sosedi, sprejemala vplive od njih, tudi kar zadeva pesmi. Marsikateri napev, ki je pri nas domač, je mogoče slišati tudi drugod. Vendar, kdo si upa reči z vso gotovostjo, da je tak napev prineslo od drugod, na primer s Tirolskega, da ni bilo ravno obratno, da je prišel na Tirolsko od nas? Ali pa še dlje. V angloameriškem svetu je npr. zelo priljubljena pesem *My bonny is over the ocean* (Moj ljubi je tam onstran oceana) in ta pesem ima isti napev kakor naša Sem deklica mlada, vesela. Spet se moramo vprašati: ali je napev prišel k nam iz Amerike ali pa v Ameriko z našimi ljudmi, izseljenci...

Vseeno pa je naša pesem, čeprav je podobna drugim, alpskim na primer, vendarle naša, slovenska. Vsak narod, zlasti pa glasbeno tako nadarjen, kot je slovenski, se izpoveduje *po svoje*, se pravi izvirno in svojstveno tudi v napevih!«

In bližnji delovni načrti?

»Ravnokar pripravljam zbirko iz zadnjih treh ali štirih let. Te pesmi so nastale na mojih dolgih sprehodih v dežju in soncu, podnevi in ponoči po gorenjski okolici; ko si odpočivam ušesa od hrupa, s katerim nas je – v Radovljici živeče – oblagodaryl Alpski letalski center v Lescah... Pripravljam tudi knjigo epigramov, ki sem jih ustvarjal domala 40 let in tako spremeljal kulturna in druga dogajanja na Slovenskem...«

Jagoda Vigele

Matej Bor:

MI GREMO

Mi gremó skoz ogenj – prvi!
Naš vodnik? Svoboda, pest!
Kdo nas kliče? Zemlja v krvi!
Kdo smo mi? Dni naših vest!

Mi gremó! Kam? v Nove zarje!
Kdo ukloni nam glavó?!
Smo drevesa, ki v viharje,
kadar rjovejo – pojo!

Rujte nas iz zemlje rodne!
Mi vemó, kje smo doma!
Šaj nam korenine plodne
poženo prav do – peklá!

Mi gremó – po blatu, krvi!
Naš vodnik? Svoboda, pest!
Mladi rod vkoraka prvi
v solnce vriskajočih mest!

(Iz zbirke *Previharimo viharje*)

Matej Bor:

HOSTE

O, hoste, hoste, nekoč bo spet
vse tiho po vas, vse mirno.
Le slavček bo letal
pet
v noč neizmerno.

Prišla bo mati iz daljav
s svojim zvedavim sinkom:
»Glej, tam je tvoj ata
pal,
tam za ovinkom...«

In gladila bo njena dlan
njegovo poslednje pismo:
»Dež in veter že tretji
dan.
Od Kolpe prišli smo.

Lačni smo, trudni, a vendar smeh
buči po vsej brigadi.
Jure je nategnili
meh,
pesem o pomladi...

Vse premagaš tako ali tako,
pa bodi glad, mraz ali trpljenje,
le eno premagaš težko,
veš, ljuba, koprnenje.

In tam na koncu si zmerom ti
in sinek in dom in streha

in še dež, ki poleti
šumi
pod oknom z oreha...

Kako malo je to, a vendar kako
kako neznansko veliko,
še le danes, moja ljuba,
vemo,
ko smo ob vse. Tvoj Niko.«

In šla bosta in v hostah bo mrak,
ko prej bo vse tiho, vse mirno,
le z jase bo zalajal
srnjak
v noč neizmerno.

(Iz zbirke *Baladni motivi*)

po sloveniji

Tovarna kondenzatorjev Iskra iz Semiča zida v **ADLEŠIČIH** novo stavbo, ki bo nadomestila poslopje stare šole, ki ni primerno za proizvodnjo. Število zaposlenih v Adlešičih niha med 60 in 80. V novi stavbi bo Iskra omogočila zaposlenim ugodne delovne razmere in sodobno opremo, zato bo tudi večji delovni učinek.

Na gradbišče v Irak je odšla prva skupina delavcev podjetja Primorje iz **AJDOVŠČINE**, kjer gradijo začasno kontejnersko naselje, potem pa se bodo lotili gradbenih del po iraških naročilih. Sklenjeno je, da bo podjetje Primorje več let gradilo v Iraku.

Podjetje Salonit v **ANHOVEM** je proslavilo 60-letnico dela in razvoja. Pred 60 leti so v Anhovem izdelali iz domačega laporja prve tone klinkerja in cementa, kmalu nato pa še azbest-cementne izdelke. Danes šteje delovni kolektiv Salonita 2500 delavcev.

Odkar imajo upokojenci v **BELTINCIH** svoje prostore v stari osnovni šoli, so močno popestrili svojo dejavnost. Udeležili so se tekmovanja v šahu, v ribolovu v Ljutomeru in v kegljanju, ki je bilo v Beltincih. Ustanovili so tudi mešani pevski zbor, ki je že uspešno nastopal na Prevaljah in v Sežani.

V nov prizidek doma upokojencev v **CELJU** so se že vselili prvi stanovalci. Največ jih je prišlo iz Novega Celja, kjer so doslej bivali v nekdanji graščini. Celjski dom upokojencev ima zdaj prostora za 230 stanovalcev, prizidek pa je namenjen zlasti tistim, ki sta jih bolezen in starost za daljši čas priklenili na posteljo.

Prebivalci **ČEMŠENIKA** so z več kot 5000 prostovoljnimi urami uredili novo cesto, dolgo 2 km, ki povezuje Šentgotard in Brezje skozi Jelenski graben; tako so povezani kraji, znani iz predvojnih in medvojnih časov, hkrati pa se bo lahko uspešno razvil tukajšnji kmečki turizem.

V **GEDEROVCIH** imajo zdaj na avtobusni postaji tudi čakalnico in potnikom ob slabem vremenu ni treba več čakati na dežju. Dela je opravilo podjetje Blik iz Murske Sobotice.

V okviru krajevnega praznika so v **GORJAH** odprli nove prostore za svoje upokojence in pripravili sprejem za partizanske matere, v Srednji Radovni pa so ob tej priložnosti odkrili ploščo v spomin kurirjem postaje G-29.

V **GORNJI RADGONI** so predali namenu novo, sodobno tovarno podjetja Moda iz Gornje Radgone. V novih prostorih nameravajo povečati proizvodnjo in pričeti z izvozom na tuja tržišča. Seveda so zato tudi nekoliko povečali število zaposlenih, vendar skupno število ne bo preseglo 300 delavcev.

Člani prostovoljnega gasilskega društva v **GRABONOŠU** so predali namenu na novo urejeno dvorano, v kateri se bo odvijalo kulturno in društveno življenje v kraju. Pri urejanju so vaščani opravili več kot 1200 prostovoljnih ur, sodelovali pa so tudi otroci.

V **IVANČNI GORICI** so odprli nov šolski center, ki so ga poimenovali po Josipu Jurčiču. Novo šolo obiskuje zdaj 900 učencev – 620 osnovnošolcev in 144 gimnazijcev, pridružili pa so se jim tudi dijaki, ki se izpopolnjujejo v kovinarski stroki. Nova šola meri 8000 kvadratnih metrov. Ob njej so ob tej priložnosti odkrili tudi doprsni kip pisatelja Josipa Jurčiča, ki ga je izdelal akad. kipar Stojan Batič.

V **KNEŽI** so odprli novo tovarno kolonialnega pohištva, ki je sestavni del velike tovarne pohištva Meblo v Novi Gorici. Tovarniško poslopje meri 3000 kvadratnih metrov, vanjo pa se je preselil 156-članski kolektiv iz Klavž. Tovarna v Kneži je velik prispevek k razvoju tega dela Tolminske.

V Lukii v **KOPRU** gradijo drugo fazo kontejnerskega terminala. Metalna končjuje montažo drugega sodobnega kontejnerskega dvigala, Gradis gradi 200 metrov dolg pomol, Slovenijaceste in Tehnika pa zaključujejo asfaltna dela. Po dograditvi bo koprška Luka precej povečala tranzitni promet. Načrtujejo, da bodo po dograditvi druge faze povečali letni pretovor kontejnerjev na 110 tisoč.

Na **KRVAVCU** grade za zimsko sezono 81/82 novo sedežnico, ki se bo imenovala Zvoh. Tako se bo desetim dosedanjim žičnicam pridružila še 1400 metrov dolga nova naprava, z višinsko razliko 400 metrov in zmogljivostjo 1500 smučarjev na uro. Tako bodo v novi sezoni krvavška smučišča lahko sprejela že 10.500 smučarjev hkrati.

V **LOGARSKI DOLINI** so celjski planinci odprli nov »dom planincev«, ki ima 80 sedežev v restavraciji in 40 ležišč. Približno polovico denarja zanj so dobili s prodajo starega doma v Logarski dolini celjskemu Izletniku. Nov dom bo popolnoma zgrajen prihodnje leto, ko bodo opremili še sobe v gornjih nadstropjih, kjer bo 40 ležišč.

Živalski vrt v **LJUBLJANI** je dobil devet novih prebivalcev. Iz živalskega vrta v Osijeku so namreč pripeljali pet kuščarjev, dve kači in par svinjskih opic. Največja (najdaljša) od novih pridobitev je anakonda, vodna kača, katere domovina je Južna Amerika. Ljubljanski živalski vrt pa pričakuje še par črnih panterjev in mlado bizonko.

Emona inženiring iz **LJUBLJANE** je razvila v Jugoslaviji najsodobnejši sistem za programirano krmljenje krav molznic. Najpomembnejše pri tem je, da je delo plod domačih strokovnjakov vključno od računalniškega dela tega sistema, tehnološkega dela Emona inženiringa in same izdelave, pri kateri sodeluje domači Cevovod.

Na jesenski veliki vrtnarski razstavi v Ljubljani je bilo razstavljenih tudi mnogo gob, užitnih in neužitnih – v poduk (foto: Svetozar Busič)

Letališče v **MARIBORU** je postalo tudi vežbališče za številne mlade pilote tujih letalskih prevoznikov. To je bila ena od poti, po kateri je krenilo letališče, da bi se izklopalo iz nenehnih izgub. Na mariborskem letališču vadijo piloti švicarskega letalskega prevoznika Swissair, ki so doslej uporabljali letališča na Malti in na Irskem. Mariborsko letališče je v dogovoru še z avstrijskim prevoznikom AUA, italijansko AL Italia, nizozemsko letalsko družbo KLM in švedsko SAS o trenajzi njihovih pilotov.

Republiškega kovinarskega tekmovanja v **MARIBORU** se je udeležilo 264 tekmovalcev, ki so pokazali prav dobro znanje. Ob tekmovanju je bilo v Mariboru tudi 200 strokovnjakov, ki delajo v kovinskopredelovalni indu-

striji. To priložnost so izrabili za izmenjavo mnenj in strokovne razgovore.

V Tekstilni tovarni v **MEDVODAH** dobro gospodarijo. V prvem letošnjem polletju so dosegli 144 milijonov skupnega prihodka, kar je v primerjavi z lanskim letom za dve tretjini več. Surovine za izdelavo tehničnih vlaken uvažajo iz Zahodne Evrope, izvažajo pa svoje izdelke predvsem v Francijo in na Madžarsko.

Tovarna Kolinske za predelavo krompirja in proizvodnjo otroške hrane na **MIRNI** bo do konca letošnjega leta prodala na tuje trge 1000 ton svojih izdelkov. Prvih 100 ton pire krompirja bodo poslali v Sovjetsko zvezo, proizvodi otroške hrane pa se uveljavljajo v vseh evropskih deželah.

Tovarna pijač Dana na **MIRNI** na Dolenjskem se je zadnja leta uveljavila na Češkoslovaškem, kjer je skupaj s podjetjem Nealko v Olomucu začela izdelovati tonik, izvažajo pa ga tudi v Avstrijo, ZR Nemčijo in Sovjetsko zvezo. Letos bo izvozila za več kot milijon dolarjev svojih izdelkov.

V Pomurskem tisku v **MURSKI SOBOTI**, kjer je zaradi tehnološkega postopka precej škodljive odpadne vode, že deluje nova čistilna naprava, ki zagotavlja predpisano kakovost vode pred izpustom v mestno kanalizacijo. Nova čistilna naprava deluje v oddelku reprokpirnice.

Gasilci v **MURSKIH PETROVCIH** so precej delavni. Imajo dve desetini, ki se redno usposabljata, skrbijo pa tudi za izpopolnitev opreme. Kupili so gasilsko vozilo, radi pa bi imeli novo motorno brizgalno.

V okviru letošnjega občinskega praznika v Ptujju so v **STANEČKI VASI** odprli nov lovski dom. Predvsem s prostovoljnimi delom in denarnimi prispevki so ga zgradili lovci družine Dravinja v štirih letih.

V **STREHOVCIH** so letošnje poltete dogradili vaški vodovod, na katerega je priključenih 51 domačij. Jarke za cevi so izkopal in pozneje zasuli sami, kljub temu pa so morali zbrati še 460 tisoč dinarjev.

V okviru krajevnega praznika v **ŠEBRELJAH** so slovesno odprli nov 13-kilometrski vodovod, v katerega so prvih 1000 metrov cevi položili že leta 1977.

V **ŠEMPETRU** pri Novi Gorici je tamkajšnje podjetje Sadje dobilo novo hladilnico, v kateri bodo lahko shranjevali 300 vagonov sadja.

V **ŠKOFCAH** pr Rimskih Toplicah so imeli kmečki praznik s prikazom starih kmečkih običajev. Obiskovalcem so prikazali mlačev žita, žaganje desk, skoblanje trsk, phanje ječmena in še druga kmečka opravila. Prireditelj je s plesi popestrila folklorna skupina kulturnega društva Marija Gradec.

šport

– Na plavalnem evropskem prvenstvu v Splitu sta slovenska tekmovalca brata **BORUT in DARJAN PETRIČ** osvojila dve kolajni za Jugoslavijo: **BORUT PETRIČ** je osvojil zlato kolajno na 400 m kravl. S časom 3:51,63 je dosegel nov jugoslovanski rekord in četrti najboljši dosežek vseh časov na svetu (letošnji drugi najboljši na svetu!). 17-letni **DARJAN PETRIČ**, Borutov mlajši brat, pa je nepričakovano osvojil tretje mesto s časom 3:53,71 in bronasto kolajno. Tako se je dvakratni zmagovalac z olimpijskih iger v Moskvi slovit Vladimir Saljnikov moral zadovoljiti s srebrnim odličjem.

– Na 40. atletskih balkanskih igrah v Sarajevu je Slovenka iz Nove Gorice **MOJCA ŠAVLE**, študentka Visoke šole za telesno kulturo, na 400 m z ovirami pritekla bronasto kolajno in s časom 58,60 izdatno popravila jugoslovanski rekord Sarajevčanke Puhalo (59,33).

– Teniška igralka **MIMA JAUŠOVEC** je na velikem mednarodnem turnirju v Tokiju zasedla tretje mesto in osvojila bronasto medaljo. V odločilnem boju je premagala mlado Američanko Kathy Horvath prepričljivo s 6:2, 6:2 in se ji tako maščevala za nedavni poraz v ZDA.

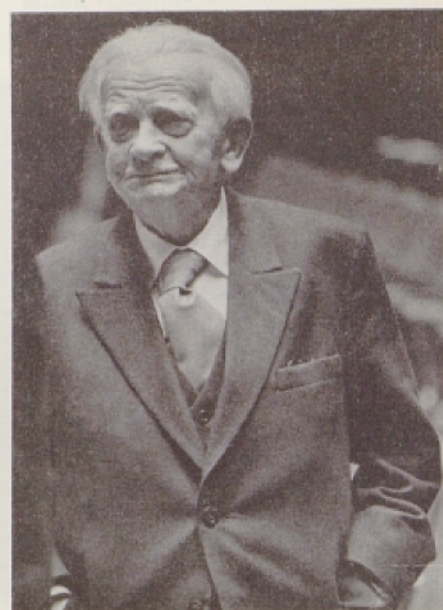
Na tem tekmovanju je Jaušovčeva imela najvišji »rating«, uvrščena pa je na 10. mesto na svetovni računalniški lestvici.

– V češkem Frenštatu je na 9. tekmovanju v smučarskih skokih osvojil »Veliko nagrado mesta Frenštata« **PRIMOŽ ULAGA** na srednji olimpijski skakalnici z umetno snovjo. Na tem tekmovanju je nastopilo 80 tekmovalcev iz 9 držav. Ulaga je dosegel rezultat 249,7 (87,5, 89).

– Na tradicionalnem VASA teku – znanem stockholmskem maratonu –, na katerem je sodelovalo 8 tisoč tekačev iz 25 držav, je zasedel 164. mesto **BRANE MLINAR** (Partizan, Ljubljana-Vič).

osebnosti

Letošnjo Njegoševo nagrado za književnost, ki jo podeljujejo vsako tretje leto za najboljše delo jugoslovanskega avtorja, tiskano v tem obdobju, je dobil akademik **JOSIP VIDMAR** za knjigo »Obrazi«. Po mnenju žirije je ta knjiga vrhunec književne ustvarjalnosti Josipa Vidmarja in njegovega delovanja, ki je vgrajeno v temelje jugoslovanske socialistične skupnosti. Žirija je zapisala, da gre za integralno delo, »ki osvetljuje celotno epoho, podaja duhovno podobo tega stoletja v slovenski ustvarjalnosti in predstavlja gonilne zamisli, hkrati pa je etični in estetski portret samega avtorja«.

Josip Vidmar

V nagrajeni knjigi so objavljeni osebni portreti 25 velikih osebnosti slovenske kulture in zgodovine, od Cankarja do Kardelja.

V petdesetem življenjskem letu je nepričakovano umrl, zadet od srčne kapi, mojster umetniške besede **RUDI KOSMAČ**. Kot dolgoletni član ljubljanske Drame Slovenskega narodnega gledališča je nastopil v številnih nepozabnih umetniških vlogah. Igral je tudi v filmih Koplji pod brezo, Dolina miru, Samorastniki, Balada o trobenti in oblaku, in Lucija. Kot recitator in nosilec glavnih vlog je nastopal v radijskih in televizijskih igrah. Poleg drugih priznanj je za svoje umetniške nastope dobil nagrado mesta Ljubljana in Sterijevo nagrado.

Več tujih gostov

Slovenska naravna zdravilišča so letos privabila precej več tujih gostov kot prejšnje leto. Tako je bilo v prvi polovici leta že več kot 93 tisoč nočitev tujih gostov, kar je za 14 odstotkov več kot lani.

Z domačimi gosti je malo slabše. Poznajo se višji življenjski stroški pa tudi omejitve zdravstvenega zavarovanja, ki pošilja v zdravilišča manj zavarovancev kot prejšnja leta. Tako so v prvih mesecih letošnjega leta v naravnih zdraviliščih naštel skupno 485 tisoč nočitev, kar pomeni 94 odstotkov lanske bere.

In kako je z dosežki posameznih zdravilišč? V Rogaški Slatini, našem največjem zdravilišču, so imeli do konca julija skupno 160 tisoč nočitev, od tega okrog 51 tisoč nočitev gostov iz tujine. Sosednje Atomske Toplice pri Podčetrtku so v sedmih mesecih dosegle 50 tisoč nočitev z deležem 3360 tujih.

Dokaj skromno je povečanje števila tujih gostov v Radencih, kjer je med 81 tisoč nočitvami do konca julija nekaj nad 7500 nočitev tujih gostov. Pretežno tuje goste pa imajo v bližnjih Moravskih Toplicah, kjer je med 41 tisoč nočitvami kar 31 tisoč nočitev tujcev.

Po zgraditvi novega hotela se Dobrna sicer pojavlja na tujem tržišču, število tujih gostov pa ne narašča tako hitro, kot so pričakovali. Pri 80 tisoč nočitvah je v sedmih mesecih delež tujcev dosegel le nekaj več kot 2200 nočitev. Laško s svojo pretežno rehabilitacijsko vlogo je imelo pri 53 tisoč nočitvah le 500 nočitev tujih gostov, da pa bi privabili več tujih gostov, si prizadevajo še v Čateških Toplicah. V sedmih mesecih so dosegli skupno 76.500 nočitev, pri tem 9200 nočitev tujih gostov.

S 4500 ležišči predstavljajo slovenska naravna zdravilišča le okrog šest odstotkov vseh slovenskih turističnih zmogljivosti (77 tisoč postelj). Poleg sosedov se letos v naših zdraviliščih pojavljajo tudi gostje iz skandinavskih dežel, prav pridobivanju gostov tudi iz bolj oddaljenih dežel pa bodo morala

slovenska naravna zdravilišča skupaj s turističnimi agencijami v prihodnje posvečati še več pozornosti.

Nov hotel v Moravskih Toplicah

V Moravskih Toplicah so v prvih avgustovskih dneh zasadili lopate na novem gradbišču, kjer bo septembra prihodnje leto stal nov hotel B kategorije z 250 posteljami.

Dosedanje zmogljivosti v Moravskih Toplicah (počitniške hišice v tipičnem panonskem slogu in kamp) so skozi vse leto zasedene, večinoma s tujimi gosti, saj je razmerje med domačimi in tujimi gosti 20 odstotkov: 80 odstotkov v korist tujih gostov. To razmerje zagotavlja seveda velika devizna sredstva, po izgradnji novega hotela pa pričakujejo letni priliv v višini 3,5 milijona ameriških dolarjev.

Novi zdraviliški hotel je načrtovan tako, da bo s hodnikom povezan z že obstoječimi zdraviliškimi, kopališkimi in gostinskimi objekti. Poleg hotelskega dela je v investicijo vključen tudi zdraviliški del z vso potrebno zdraviliško oziroma medicinsko opremo.

Zanimivo je, da so termalno vodo v Moravskih Toplicah odkrili leta 1960, ko so tukaj iskali nafto. Voda ima na površini temperaturo 62 Celzijevih stopinj. V tem zdravilišču zdravijo kronična obolenja lokomotorne sistema, degenerativna obolenja sklepov, nekatera kožna in ginekološka obolenja in podobno.

Načrt Pirana in Portoroža

Obalno kraška turistična poslovna skupnost je izdala barvni načrt mest in zaselkov od Strunjana do Lucije. Poleg imen posameznih ulic in cest so na načrtu označene tudi turistično pomembne lokacije, na primer hoteli, marine, pošta, avtobusna postaja, pokriti bazeni in podobno. V levem spodnjem vogalu je še podrobnejši načrt Pirana, še posebej s kulturno-zgodovinskimi spomeniki tega starega mesta.

Na hrbtni strani načrta so razporejene informacije o gostinski in turistični ponudbi na obali, prostor pa je našla tudi skica dela Slovenije med Sečovljami, Ilirsko Bistrico, Postojno in Novo Gorico. Slovensko besedilo na načrtu je prevedeno še v italijanščino, nemščino in angleščino.

Publikacija je izšla v 100 tisoč izvodih, naročite pa jo lahko pri: Obalno kraška turistična poslovna skupnost, 66320 Portorož, Senčna pot 10, tel. 066/73-054.

Nova avtomobilska karta Jugoslavije

Avto-moto zveza Slovenije je izdala in založila izpopolnjeno karto Jugoslavije v merilu 1:850.000. Kartografsko jo je obdelal kartografski oddelek Inštituta za geodezijo in fotogrametrijo iz Ljubljane, v 80.000 izvodih pa jo je natisnila Tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani.

Avtokarta velja 75,00 dinarjev, na voljo pa je pri Avto-moto zvezi Slovenije, 61000 Ljubljana, Titova 138, tel. 061/342-661, na Petrolovih črpalkah, v knjigarnah, potovalnih agencijah, avtomoto društvih in turistično informacijskih birojih.

Velik obisk Atomskih toplic

Zdravilišče Atomske toplice v Podčetrtku je med najbolj zasedenimi pri nas. Tako so imeli v hotelu B kategorije z 235 ležišči v prvih osmih mesecih letošnjega leta več kot 54 tisoč nočitev oziroma 94 odstotno zasedene postelje. Do konca letošnjega leta so vse postelje v hotelu rezervirane že od septembra.

V depandansi, kamp prikolicah in pri zasebnikih so v osmih mesecih zabeležili več kot 66 tisoč nočitev, dober obisk pa so imeli tudi pri bazenu z zdravilno vodo. Med gosti je bilo tudi nekaj tujcev, saj zdravilišče 15 odstotkov dohodka ustvari s tujskim prometom.

Predstavnštva jugoslovanskih potovalnih agencij v tujini

Poleg Turistične zveze Jugoslavije imajo svoja predstavnštva v tujini tudi nekatere jugoslovanske potovalne agencije, in sicer:

CENTROTURIST
FRANCIJA

Centroturist, 75008 PARIS, 16, Avenue Hoche, tel. 563-22-65, 563-44-11, telex 641-147.

ZVEZNA REPUBLIKA NEMCIJA
Centroturist, MÜNCHEN, Goethestrasse
15, tel. 595-653, 595-654, teleks 522-
090.

CENTROTURIST, 4000

DUSSELDORF, Bismarckstrasse 93, tel.
358-050, teleks 522-099.

Centroturist, STUTTGART 1,
Hospitalstrasse 10, tel. 223-778, teleks
723-034.

Centroturist, FRANKFURT AM MAIN
1, Schillerstrasse 12, tel. 295-660, teleks,
414-379.

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE
Centroturist, Yougoslav Travel Agency,
(212) NEW YORK N. Y. 10022, 509

Madison Avenue, tel. 752-7795, teleks
236-962.

AVSTRALIJA

Adriatic Trade Tourist Centre, SYDNEY
n.s.w. 2000, St. Martin's Tower, 31,
Market Street, tel. 295-210, 295-481,
teleks 21-888. Adriatic Trade and

Tourist Centre, MELBOURNE 300,
177, Colins Street, tel. 637-441, 637-
442.

GENERALTURIST
FRANCIJA

Generalturist, 75008 PARIS, 48, Rue de
Bassano (začasno), tel. 723-78-05.

VELIKA BRITANIJA

Generalturist, LONDON W 4, 2, The
Cloisters - Queen Anne's Grove, tel.
994-1881.

ZVEZNA REPUBLIKA NEMCIJA

Generalturist, FRANKFURT AM
MAIN, Röderbergweg 120, tel. 434-899.

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Generalturist, NEW YORK N. Y.
10017, 212, East 47th Street, tel. 935-
0048.

Koledar prireditev

V decembru bo na Slovenskem ne-
kaj prav zanimivih prireditev.

4. decembra bo v ŠMARJU PRI
JELŠAH kramarski sejem, naslednji
dan bo v VELENJU lokostrelsko tek-
movanje INDOOR 25 m, enako tek-
movanje pa bo 12. decembra tudi v
MARIBORU.

Od 8. do 13. decembra bo v LJUB-
LJANI salon pohištva, v KRANJU se
bo 12. decembra začel 22. novoletni
sejem, ki bo trajal do 20. decembra, v
PTUJU pa bo 18. decembra revija
pevskih zborov.

CELJE se že pripravlja na 5. novo-
letni sejem, ki bo od 18. do 24. de-
cembra, v LJUBLJANI pa bo tak se-
jem od 19. do 27. decembra.

V KOPRU bo v galeriji Meduza
sredi decembra tradicionalna razstava
z nazivom Mala slika, v PTUJU pa bo
tudi decembra najprej razstava z na-
slovom Rešena arheološka dediščina
Slovenije, potem pa še razstava novo-
letnih voščilnic.

Vrsno pod Krnom - rojstna hiša pesnika Simona Gregorčiča (foto: Ančka Tomšič)

slovenija v mojem objektivu

Foto:
Igor Modic

V zimskem soncu

Kozolec

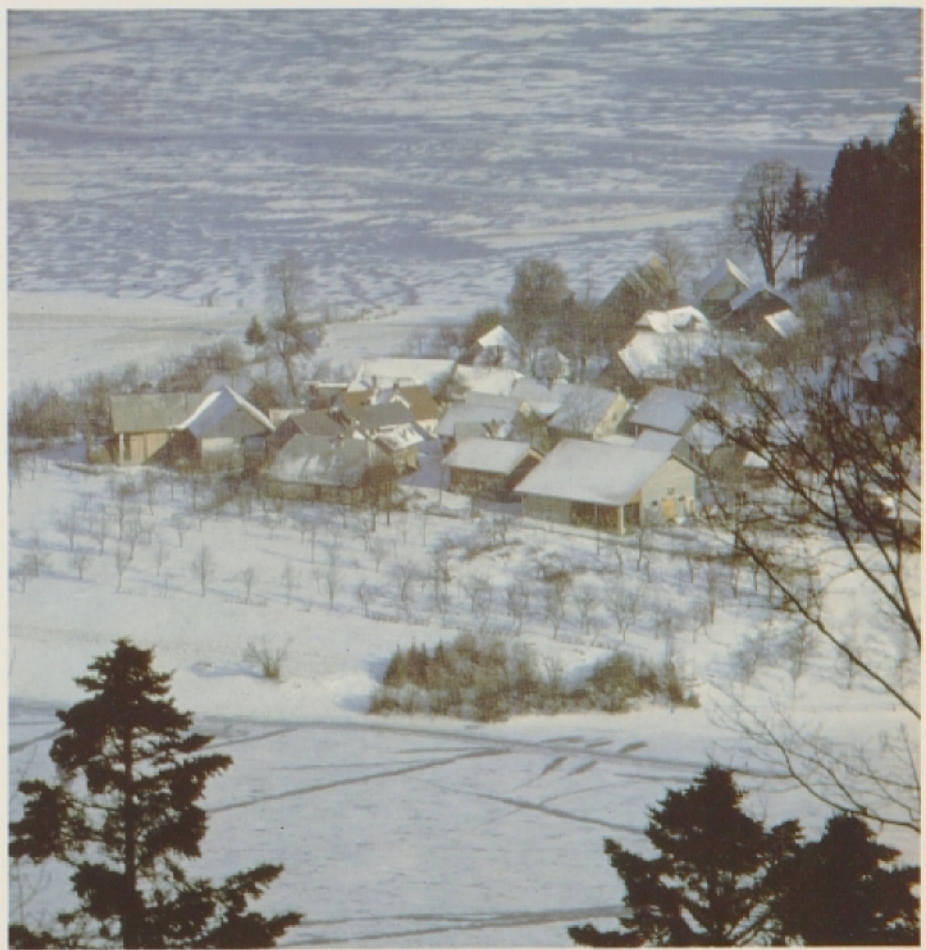
Stari mlin

Podpeško jezero

Vas Otok na Cerkniškem jezeru

Speča vojščaka

Med številnimi slovenskimi muzeji si velja ogledati tudi kamniški muzej v gradu Zaprice. Ustanovljen je bil 1961. leta, sodi pa v okvir delovanja Kamniškega kulturnega centra skupaj z galerijo Mihe Maleša na Titovem trgu v središču Kamnika, kamniško knjižnico ter zbirko slamnikarstva v gradu Krumperk pri Domžalah.

Narediti izbor najlepšega v bogato »založenem« muzeju je vselej težko. Tudi v kamniškem je bilo, dokler ni priskočila na pomoč ravnateljica Kulturnega centra Kamnik Mirina Zupančič in omenila poznoantični prstan s portretom, dva stražarja božjega groba in še, da je zbirka upognjenega pohištva ena redkih ne samo v Sloveniji pač pa celo v Evropi ter da je akademski slikar Miha Maleš podaril Kamniku ob njegovi 750-letnici (1979. leta) kar 2600 likovnih del.

Železen prstan s portretno gravuro in napisom je prišel v zbirko kamniškega muzeja med nekaj fragmenti rimskih fibul in steklenih jagod ob odkupu izbora predmetov Sadnikarjeve zapuščine leta 1965. Do inventarizacije ostal na videz nepomembni, močno oksidirani prstan neopazen. Šele po očiščenju se je na zgornji strani sicer popolnoma zarjavele površine prstana pokazal portret. Po skrbnem in natančnem čiščenju se nam je odkril njegov nekdanji videz, je zapisala Mirina Zupančič v Arheološkem vestniku 1968. leta.

Prstan meri v premeru 2 centimetra. Je moški pečatni prstan čašaste oblike, na vrhu prstanove glave pa je vstavljen srebrna ploščica. Vanjo je vgraviran portret moža in napis. Po številnih elementih je Mirina Zupančič presodila, da sodi prstan v sredino 4. stoletja, pripadal pa je, kot vse kaže, vojaškemu častniku. Natančno najdišče prstana ni znano.

Michelangelov »odmev«

Med lesenimi plastikami, ki so se iz druge polovice 16. stoletja ohranile na Slovenskem, daleč preseagata poprečno kakovost kipca dveh sedečih vojščakov, pravi Emilijan Cevc v svoji

Vojščak – stražar božjega groba (Iz fototeke Kulturnega centra Kamnik)

najnovejši, nedavno tega izšli knjigi z naslovom »Kiparstvo na Slovenskem med gotiko in barokom«.

Gre za mladeniča in bradatega starca, vojščaka, mojstrsko izdelana v lesu, ki ju je iz mekinjskega samostana pridobil dr. Niko Sadnikar. Zdaj pa ju, kot rečeno, hrani kamniški muzej.

Plastiki nista veliki; mlajši vojščak meri v višino nekaj več kot 26 centimetrov, starec pa je visok 31 centimetrov. Mladenič je očitno brezbrizno zaspal, starec pa je njegovo pravo nasprotje. Trudno je sedel na skalnati rob – del tega je še ohranjen – močno razmaknil noge, glava mu je nad vzravnanim telesom omahnila vznak, medtem ko se je z rokama krepko oprijel sulice. Mehko in plastično je

oblikovan prvi kip – kip mladega rimskega vojščaka. Zadržana napetost in komaj ukročena notranja moč pa se gostita v težki gmoti drugega – čokatega starca.

Slogovno gre za deli pozne renesance, še preden so se prebudile baročne silnice in ju lahko datiramo okoli leta 1560. Vsebinsko gre pač za stražarja Kristusovega groba iz kompozicije Vstajenja. Njuno predstavno izhodišče moramo iskati v Michelangelovi umetnosti, v kipu Mojzesa za nagrobnik papeža Julija II. in v kipih Lorenza in Giuliana Medici v Medicejski kapeli ob cerkvi S. Lorenzo v Firenci, navaja Emilijan Cevc, ki ugotavlja da pa na žalost ne vemo, kako in odkod sta kipa zašla v Mekinje. Sta bila od vsega

začetka last samostana ali sta prišla tjakaj šele z uršulinkami? Še težje pa jo vprašanje, pravi, če sta nastala na Slovenskem ali sta priomala iz Italije ali vsaj iz Gorice. Zadnje se zdi precej verjetno. V našem spomeniškem gradivu sta edini umetniki, ob katerih smemo govoriti o Michelangelovem odmevu.

Oba kipca sta romala tudi v Paris leta 1971 z gostujočo veliko razstavo »Umetnosti narodov Jugoslavije«.

Na Štajerskem je v sedemdesetih letih 19. stoletja delovalo že vrsta tovarn upognjenega pohištva, pa tudi druge na naših tleh so se te razpasle. Večina tovarn na Slovenskem je bila zgrajenih po vzoru Thonetovih – v bližini bukovih gozdov.

Leta 1904 je začela obratovati na Duplici pri Kamniku žaga. Tu so začeli leta 1907 izdelovati še upognjeno pohištvo in parkete. Zanimivo pa je, da so za svoje izdelke prejeli že kaj kma-

so Diengerji von Apez postavili na zapriškem griču dvorec. Kdaj je bil ta porušen, ni točno znano. Izpričano pa je, da je sredi 16. stoletja na tem griču postavil grad Jurij Lamberg. Podoba Lambergarjevega renesančnega gradu nam je ohranil Janez V. Valvazor. Kaže pa, da je bil grad Zaprice svojčas precej manjši od današnjega. Imel je skoraj kvadratni tloris, na vseh štirih oglih pa pomole. Kot številni drugi gradovi na Slovenskem je tudi ta grad

Poznoantični prstan s portretom (Iz fototeke Kulturnega centra Kamnik)

Upognjeno pohištvo

Ob pogledu na lep kos pohištva se le redko vprašamo, kako neki je nastal. Pa vselej le ni bilo tako enostavno »pogrunatati« to in ono v zvezi z izdelavo pohištva. Prvi obsežnejši poskusi krivljenja pohištva segajo v začetek 19. stoletja. Med tistimi, ki so skušali izdelati upognjeno pohištvo, je bil tudi Mihael Thonet. Prve poskuse je opravil okoli leta 1830. Krive sestavne dele pohištva je lepil iz več plasti furnirskih listov, ki so jih tedaj izrezovali le iz masivnega lesa. Na Thonetove izdelke je na obrtni razstavi v Koblenzu leta 1841 postal pozoren knez Metternich in ga povabil na Dunaj ter tam priporočil dvoru, omenja v Kamniškem zborniku Franc Možek, in podrobneje opisuje Thonetove poskuse. Ti so pokazali dobre rezultate in prinesli Thonetu slavo in priznanja. Tehnika upognjenega pohištva se je z njegovimi »izumi« razmahnila in razvila, po njem pa so izdelavo upognjenega pohištva prevzeli še mnogi drugi.

lu zatem prve nagrade v tujini. Z leti se je tovarna razširila, zamenjala lastnika in obogatila proizvodni program z novimi lesnimi izdelki. Iz Remčeve tovarne upognjenega pohištva se je po vojni razvila industrija »Stol« Kamnik. Tudi ta se lahko postavi z vrsto nagrad in priznanj za kvaliteto in oblikovanje svojih izdelkov.

Zbirka upognjenega pohištva v kamniškem muzeju prikazuje nekatere najlepše izdelke iz nekdanje Remčeve tovarne, pa tudi novejša »umetniža« pri upognjenem pohištvu. Razen tega še razvoj tehnike krivljenja lesa, stroje in naprave za to ter razvoj tovarn upognjenega pohištva na Slovenskem. Pobudnik in investitor omenjene stalne razstave upognjenega pohištva je bila industrija »Stol«.

Grad in galerija

Glavnina Kamniškega muzeja je, kot rečeno, v gradu Zaprice. Tudi zgodovina tega je zanimiva. V 14. stoletju

doživel vrsto prezidav in dozidav, dokler ni z barokizacijo dočakal današnje podobe.

Zbirka likovnih del Mihe Maleša ni razstavljena v gradu Zaprice, pač pa v novi, lani odprti galeriji sredi Kamnika. Zaradi obsežnosti gradiva pa je bila zbirka, ki jo je Maleš podaril Kamničanom, razdeljena na več enakovrednih delov, ki bodo prikazani v omenjeni galeriji v določenem časovnem zaporedju. Miha Maleš se je rodil 1903 na Jeranovem pri Kamniku. Onjem je zbrano že obilo gradiva. Kulturni center Kamnik pa namerava leto še dopolniti ter razširiti spoznanja o umetniku in njegovem delu.

Pesem je naš simbol

Slovenci smo znani kot narod, ki rad poje in ki tudi zna peti. Še do nedavnega je bila Slovencu pesem skorajda edina uteha spričo krivic, ki mu jih je prizadejal tujec: šele po prvi oziroma drugi svetovni vojni lahko fantje brez skrbi zapojejo na vasi, skupaj z dekleti pa v gostilni, na javnih prireditvah, proslavah in sploh povsod, kjer se jim zazdi. In to ne samo v okviru svobodne Jugoslavije oziroma Slovenije, razmere so se tako spremenile, da lahko brez večjih težav pojejo tudi v Italiji, kjer živi precej Slovencev in imajo kar 40 pevskih zborov, v Avstriji, kjer stalno deluje domala 30 zborov, in na Madžarskem, kjer je Slovencev bolj malo, zato imajo tudi samo en zbor.

Natančnih podatkov, koliko pevskih zborov deluje drugod po Evropi in na drugih celinah, koder živijo Slovenci, ni, in to predvsem zato ne, ker se te številke dokaj hitro spreminjajo. Jih je pa gotovo precej: v Evropi je menda več kot deset pevskih zborov, ki so že toliko časa skupaj, da bi lahko nastopali tudi na revijah pevskih zborov v domovini in se bolj ali manj uspešno kosali z domačimi, veliko pa bi jih lahko našli tudi v Združenih državah, Avstraliji in še kje. Te zборе je treba razdeliti na dve skupini; pevske zборе tako imenovanih zdomcev oziroma delavcev, ki so začasno zaposleni v tujini (le-teh je precej, vendar pa se njihovo število stalno spreminja, največ pa jih je seveda v Zvezni republiki Nemčiji), bolj dolgega veka pa so zbori slovenskih izseljencev.

In ko že naštevamo, koliko slovensko govorečih oziroma pojočih ljudi je organiziranih v pevskih zborih, ne smemo pozabiti na pevce v domovini: tudi doma se dogajajo podobne stvari kot v zamejstvu – pevski zbori se rojevajo, sočasno pa tudi razpadajo, zato tudi »domače« številk niso povsem točne. Pa vendar: naštetih je moč približno osemsto odraslih pevskih zborov (in še približno petsto cerkvenih, pri čemer pa velja dodati, da so cerkveni pevci večinoma tudi člani necerkvenih zborov), potem je v Sloveniji okoli 70 oktetov in približno 40 manjših vokalnih skupin in cela vrsta otro-

ških in mladinskih zborov. Vsaka šola mora namreč v skladu z učnim programom imeti dva zborov: otroškega in mladinskega – in v Sloveniji je 417 takšnih šol. In da ne bo pomote – pogovarjamo se o amaterskih pevskih skupinah! Aktivno se torej v Sloveniji ukvarja s petjem domala 60 tisoč odraslih ali, drugače povedano, približno vsak trideseti Slovenec oziroma Slovenka zahaja ob večerih na pevske vaje in nekateri so izračunali, da pevka ali pevec za slovenske razmere (glede na kvaliteto) poprečnega zbora prebije na vajah in nastopih letno domala tisoč ur in edino plačilo za ta čas so nastopi oziroma ploskanje poslušalcev.

Zdaj, ko smo se predstavili, pa bi bil že čas, da bi prišli na dan s »ta pravo« besedo – da bi namreč povedali, čemu se nam zdi tako pomembno o tem pisati prav zdaj?

Kot že rečeno, plačilo za prebite ure na pevskih vajah so nastopi, srečanja z drugimi pevskimi zbori in poslušalci.

Čimveč je nastopov, temvečje je zadovoljstvo pevcev. To velja tako za pevce v domovini kot za tiste, ki prepevajo v Trstu, Celovcu, Zgornjem Seniku, Berlinu, Stuttgartu, Aumetzu, Clevelandu... In v Sloveniji je precej revij, kjer bi se lahko bolj številčno pojavljali tudi pevci iz zamejstva – pod pogojem seveda, da bi se z organizatorjem prej vse potrebno domenili – in to pravočasno.

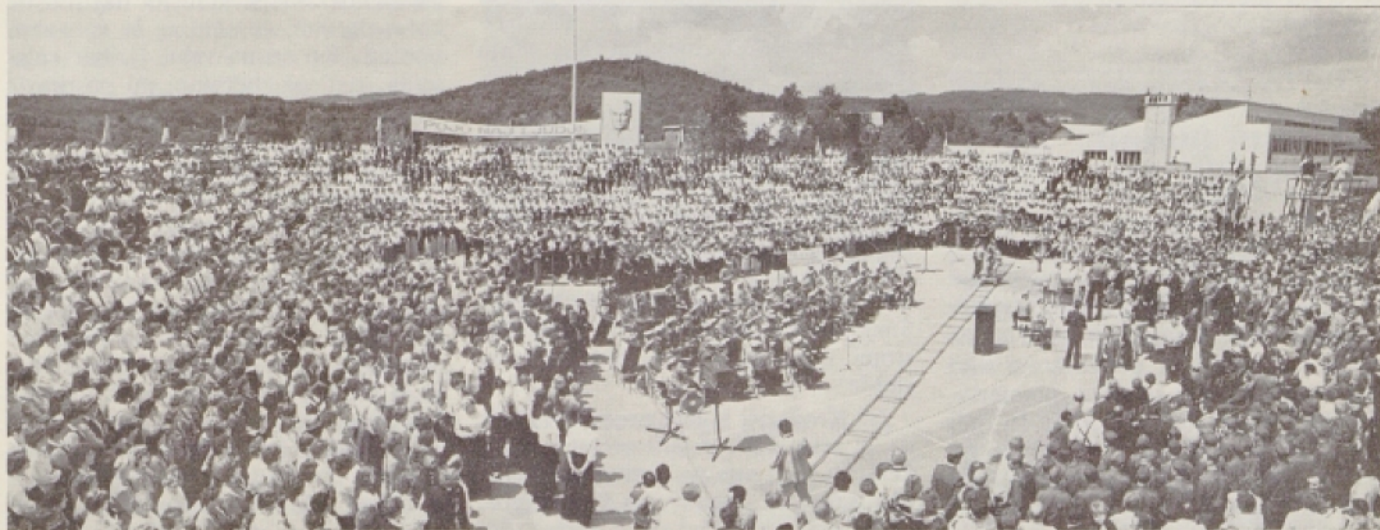
Kakšno vlogo ali težo imajo revije oziroma skupni nastopi pevskih zborov, je Slovenija spoznala v zadnjih desetih, petnajstih letih. V šestdesetih letih je pevstvo na Slovenskem zašlo v nemajhno krizo, zbori so propadali, novih pa ni bilo. Potem se je pa začelo: revije Primorska poje, pa od Pliberka do Traberka, pa revija v Trbovljah in tako dalje – še največ pa je pri popularizaciji petja na Slovenskem pripomogel Tabor slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični, majhni vasi na Dolenjskem, trideset kilometrov jugovzhodno od Ljubljane, kjer

se je letos zbralo domala sedem tisoč pevcev (oziroma 210 zborov). Odkar obstojijo te revije in Tabor pevskih zborov, se je število zborov in prepevajočih domala podvojilo!

Revija Primorska poje traja že dlje časa in tedaj se prepeva v več krajih, letos pa je nastopilo 140 zborov iz Italije in slovenske Primorske, podobno poteka revija od Pliberka do Traberka s to razliko, da na njej nastopajo zbori z avstrijske in slovenske Koroške – letos so našli 40 zborov. Na

revije skupaj zapeli nekaj pesmi – in to je bil slej ko prej drugi največji zbor, ki je letos pel v Sloveniji: v Celju nekaj več kot tri tisoč, v Šentvidu pri Stični pa nekaj manj kot sedem tisoč pevcev! In šentviški zbor je bil po mnenju poznavalcev največji, ki je v Jugoslaviji kdajkoli pel, večji od njega pa je edino še v Tallinnu, kjer je vsako drugo leto tekmovanje pevskih zborov Sovjetske zveze in tamkaj se zbere skoraj desetkrat več pevcev, kot se jih je zbralo v Šentvidu pri Stični.

Na koncu pa se še enkrat vrnimo v Šentvid pri Stični. Tabor je v bistvu razdeljen na dva dela: v soboto zvečer so koncerti po različnih krajih Slovenije, v vsakem kraju nastopijo trije, štirje ali celo več zborov, potem pevci v tistem kraju prespijo in se naslednji dan pripeljejo v Šentvid pri Stični, kjer se poleg njih zbere še okoli 25 tisoč poslušalcev. Pevci gredo v povorke na prizorišče, kjer skupaj zapojejo deset ali več pesmi – letos so jih dvanajst. Zaključna prireditev, ki hkrati

Mogočni zbor 7000 pevcev na letošnjem taboru pevskih zborov v Šentvidu pri Stični

reviji Gorenjska poje nastopajo Gorenjci in letos se je na tem slavlju zbralo 16 zborov, pri čemer velja dodati, da je število nastopajočih na tej reviji omejeno in zagadelj zmeraj enako. Na reviji severovzhodne Slovenije v Ormožu se je letos zbralo 20 zborov, na Posavski reviji 12, na Zasavski v Trbovljah pa 28 zborov. V Šentjerneju na Dolenjskem se vsako leto zberejo okteti, letos pa se jih je zbralo petdeset. Posebno poglavje je Šentvid pri Stični, kjer se je letos na 12. taboru zbralo 210 zborov (od tega 10 iz Italije, Francije, Avstrije in Madžarske), in ima že nekaj let stalni datum – tretja nedelja v juniju, njegova posebnost pa je, da vsi zbori nastopijo skupaj, in pa seveda revija v Mariboru, ki pa ima (edina) tekmovalni značaj.

Mladinski zbori se vsako leto zberejo na občinskih revijah (v Sloveniji je 60 občin), na republiški mladinski reviji v Zagorju, kjer je letos pelo 56 zborov, najboljši pa še v Celju na mednarodni mladinski reviji, ki je hkrati tudi zvezno (jugoslovansko torej) tekmovanje mladinskih zborov in letos se je tamkaj zbralo 50 zborov z nekaj več kot tri tisoč pevci, ki so na koncu

Želja organizatorjev posameznih revij je, da bi kdaj pa kdaj pri njih slišali tudi petje slovenskih zborov iz tujine, prav gotovo pa si tudi pevci iz Pariza in drugih daljnih mest želijo, da bi včasih peli tudi v svoji matični domovini. Potovanje iz Amerike je drago, tudi življenje v Sloveniji ni brezplačno – tega se zavedajo vsi, toda marsikaj se da urediti v okviru danih možnosti, če se gostovanje začne pripravljati pravočasno! Pravočasnost pa ni odvisna od slovenskih organizatorjev, odvisna je predvsem od tistih, ki bi želeli nastopiti. Naslov Izseljenske matice ni neznan, Zvezi kulturnih organizacij Slovenije, ki pri tem tudi lahko veliko pomaga, pa lahko pišete v Ljubljano, Kidričeva 5.

Naslov Zveze kulturnih organizacij pa si velja zapomniti še zaradi nečesa: povsem razumljivo je, da imajo zamejski pevski zbori precej težav glede glasbene literature; po pošti jo lahko naročijo na Zvezi, ki pa lahko omogoči prevodjem tudi strokovne seminarje in hospitacije pri znanih in uveljavljenih zborovodjih. Letos se je, denimo, teden dni izpopolnjeval pri nas pevovodja zbora iz Aumetza.

pomeni zaključek pevske sezone, traja približno eno uro, neposredno pa jo prenaša tudi televizija, jugoslovanski TV gledalci vidijo kasneje magnetoskopski posnetek, pred dvema letoma pa je bil pokrovitelj tega Tabora tudi tovariš Tito.

kar hitro padla, »gremla«. Časa je še dovolj, če bo pa treba, bomo pa malo ponoči hodili, saj nismo prvič na tej poti. Da bomo že prvo noč prenočevali visoko v gorah, sem se veselil, saj sem si že dolgo želel preživeti večer v koči v domačih gorah. To se pa ni uresničilo. Čaj smo še dobili in zvedeli, da bomo spali v depandansi. Vsaj pod streho bomo, sem si tiho rekel. Ko sem pa vprašal oskrbnika, če bomo dobili še kaj za večerjo, je grobo odgovoril: »Kje ste pa bili do sedaj? Mi ob pol desetih luč ugasnemo in zapremo.« Ko sem ga začuden ob takem odgovoru vprašal, čemu služi potem planinski dom, sem dobil pa tak odgovor, da ga raje ne povem. Naslednje jutro je bil naš oskrbnik kot prerojen. Prijazno nam je postregel z naročenim čajem in ob odhodu nas je celo prosil, naj mu oprostimo za včerajšnji večer, kajti delo z ljudmi in tako različnimi ni lahko. Seveda se ni nihče hudoval, temveč smo se planinsko poslovili in zakoračili po poti čez Rž proti Kredarici. Pot je bila nevarna in ledena. Sneg, ki je zapadel, se je le toliko stopil, da je nastal led, kar je bilo še slabše.

Na Kredarici je bilo precej živahno, da je bilo težko dobiti prostor. Tisti, katerim je vreme po dveh dneh dovolilo vstop na Triglav, so šli navzgor, ostali manj korajžni pa v dolino. Ko smo posedli okoli prazne mize, smo tudi kmalu dobili vsak svoj čaj in še ostalo, kar smo naročili. Pot na Triglav je nato zahtevala vso zbranost in pazljivost. Skupina bi iz varnostnih razlogov morala biti na navezi. Tvegala sem in uspelo nam je. Na vrhu smo se znašli vsi, razen ene sopotnice, kateri je postalo slabo, in ne vem, ali ji je tableta, s katero sem ji postregel, pomagala ali pa sonce, ki je po dveh dneh začelo zopet sijati. Na vrhu pa obvezen krst za vse, ki stojijo prvič na strehi domovine. Najprej je bil na vrsti naš 11-letni Peter, ki se je hrabro držal in ki je smel potem preostale »rezati s štrikom« po zadnji plati, kakor pravi Dragica iz Maribora. Veseli smo bili uspeha, saj je bil ta pohod sredi poletne vročine prava zimska tura.

V koči Planika pod Triglavom smo se ustavili samo za toliko časa, da smo si nabrali novih moči. Med nabiranjem novih kalorij sem pa ugotovil, da je oskrbnica sposobna tudi koga čez prag postaviti, kar bi se skoraj zgodilo nekemu. Pa srečno, kot po navadi in že smo bili na poti za Dolič, ki je bila za razliko od dosedanje že suha in tudi sonce je toplo pripekalo. Hodili smo bolj posamič, zatopljeni v misli o sreči današnjega dne, ko se izza skale pokaže osamljena hribolaska. Ponudi mi roko v pozdrav in pravi, »pa srečno«. Hvala enako, pa še lep dan. Nedorolgo

zatem pa še dve, katere bi kakor je izgledalo bolj spadale na kopališčno modno revijo kot pa v hribe.

Koča na Doliču so ob mojem zadnjem obisku pred 18 leti ravno obnavljali, zato sem imel šele zdaj možnost, da jo vidim v zdajšnji obleki. Lepa je in prostorna in tudi postrežba je bila kar v redu.

Po poti za Kočo pri sedmerih jezerih smo nato nadaljevali čez Hribarice. Meni bi bila bolj pri srcu za Kanjavecem, toda zaradi plazu, ki je odtrgal dostop v steno, so jo zaprli. Hodimo počasi in od časa do časa Dragica daleč zadaj zakriči: »Gustel daj mi roko!«, da vidi, če smo se še sposobni smejeti. Ko se na vrhu Hribarskega sedla spet vsi zberemo, mi pa pravi: »Veš, saj jaz sem drugače čisto v redu, pač mora nekdo malo tečnariti, če ne, bi bilo preveč dolgočasno.«

Smo pri vstopu v Triglavski narodni park in hoja mimo jezer kar hitro mineva in pred nami se prikaže Koča pri sedmih jezerih. Bilo je okoli 12. ure, pravi čas za kosilo, kar smo tudi naredili. Med počitkom pa povprašamo možaka, ki nas je stregel, koliko časa je še preko Tičarskega sedla, planine Jezero in Vogarja do Bohinja. Sedem ur, odgovori. Pa čez Komno? nadaljujemo z vprašanjem, ker Komarča ni nikomur dišala. Ne dosti manj, sledi odgovor, samo da je bolj po ravnem. To je bil tudi vzrok, da se je skupina potem razdelila na dva dela. V opozorilo možaku pa naj dodam: Ne odgovarjaj, če te kdo kaj vpraša, če nisi v to popolnoma prepričan. S svojim odgovorom bi skupino skoraj spravil v problem. Do Bohinja smo pa v resnici v obeh skupinah nato porabili po štiri in pol ure. Res, da smo bili utrujeni, saj večji del skupine ni imel toliko kondicije, da bi tako pot vzdržal z lahkoto in brez problemov. Vsekakor pa pohvala mlademu Petru, saj niti enkrat ni poštožil, da je utrujen, čeravno je to vsak videl. Tu pa moram dodati, da je društvo s to turo potrdilo, da upravičeno nosi naslov »Slovensko planinsko društvo Triglav v Švici«, ne pa Slovensko društvo Triglav Zürich, kot ga že nekaj časa nekateri imenujejo, in da je s to turo, čeravno je bila skupina majhna, dostojno proslavilo svoj 10-letni obstoj.

Za zaključek smo imeli nato še skupno večerjo v eni izmed bohinjskih gostiln, s katero nas je počastil občinski sindikalni svet Ljubljana Center. Tu smo v spominu prehodili še enkrat vso pot, se še enkrat od srca nasmejali dogodivščinam ter se z istim avtobusom odpeljali proti Ljubljani. Pristrčni stiski rok pred razhodom v Ljubljani so pokazali, da smo v teh treh dneh postali prijatelji, da smo bili v stiski pripravljeni drug drugemu pomagati. Moja zadnja beseda pa je bila: »Hvala

ŠVICA

Jubilejni pohod na Triglav

Pred desetimi leti se je naslov glasil: »Iz Švice na Triglav«. Bilo je to prvo srečanje takrat ustanovljenega Slovenskega planinskega društva Triglav v Švici z domačimi gorami in seveda z očakom Triglavom, po katerem smo novoustanovljeno društvo poimenovali. Kot pa že rečeno, je bil to tudi prvi organiziran pohod iz tujine, na streho naše lepe, z naravnimi lepotami okrašene domovine.

Pot iz Meilena v Ljubljano ni bila prav nič lepa. Ves čas je lilo kot iz škafo in megla je bila zunaj, kot da je november. V Ljubljani me je pa na dan odhoda zbudil radio z vremenskim poročilom, Kredarica -2 in 10 cm snega. Prav nič mi ni bilo več do poležavanja. Vstanem, si skozi okno ogledam ljubljansko vreme in rečem: »No, zaradi tega tura že ne bo odpadla.« Po zajtrku pripravim nahrbtnik in vse potrebno za na pot, ki bo trajala 3 dni. Še posebno pazljivo pregledam zavojček za prvo pomoč, saj bom na tej turi odgovoren za skupino, katero si želim varno in veselo pripeljati na vrh našega očaka.

Zbirališče je bilo na avtobusni postaji v Ljubljani, na katero pridrda ob 14. uri majhen avtobus komunalnega podjetja Ljubljana, katerega nam je dal na voljo občinski sindikalni svet občine Ljubljana-center, s katerim ima društvo Triglav samoupravno pogodbo.

Pot do Aljaževega doma v Vratih je kar hitro minila. Mimogrede smo si ogledali tudi slap Peričnik. V Aljaževem domu v Vratih smo se nato odžejali in okrepcali. Postreglo nam je mlado dekle, pri kateri je imel človek občutek, da bi raje stregla mladim sebi enakim fantom, kot pa tej resni in pisani družbi. Po kratkem odmoru smo se začeli pogovarjati, da bi šli naprej do Staničeve kočice in si s tem olajšali prihodnji dan. Odločitev je

za lepe in vesele dni, čez 10 let pa na svidenje na isti turi, če nam je namenjeno.«

Gustl Teropšič, Meilen, Švica

AVSTRIJA

Umrl je dr. Ferdinand Kolednik

V Podgorjah (Maria Elend) na avstrijskem Koroškem je 1. septembra letos umrl dr. Ferdinand Kolednik, duhovnik in zaslužni slovenski prevajalec, častni član društva prevajalcev Slovenije. Znan je bil zlasti po svojih prevodih Jurčičevega »Jurija Kozjaka«, ki ga je sam prevedel v devet tujih jezikov, posredoval pa je tudi prevode v številne druge tuje jezike. Tako je po njegovi zaslugi »Jurij Kozjak« doslej največkrat prevedena slovenska knjiga; tiskan je bil v dvajsetih jezikih, preveden pa menda celo v 55 tujih jezikov.

Dr. Ferdinand Kolednik je že pred drugo svetovno vojno deloval tudi med našimi izseljenci v Franciji, po drugi svetovni vojni pa je deloval med našimi izseljenci v Združenih državah Amerike, Kanadi in Franciji ter misijonaril v Ekvadorju. Pri svojem prevajalskem delu ni ostal le pri »Juriju Kozjaku«, temveč je prevedel v tuje jezike tudi nekatera krajša in daljša dela pisateljev Jurčiča, Meška, Finžgarja in drugih. Tako je med drugimi deli izšel v nemščini tudi prevod Jurčičevega romana »Deseti brat«, Finžgarjev roman »Pod svobodnim soncem«, novela »Dekla Ančka« idr. Svoje številne prevode »Jurija Kozjaka«, rokopise in del drugega literarnega gradiva je dr. Ferdinand Kolednik v oporoki zapustil stišskemu samostanu.

ZR NEMČIJA

Umrl je Stane Felser

V avgustu je tragično preminil vsestranski kulturni delavec, aktivni odbornik in pobudnik za ustanovitev slovenskega društva Celje v Grevenbroichu Stane Felser. V tem mestu je bil znan tudi kot tolmač, ki je bil v veliko pomoč številnim jugoslovanskim delavcem, ki so tod začasno zaposleni. Star je bil 58 let in se je nameraval v kratkem upokojiti ter se za stalno vrniti v domovino, ki je bil nanjo srčno navezan. V imenu slovenskih rojakov iz ZR Nemčije je letos pozdravil tudi številne goste na izseljenskem pikniku v Škofji Loki.

Stane Felser med govorom na letošnjem izseljenskem pikniku

Od priljubljenega rojaka so se v Grevenbroichu poslovili vsi člani SD Celje in številni domačini.

Slovenskemu društvu Celje iz Grevenbroicha in svojcem izrekamo iskreno sožalje tudi v imenu našega uredništva.

AVSTRALIJA

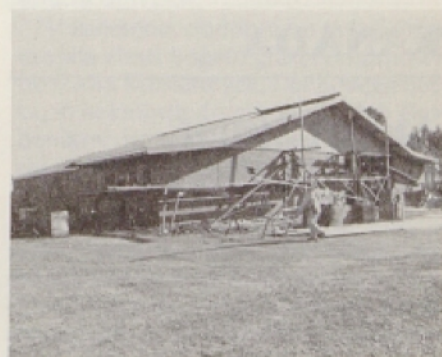
Deset let kluba Jadran v Melbournu

V Avstraliji je v času, ko pišemo to pismo, že pomlad, vesela in živahna, kljub temu pa to ne moti pridnih rok članov kluba Jadran, ki se vsako soboto in nedeljo zbirajo na klubskem zemljišču, kjer pomagajo zidati novi društveni dom. Ob vsem delu pa je bilo vedno še dovolj časa za razvedrilo in meddruštvena tekmovanja. Že v marcu smo proslavili obletnico postavitve spomenika Otonu Župančiču. Ob tej priložnosti so nastopali otroci in pevski zbor. V aprilu smo imeli meddruštveno tekmovanje v balinanju. V maju smo slavili materinski dan in tudi takrat so nastopili naši najmlajši člani ter društveni pevski zbor. Pevski zbor se je 7. julija odzval povabilu rojakov iz Geelonga in tam zapel nekaj pesmi. Prijeten družabni večer smo imeli 7. avgusta. Ob tej priložnosti so prvokrat pod vodstvom Huga Polha zapele tudi ženske, ki se jim je pozneje pridružil tudi moški pevski zbor. Predsednik društva Franc Likar

je takrat poudaril, da je to izreden uspeh.

Trenutno se pripravljamo na proslavo desetletnice slovenskega primorskega kluba Jadran, ki bo 17. oktobra 1981. Zato imamo polne roke dela tako pri zadnjih zidarskih delih kakor tudi s pripravo programa, saj bomo obletnico proslavili že v novih prostorih. Dela pri nas ne bo nikoli zmanjkalo, saj smo dokupili še parcelo, ki je mejila na našo, kjer imamo zdaj dovolj prostora za bodoče cilje.

Jadran je imel redni letni občni zbor 12. julija. O delu v preteklem obdobju je poročal predsednik Franc Likar, ki je dejal, da je ponosen na vse članice in člane ter tudi na tiste rojake, ki niso člani, pa vendar pomagajo pri zidanju nove dvorane. Posebno se je zahvalil članicam ženskega krožka, ki je prido delal vse leto. »Brez žensk sploh ne bi mogli delati,« je odkrito priznal v svojem govoru. Finančno poročilo je podal Dino Rupnik, o delu ženskega krožka pa je poročala Marija Iskra in Anica Poklar, predsednik Likar pa je za tem izročil skromna darila odbornicam.

Novi dom slovenskega primorskega kluba Jadran v Melbournu nekaj tednov pred dograditvijo

Na volitvah, ki so sledile, je bil izvoljen nov odbor kluba Jadran; za predsednika je bil ponovno izvoljen Franc Likar, podpredsednik je Anton Poklar, tajnik Ivan Valenčič, blagajnik Dino Rupnik, ostali člani odbora pa so še: Drago Vlah, Fani Natlačen, Anton Volk, Edi Surina, Ivan Iskra, Ivan Rutar, Mario Jaksetič, Mario Smajila, Edi Frei, William Jaksetič, Ivan Vardnal, Viktor Valenčič, Leo Ujčič, Franc Iskra, Franc Šenkinc, Ivan Kutina in Jože Vičič.

Ivan Valenčič

Triglavski dom v Sydneyu že raste

Praznovanje očetovskega dneva, 6. septembra 1981, je bilo za slovenski klub Triglav v Sydneyu še posebej slo-

vesno – ta datum namreč pomeni začetek zidave Triglavskega doma, kar so številni člani tega slovenskega kluba pričakovali več let. »Temni oblaki, ki so zasenčevali gradnjo našega triglavskega doma, so se končno le razmaknili, je zapisala ob tem pomembnem dogodku sydneyjska Nova doba. Pridni odborniki so ta dan že na vse zgodaj zjutraj začeli čistiti zemljišče za dovoz gradbenega materiala, hkrati pa so pripravili prostor za popoldanski piknik v čast očetov.

Ta dan je bilo še posebej živahno tudi na balinišču, razgibali so se pevci, pridružili pa so se jim tudi predstavniki prijateljske Planice iz Wollongonga...

Številne zbrane rojake je ta dan prevečala misel za obetavno prihodnost tega društva, ki jim bo zagotovljena z novimi, lastnimi prostori. Vzbudila se jim je nova volja do življenja, čeprav jih čaka v prihodnje še veliko trdega dela. Požrtvovalnim sydneyjskim triglavanom želimo pri delu veliko uspehov in seveda sreče pri zidavi lastnega doma!

KANADA

Andrej Štritof – kanadski Picasso

Že na pogled lahko človek ugane, da je osemindesetletni Andrej Štritof umetnik. Vesel in razpoložen sedi v družbi rojakov v dvorani hamiltonskega društva Bled in ko nanese pogovor na njegovo domovino, ki jo je zapustil pred več kot pol stoletja, se razjoče kot otrok. Tako mehko dušo ima – dušo umetnika.

Takole pravi o svojem snovanju: »Umetnikova duša je razburkano morje, polno različnih vtisov, odzivov in doživljajev, kakor tudi čustev in občutkov. Nekateri raziskovalci umetnosti trdijo, da umetnik ni nič bolj čustven kot drugi ljudje. To bi lahko bilo res ali ne, prav gotovo pa so ta čustva in občutki pri umetnikih bolj vznemirljivi. Umetnik je bolj zaskrbljen zaradi njih in bolj čuti potrebo po izpovedovanju svojih čustev. Prav zato mislim, da je življenje umetnikov ne samo bolj razburkano, pač pa tudi bolj trpeče.«

Andrej je precej razglabljal o svojem umetniškem snovanju in kaj hitro ti pove, da je filozof. Rad govori o svoji umetnosti, še zlasti, če ima občutek, da ga sogovornik razume. Kot da je umetnost nekaj svetega; njegov razum, ki mu narekuje to umetnost, pa je njegov Bog. Ve, da ga ljudje ne razumejo, zato tudi ne razkazuje rad svojih slik. Kot otroke jih varuje pred

Andrej Štritof v razgovoru s slikarko Zoro Forlani

posmehom ljudi, ki se ne razumejo na abstraktno umetnost. Zaveda se, da so njegove slike za preproste ljudi težko razumljive, vendar zagotavlja, da abstraktna umetnost ni »rezultat osebne čudaštva«, pač pa se umetnost dviga nad osebnost – je stik med dušo in srcem umetnika ter dušo in srcem človeštva.

»Skozi stoletja je bil namen umetnosti upodobiti duševno vrednoto umetnika v odnosu do sveta, v katerem je umetnik živel. Namen umetnosti je prikazati psihološko dožemanje čustev in občutkov. Prav to daje umetnosti nesmrtno vrednost. Ni nujno, da umetnik slika lepe stvari, pač pa naj bodo njegove slike same po sebi lepe stvari.« Tako gleda na umetnost slikar Štritof. Njegova nenehna težnja je, da bi vsaj enkrat zajel moment v popolni lepoti življenja. To bi bila njegova največja umetnina.

»Moje delo vsebuje celotno dušo človeka, ki pozna skrivnosti življenja, ki jih je iskal z ljubeznijo, z veseljem in čaščenjem... in s strahom.«

Andrejevo največje priznanje je, če vidi, da njegove slike čustveno zadevajo človeka, če jih ljudje razumejo... Sam jih zelo spoštuje, saj je v njih spravljeno vse njegovo trpljenje, vsa njegova bitnost – vse, kar se pomembnega skriva v njegovem srcu.

Njegove slike so podobe njegovega notranjega nemira, ki ga je povzročilo ponižanje in razočaranje v rani mladosti; trpljenje, krivice in preganjanje, ki ga je doživel ob prihodu v Kanado; predvsem pa spoznanje, da je zaman

Umetniške slike Andreja Štritofa na razstavi, ki jo je lani organiziral »Slovenski večer«

garal v Britski Kolumbiji in hranil dolarje, da bi odkupil zadolženo domačijo v rojstni vasi Cajnarje. Več kot pol stoletja je že od takrat, vendar se Andrej še vedno razjoka, ko pripoveduje svojo življenjsko zgodbo. V tistih težkih časih, ko so se mu vse tegobe nakopičile, ko ni videl nobenega izhoda in bi se najraje ubil, ga je prav umetnost rešila obupa. Prav ta umetniška sila je izoblikovala iz ponižnega proletarca največjega upornika; njegovo poslanstvo je razkrivati socialne krivice in jih ovekovečiti kot simbol dobe, v kateri živi.

Namen umetnosti ni preslikati tisto, kar že obstoja, niti ne točno kopirati stvari z vsemi naravnimi lepotami, pač pa prodreti v globino duha, videti in upodobiti tisto objektivno realnost, kot jo zaznavajo naša notranja občutja. Smisel abstraktno umetnosti je v tem, da si slike vsak človek lahko po svoje razlaga, glede na občutke, ki mu jih dajejo črte, barve in kompozicija nasploh.

V kanadski javnosti je Andrej Štritof priznan umetnik in mu pravijo kanadski Picasso. Je član združenja kanadskih umetnikov; njegova znamenita slika »Rudarji« pa visi v galeriji sodobne kanadske umetnosti v Hamiltonu.

Danes Andreju Štritofu marsikdo zavida njegov umetniški talent. Sam je zelo skromen in bi z veseljem odložil umetniški dar, ki mu večkrat pomeni pravo breme. Njegovi dnevi so vedno enaki – so polni neskončne želje po nečem, kar človek nikoli ne doseže; praznine, ki je človek nikoli ne more zapolniti, hrepenenja po nenehnem ustvarjanju in večnega boja s časom, ki mu prinaša nazaj trenutke, ki so šli mimo njega v svoji največji aktivnosti. Čas prinaša nazaj tegobe življenja, kakor valovi mečejo smeti nazaj na obalo...

Andrej Štritof je večkrat preplašen in osamljen, ker ga umetniška sila vleče proč od ljudi, da bi lahko prisluhnil svoji notranjosti. Kljub temu je izredno srečen, da mu je narava podarila to izredno poslanstvo.

C. Kocjančič

ZDA

Dobrodelne akcije

Združenje slovenskih društev v Clevelandu (United Slovenian Society) je znano tudi po tem, da se pridružuje vsem akcijam za zbiranje denarja v dobrodelne namene. Tako so v minulih letih že sodelovali pri zbiranju denarja za slovenski dom za ostarele, letos spomladi pa so zbirali tudi za

Pogled na del razstavljenih slovenskih pečenih dobrot, od potic do kolačev

Razglasitev zmagovalcev v peki peciva

prvo turneje njihovega pihalnega orkestra po Sloveniji. V ta namen so priredili tekmovanje v peki peciva in nato prodajo tega peciva. Številne slovenske žene so ob tem pokazale svoje kuharske oziroma pekavske spretnosti, ki so bili ob njih navdušeni številni rojaki.

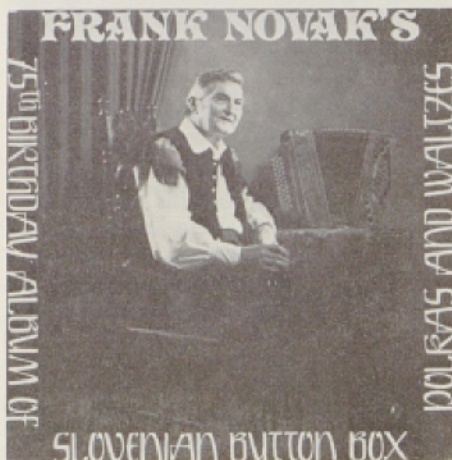
Jubilejna plošča Franka Novaka

Znani clevelandski harmonikar Frank Novak je letos ob svoji 75-letnici izdal svojo novo, jubilejno LP ploščo s posnetki lastnih skladb na diatonično harmoniko (button box). Franka Novaka, ki igra harmoniko, spremljajo clevelandski »all stars«: Joe Miskulin, klavir, Paul Yanchar, klarinet in saksofon, Robert McGuire, kitara in banjo, Al Tercek, bobni, in Tony Vadnal, bas. Naslovno fotografijo je prispeval John Kausek, aranžma je pripravil Norman Novak, za uglasitev harmonik je skrbel Don Krance, posnetki pa so bili narejeni v studiu Vladimírja Maleckarja.

Na novi plošči Franka Novaka je dvanajst novih melodij, za katere je avtor dobil navdih tudi na nekaterih potovanjih s clevelandsko slovensko potovalno agencijo Kollander. Kaže, da je bilo zlasti »plodno« potovanje v Avstralijo, saj sta, po naslovih sodeč, na srečanja s tamkajšnjimi rojaki po-

vezani dve skladbi – »Down under polka« in »Happy Australian Waltz«. Seveda pa Frank Novak ni mogel mimo svojega življenjskega jubileja, ki mu je ponosno posvetil svojo »Jubilee Polka 75«.

Frank Novak, ki je letos skupno s clevelandsko slovensko godbo – vodi jo njegov sin Norman Novak – ponovno obiskal domovino svojih staršev, je začel igrati harmoniko že s svojim šestim letom, saj je bil ljudski godec tudi njegov oče, ki se je v Ameriko priselil iz Ambrusa v Suhi krajini, mati pa je bila doma iz Mirne peči na Dolenjskem. Zdaj lahko reče, da igra harmoniko že skoraj sedem desetletij! In seveda je tudi med najstarejšimi aktivnimi harmonikarji med našimi ameriškimi rojaki. Odkar je upokojen, se je začel resneje ukvarjati z glasbo, saj je v okviru trgovine Tony's Polka Village odprl harmonikarsko šolo, skozi katero je šlo že okrog 400 učencev. Številni Novakovi učenci imajo zdaj že lastne ansamble, nekateri pa zdaj tudi že učijo druge, med njimi Kathy Hlad, Ray Strumbly in drugi. Skupno s Tonyjem Petkovškom je bil Frank Novak tudi pobudnik privlačnih izseljenjskih potovanj v staro domovino in drugam po svetu pod naslovom »Polka Tour«. To je skupinsko potovanje, na katerem za razvedrilo potnikov skrbi tudi večji ali manjši ansambel. Razen v Jugoslaviji so bili doslej tudi že na Japonskem, v Španiji, Avstraliji, Izraelu, Švici, Švedski, Egiptu in pred nedavnim tudi na Aljaski.

Naslovna stran jubilejne plošče Franka Novaka

Frank Novak priznava, da njegov slog igranja izvira iz tradicije slovenskih ljudskih godcev, kakršen je bil njegov oče, ki je bil – mimogrede povedano – med prvimi slovenskimi rojaki v Clevelandu. Tradicija pa se nadaljuje: Frankov sin Norman je že priznan glasbenik, glasba pa navdušuje tudi Normanove sinove. Prvo gra-

mofonsko ploščo je Frank Novak izdal leta 1966 skupno s Frankom Jankovičem, doslej pa je izdal že pet lastnih plošč, ki so našle pot v številne slovenske domove po vsej Ameriki. Sam nam je v razgovoru poudaril, da je najbrž najstarejši Slovenec, ki je kdaj izdal lastno ploščo. Iskrene čestitke!
J. P.

Prva slovenska glasbena knjižnica

Meddruštvena slovenska organizacija USPEH iz Milwaukeeja, Wis., ki je bila ustanovljena v letu 1978, je uspešno izvedla že vrsto akcij za ohranitev bogastva slovenske kulturne in etnične dediščine. Zadnji uspeh tega združenja je ustanovitev slovenske glasbene knjižnice (Library of Slovenian Vocal Music) pri Wisconsinški univerzi v Milwaukee, ki velja za edino tovrstno knjižnico v ZDA. Uresničitev tega načrta je zasluga prof. Lea Muskatevca, ki uspešno deluje kot profesor na šoli lepih umetnosti v okviru te univerze.

V začetnem obdobju bo ta knjižnica urejala zlasti bogato glasbeno zapuščino Cirila Muskatevca, Leonovega očeta, in nekaterih drugih slovenskih glasbenikov in zgodovinarjev s področja mesta Milwaukee. Pozneje bo mogoče razmnoženo gradivo posredovati tudi drugim znanstvenikom, zlasti etnologom, muzikologom in zgodovinarjem, kakor tudi glasbenim društvom in skupinam po vseh ZDA. Knjižnica pričakuje, da ji bodo odstopili svoje gradivo tudi številni posamezniki, ki hranijo doma gradivo s tega področja, pričakujejo pa tudi, da bodo prejeli del gradiva tudi iz Slovenije.

Marty Gregorcich, Milwaukee, Wis.

V muzeju slovenske dediščine v Borough of SNPI, Pa.: skupina prizadevnih organizatorjev tega muzeja ob Jakčevem kottičku. Od leve proti desni: Lou Serjak, John Fabec, Jennie Zaman, Mary Roginski in Jennie Gorjanc

Prvi Slovenec v Clevelandu

Že dolgo je tako: kjerkoli izide kaj zanimivega o slovenski Ameriki, tam je tudi ime slovenskega Clevelanda. Nekoč je to mesto štel več Slovencev kot sama slovenska prestolnica, Ljubljana. Po podatkih našega zanesljivega ameriškega kronista Franka Česna še vedno živi v širših mejah Clevelanda okrog 75.000 Slovencev prvega in drugega rodu. Ponašajo se z osmimi narodnimi domovi, tiskali so več kot dvajset svojih listov in časopisov, imeli so (in še imajo) svoje trgovine in gostilne, svoje obrtne delavnice, manjše in večje tovarne. Mestni časnikar Theodore Andrica je v letih 1955 in 1960 naštel kakšnih dvesto slovenskih organizacij vseh vrst...

In vse to se je začelo pred sto leti, 25. oktobra 1881, ko je stopil na clevelandske ulice Jože Turk, po domače Stenc, zadolženi posestnik iz vasi Zvirč pri Hinjah na Dolenjskem, po stroki kovač iz hiše kovačev, star štiriinštirideset let, dvakratni vdovec in še v tretje poročen, oče treh sinov in treh hčera. V Ameriko je prišel sam in je bil prvi slovenski naseljenec v Clevelandu, ki je ostal tam za vedno. (Česen piše, da je bil pred njim v tej slovenski ameriški metropoli neki John Pintar, tudi slovenske gore list – zgodilo se je to že leta 1879 – toda ta naš rojak je zaradi prevelikega domotožja in osamljenosti po petih mesecih pobegnil nazaj v domovino).

Turkovo razgibano ameriško zgodbo nam je ohranil njegov sin Frank J. Turk, edini otrok iz tretjega zakona. Leta 1955 je premeril očetovo življenjsko pot v drobni knjižici z naslovom »Slovenski pionir«. Takšen je prišel v Ameriko: »Bil je srednje postave, rdečega, zdravega obraza, žilav in gledal je v bodočnost samo z vesele strani. Po zunanosti je bil prikupen, nosil je kozjo brado, krasila pa ga je predvsem velika mirnost, ki mu je na mah pridobila obilo prijateljev, ki so v težkih urah obračali nanj za nasvet in pomoč. Imel je zlato srce in niti nemu ni odrekal svoje pomoči...«

Kot mnogi drugi naši ljudje se je odpeljal čez morje »samo za nekaj časa«, dokler bi si denarno opomogel

JOŽEF TURK, prvi slovenski naseljenec v Clevelandu

Jože Turk, prvi slovenski naseljenec v Clevelandu

– potlej pa brž nazaj v rojstno vas. Hotel je rešiti svojo zemljo dolgov in si je kupil ladijski listek, ne da bi za to vedela njegova žena. Osemindvajset dni se je vozil čez viharji Atlantik, se srečno izkrcal v New Yorku in nadaljeval svojo tvegano pot z vlakom do Clevelanda, kamor ga je bilo napatilo pismo njegovega nečaka iz Minnesote. (»Cleveland ima veliko tovarn in obrtnik ima povsod prednost!«) Ves ta čas si je žena doma mislila, da je na Dunaju in da tam še kar naprej branjari in vleče družino iz težav... Si sploh lahko predstavljamo njeno presenečenje, ko se ji je oglašil iz Amerike?

Prvi zaslužek je staknil v neki stari tovarni na Woodland; iz nje se je v kratkem času preselil k American Steel & Wire Co., kjer je pozneje delalo še toliko drugih naših Amerikancev. Za deseturno delo je dobil

dolar in petindvajset centov. (»Kolikokrat mi je šlo kar na jok. Samokolnica je bila težka; ko sem jo vzdignil, se mi je črno delalo pred očmi. Toda kaj, treba je bilo stisniti zobe in garati. Vedno sem mislil samo na dom...«). Na njegova prva pisma v domovino so začeli prihajati za njim v Cleveland novi naseljenci iz Zvirč, iz Retja, iz Hinj, iz Žužemberka, iz Prevalj, iz Ambrusa in Fužin. Ni minilo dolgo in bilo jih je že dvanajst, samih samcev; potem štiriindvajset. Nagnetli so se skupaj v eno hišo – stanovali in jedli so pri neki češki družini, imenovali so jih 'bordarje'. Potem pa je Turk sam najel hišo zanje in jim po svojem delu tudi kuhal. Pisal je domov po svojega najstarejšega sina, ker dela sam ni več zmogel. Zaposlil ga v isti žičarni. Sledila je še druga najeta hiša, še večja od prve. Za njo je prišel na vrsto 'salon', ameriška gostilna ali pivnica, ker so pač drugi salonarji tako neusmiljeno vlekli naše mladeniške težake za žep... Turk se je začel uveljavljati kot ameriški podjetnik.

V politiki je bil za demokratsko stranko. (»Trdil je, da so demokrati za malega človeka, za delavca, tudi za tistega, ki ni rojen v Ameriki in je prišel sem samo za kruhom...«). Po njegovi zaslugi je 24. oktobra 1891 dobilo prvih sedem Slovencev v Clevelandu ameriški državljanski papir. Dotlej so se naši ljudje novega državljanstva oteпали na vse kriplje – zato, ker so bili tako in tako tukaj »samo začasno«, pa še iz strahu, da bi jim avstrijski cesar doma pobral kmetijo... Leta 1883 se je potegnil za slovenskega duhovnika za clevelandsko naselbino, v kateri je bilo takrat že »okrog trideset Kranjcev«. Uspeh ni izostal: Ljubljana je poslala štiri študente, da bi se v Ameriki usposobili za duhovnike slovenskih cerkev. V naslednjem letu je pisal domov po ženo (»Otroke pusti v skrbi teti Urši...«), a je namesto nje prišla v Cleveland druga hči Jera, ki je tedaj dopolnila sedemnajsto leto. Prav kmalu je postala prva slovenska nevesta v Clevelandu.

Istega leta, 1884, se je dogodila med našimi v Clevelandu prva smrtna

V najem si je vzel majčkeno farmo, redil par konj in krave, prešal grozdje in prodajal slovenskim gostilničarjem mošt. Še enkrat je poskusil s salonom, a je zdržal samo dve leti. Vrnil se je na farmo: Leta 1903 ga je zadela kap. Umril je 4. oktobra 1903, star šestinšestdeset let. Pokopan je na pokopališču sv. Pavla v Nottinghamu, predmestju Clevelanda. Na njegovem grobu je preprost napis: Tukaj počiva Jože Turk rojen 1838... umrl 1903

Na strani je zapisano v angleščini: **First Slovenian Settler in Cleveland**

(Prvi slovenski naseljenc v Clevelandu).

Sin Frank je v svoji resnični pripovedi napisal: »Mislim in prepričan sem, da je bil Stenc ena najbolj svetlih in preprostih osebnosti slovenskega življenja v Clevelandu... Ostal... bo kot ena najlepših slik slovenskega poštnege srca, ki ga tujina ni spridila.«

Ob tej pomembni obletnici iz zgodovine clevelandskih Slovencev velja morda zabeležiti še to: Ameriška pot dobrega Slovenca Jožeta Turka je zelo zgovorna in zelo žalostna; komu naj zdaj zvonimo, da je še vedno tudi močno poučna?

**Po virih iz radodarnih rok Franka
Česna napisal
Ivan Dolenc**

ne bordarjev. Hčeri Jeri je dal za doto dobro upeljan salon na Kingu, sebi pa je kupil novega na St. Clairju. Zatem je kupil še en salon v mestu, onega drugega pa prepustil sinu Janezu. Pa je spet odprl pod svojim imenom še eno pivnico in jo dal v oskrbo sinu Andreju. Slovenski Cleveland se je medtem širil. Ob nastopu devetdesetega leta je bilo v njem že kakih osemnajst družin in vsaka je skrbela za osem do petnajst slovenskih podnajemnikov. Tri leta pozneje je bilo v mestu že petdeset naših družin.

Večina rojakov je kupovala v Turkovi trgovini na knjižico in plačevala konec meseca. Med njimi so mnogi izgubili delo v težkem času, ki je nastopil leta 1893 in trajal pet let, a jim je Turk prodajal naprej na dolg. (»Spomnim se, kako je depresija vplivala na mojega očeta. Vidno se je postaral. Imel je srce in ni hotel terjati ljudi...« – »In oče je dajal. Videl je svoj propad, videl je, kaj mora priti, toda imel je srce in to dobro srce ga je pokopalo.«) Upniki so ga 1895 stisnili in mu trgovino zaprli. Izgubil je vse, kar je imel. Svojo družino je preselil v borno stanovanje. Ostal je brez dohodkov (»...za delo v tovarni je bil tudi prestar. Bilo mu je osemindeset let. Še za mlade ni bilo dela...«) Družino sta preživljala petnajstletni sin Frank in njegov sedemnajstletni popoli brat Andrej...

Zgodilo pa se mu je nazadnje še to, da so ga – kakor odkrito poroča njegov sin – pokvarjeni izgubljeni iz vrst rojakov osumili poneverbe pri društvu sv. Vida. Golo naključje je namreč nanoslo, da so mu upniki zasegli tudi društveni denar, ki je bil v banki pod njegovim blagajnikovim imenom. (»Oče je bil duševno uničen. Da so ga ljudje, za katere je toliko naredil, tako grdo sumničili, da so ga obrekovali na tako grd način, ko so skoz leta dolgo gledali, kako dobro in pošteno srce je imel, to ga je vrglo na posteljo...«) Turk je »v obupu« na hitro prodal svoje premoženje v Sloveniji – za polovično ceno – in društvu povrnil ta nezaželeni dolg do zadnjega centa...

Dokler imam jaz vsaj enkrat za v usta, boste tudi vi imeli
HUDA 3 LETNA KRIZA—1893 do 1897

»Dokler imam za v usta jaz, boste imeli tudi vi...« Ilustracija iz življenjepisa prvega Slovenca v Clevelandu, čas gospodarske krize v letih 1893–1897

nesreča: Turkovega bivšega bordarja Poderžaja so pobila težka železna vrata, ko je stal pred tovarno v upanju, da bi morda dobil delo. Turk je z rojaki takoj ustanovil prvo slovensko podporno društvo z imenom »Marijan Spolek« (po češkem zgledu) in prevzel mesto prvega predsednika in blagajnika; pozneje je njegova podporna skupina doživela razcep in obstala kot društvo sv. Vida. Turkov sin navaja, da je bil oče vodilna sila tudi pri zbiranju denarja za prvo in drugo načrtovano slovensko cerkev v Clevelandu, od katerih se je uresničila tista na Glass Avenue.

Leta 1886, ko je poslal vozno karto svoji ženi, je bil že lastnik špecerijske trgovine, poleg treh hiš, ki so bile pol-

Obrazi

Pri Državni založbi Slovenije je izšla najnovejša knjiga slovenskega kritika in akademika JOSIPA VIDMARJA z naslovom OBRAZI.

Avtor je z Obrazi oživil obdobje od svojih otroških let ob bratu Milanu, od prvih srečanj z Ivanom Cankarjem pa vse do zadnjih dni z Edvardom Kardeljem. Knjiga je torej kulturno zgodovinska dragotina izjemne vrednosti, saj nam Vidmarjeva pričevanja, ki postajajo dokument, prinašajo doslej neznane osvetlitve posameznikov in s tem v marsičem dopolnjujejo ali celo spreminjajo predstave o osebnostih, kakršne nam je doslej zarisala kulturna zgodovina.

Čeprav knjiga ni pisana v obliki klasičnih spominov, gre vendarle za del avtorjeve intimne avtobiografije od zornih let in prvih spopadov s svetom, življenjem in umetnostjo vse do srečanja z zgodovino.

Iz Obrazov ponatiskujemo del poglavja, v katerem pripoveduje Josip Vidmar o pisatelju Prežihovem Vorancu.

Prežihov Voranc

V zadnjem tednu avgusta leta 1939 sem v razburjeni Ljubljani, v kavarni naletel na starega znanca in prijatelja z mladih dni, ki ga že nekaj let nisem videl. Služil je nekaj časa na Dunaju pri Trboveljski premogokopni družbi, nato pa se je preselil v Nemčijo k znamenitemu kemijskemu koncernu I. G. Farben. Razveselila sva se drug drugega, povabil me je na partijo biljarda, ki ga je igral bolje od mene, kajti igral je z lahko roko, nato pa sva sedla in se pomenila. Povedal mi je, da mu gre dobro, da je prokurist svojega velikega podjetja za celo Francijo, da živi v Parizu in da se prihodnji dan odpelje s svojim avtom tja. In tedaj mu je šinilo v glavo, da bi bilo lepo, če bi hotel z njim. Povedal sem mu, da bom do jutra težko spravil dovolj denarja skupaj, da pa bi šel prav rad z njim, kajti želel sem si še enkrat videti Evropo pred katastrofo, ki smo jo vsi slutili in pričakovali vsak trenutek. Denar da ne igra nobene vloge, mi je dejal, posodi mi lahko, kolikor želim, sicer pa bom tako in tako njegov gost.

In tako sva naslednjega dne zgodaj zjutraj odšla na gorenjsko stran, čez Podkorensko sedlo, v Beljak, Spital, čez Grossglockner, v Salzburg, Innsbruck, Vorarlberg in v Švico. Tja se nama je mudilo, je že veljala zapora za bencin, ki pa sva ga spotoma kot inozemca vendarle še lahko dokupila. Zapora za gorivo, mobilizacija in splošni nemir, ki sva ga videla na poti, so naju opozarjali, da se naglo bližajo usodni

dogodki. Čeprav nisem imel za v Švico nikakršnega vizuma, niti tranzitnega ne, so mi Švicarji po dolgih telefonskih pogovorih kot jugoslovanskemu pisatelju izjemoma dovolili vstop in prehod čez svoje ozemlje, zlasti zaradi družbe, v kateri sem bil. Zdenko Sajovic, moj gostitelj, seveda ni imel nikakršnih težav. V poznih večernih urah sva naposled prispela v Togenburg, katerega nekdanji vitez ali baron je zaradi svojega ljubezenskega trpljenja našel milost v Prešernovih očeh in v njegovi pesmi. Tu se nama je pridružila Sajovičeva nevesta, Židinja in begunka iz nevarnega tretjega Reicha. In prihodnje dni smo kljub vsemu veselo in dovolj brezskrbno obredli nekaj znamenitejših krajev v Švici in se mimo Lemanskega jezera in skozi Evian napotili v Francijo, kjer nas je čakala še dolga, lepa in zanimiva pot do Pariza, na kateri sem prvič doživel hrupno nočno življenje na veliki avtomobilski cesti.

Na večer predem sem odšel iz Ljubljane, sem naglo poiskal Ferda Kozaka in dobil od njega pariški naslov Prežihovega Voranca, s katerim sem se hotel seznaniti in se o tem in onem pogovoriti, zlasti v zvezi z njegovim pisateljskim delom in kajpada tudi v zvezi s splošnim političnim položajem, ki je dovolj naglo postajal povsem brezupen. Vendar me je Prežih zanimal predvsem osebno kot pisec monumentalnih in klasičnih povesti: Boja na požiravniku, Samorastnikov, Ljubezni na odoru in drugih, glede katerih pa sem imel tudi nalogo, dogovoriti se o njihovem ponatisu v samostojni knjigi, ki naj bi jo uredil jaz in ji napisal predgovor, kakor se je kasneje tudi zgodilo.

V Parizu sem se takoj po prihodu odpravil k njemu. Stanoval je tam nekje za trgom Bastilje. Našel sem ulico Rue Charles Fourrier in v nji enonadstropno hišo št. 31 bis, kjer mi je odprl hišna vrata lastnik, nekakšen obrtnik, čevljar ali krojač, ki me je ogledoval zelo nezaupno in pozorno. Koga želim? Pokazal sem mu listek s Prežihovim imenom in naslovom. Toda to nikakor ni zadostovalo. Kdo sem in kaj želim? Odgovoril sem mu, da tega zaslíševanje ne razumem, on pa mi je odvrnil, da so zdaj pač taki časi. Nato mi je povedal, da Prežiha ni doma, nakar sem napisal listič, naslovljen pisatelju, da ga bom prihodnjega dne čakal ob 17. uri v kavarni de la Régence nasproti Comédie Française oziroma vhoda v Palais Royal. Med tem zaslíševanjem in pisanjem pa sem le opazil, da se je v prvem nadstropju rahlo in previdno zganilo neko okno. Verjel sem, da Prežiha res ni, hkrati pa sem sprevidel,

da živi kot znan komunist zelo previdno in zavarovano v hiši političnega somišljenika, ki bedi nad njim. Iz poročila Zdenke Kidričeve sem kasneje zvedel, da je bil ta Prežihov varuh neki bivši učitelj, osebni tajnik Duclosa, člana Centralnega komiteja komunistične partije Francije. Prežih pa da je takrat zaradi napetega položaja že konspirativno prebiral svoja bivališča. Svoj listič sem podpisal, dodal svoj pariški naslov in odšel.

Čas, ki mi je ostal do napovedanega sestanka, se pravi ves popoldan in drugo jutro, sem porabil za obiskovanje krajev in lokalov, ki so mi ostali v lepem spominu po mojem polletnem bivanju v Parizu, dobrih dvanajst let pred letom, o katerem pripovedujem. Obiskal sem svojo drago, samotno in tiho kavarno na križišču bulvarjev Saint Michela in Saint Germaina, krenil od tam proti Panteonu, kjer sem slučajno srečal Borisa Kidriča, ki ga takrat še nisem poznal osebno in ki je vodil svoje spremstvo mladih ljudi proti kavarni. Od Panteona sem se vrnil v Luksemburški park, po katerem sem nekoč taval in taval in razmišljal o lepoti in o njenih najrazličnejših manifestacijah. Iz parka pa sem se mimo Slovanskega inštituta odpravil na Montparnasse, kjer sem se utaboril v kavarni Dôma in čakal na Cirila Kosmača, ki ga že dolgo časa, se pravi od njegovega odhoda s francosko štipendijo v Pariz, nisem več videl.

Ta nadarjeni človek mi je bil od svojega literarnega začetka, se pravi, odkar sem v drugem letniku Sodobnosti objavil njegovo prvo novelo Hiša številka 14, zelo pri srcu. Dokler je bil v Ljubljani, sem ga vabil na svoj dom, kjer se je kmalu udomačil in postal tako rekoč član družine. Uvedel sem ga v razumniške družbe in po svoji možnosti skrbel zanj, kakor je tudi on zame, saj me je prenekatero noč zvesto spremljal po tivolski gozdni poti do hiše, v kateri je bila kasneje ustanovljena Oslobojilna fronta. Preživljal se je s pisanjem in prevajanjem, kajti za gledališče je v tem času opravil precej prevodov. Ko sva se sedaj srečala, sva se pozdravila kot stara prijatelja in pregovoril sem ga, da mi je pripovedoval svoje pariške zgodbe. To so bile vredne povesti, kajti Kosmač si je s svojo komunikativnostjo in druželjubnostjo v kratkem času pridobil dostop v mednarodne, zlasti emigrantske pisateljske družbine, s katerimi je doživljal stvari, o katerih bi moral sam napisati spomine. Veselilo me je, da se ja ta moj sin, kakor sem ga takrat imenoval, tako dobro uveljavil in da mu čas v Parizu ni minil brez koristi. S svojim darom za jezike si je pridobil temeljito znanje francoščine in francoske literature pa tudi svetskega savoir vivre, kakor pravijo Francozi vednosti o življenju in ravnanju.

Med njegovim zanimivim pripovedovanjem nama je potekel čas in moral sem se odpraviti v Régenco, kakor sem bil dome-njen s Sajovcem in kamor sem naročil tudi Prežiha. Sedel sem v metro, ki me je pripeljal prav pred Palais Royal, se pravi pred mojo kavarno. Ta se mi je že v prejšnjih obiskih v Parizu zelo prikupila za večerne ure. Obiskovali so jo večidel Nordijci, tihi in mirni ljudje, zlasti mize v sprednjem delu. Iz tega si se po dveh, treh stopnicah lahko podal v zadnji del, v desni in levi prostor, med katerima je bilo sopnišče v

suteren. Sajovca sem našel v levi polovici zadnjega dela, ki je bila predvsem določena za igre, zlasti za šah. Tam je pod posebno varovalno kovinsko konstrukcijo stala kamnita miza, na kateri je baje v svojih prvih pariških, dovolj bednih časih šahiral Napoleon Bonaparte. Sajovic je bil zatopljen v časopise, ki so že alarmirali javno mnenje v zvezi z nemško vojno napovedjo Poljski, ki jo je bilo pričakovati vsako uro. Prebudil sem ga v mali svet kavarne, mu povedal, da se bom tukaj nemara srečal s pisateljem Prežihom, ki sem mu ga na kratko označil kot našega najmočnejšega epika, s čimer sem ga zaiteresiral zanj. Nato sva začela šahirati.

Pri drugi ali tretji partiji sem se ozrl po kavarni in sem za mizo v skrajnem kotu desne polovice ozadja zagledal človeka, ki mi je vzbudil zanimanje. Bil je zajeten, plečate postave in mogočne šaljapinske glave, kakor se mi je takrat zazdelo. Imel je slovansko širok, izrazit obraz, visoko čelo, modre oči in svetle, že rahlo osivele, nazaj počesane, ne predolge lase. Sedel je in zamišljeno gledal predse. Opazoval sem ga le kratek čas in se odločil. Stopil sem k njemu in vprašal slovensko: Ali ste Prežihov Voranc? Sem, je odgovoril. Povedal sem mu, kdo sem, in podala sva si roke. Njegova je bila veliko masivnejša od moje, toda njen stisk je bil topel. Sedla sva in se razgovorila. Predvsem sem govoril jaz, ki sem mu prinesel vsakršne pozdrave od domačega literarnega izbranstva, mu poročal o vtisu njegovih silnih novel na poznavalce in občinstvo; izrazil sem mu tudi svoje mnenje o njegovih stvareh in mu naposled razložil predlog mojega brata Cirila, ki si je kot založnik želel izdati njegove novele. Uvod bi napisal jaz.

Prežih je mirno in rahlo začudeno, toda z zadoščenjem poslušal moje poročilo, mi kdaj pa kdaj zastavil kakšno vprašanje, toda njegovo veselje nad uspehom je bilo preprosto. Če sem mu slučajno omenil kakšno manj vredno njegovo stvar in jo kot tako tudi označil, mi je dejal, da ni ne njegov namen pa nemara niti ne njegova možnost, da bi pisal same dobre reči. Bratov predlog je sprejel in tudi mojemu uvodu ni ugovarjal. Sporočil sem mu tudi nekaj malega od Ferda Kozaka z njegovimi prav posebnimi pozdravi. Seveda sem mu sporočil tople želje vseh prijateljev njegovega pisanja.

Ko sva vse to opravila, sem mu povedal, v čigavi družbi sem tu, in sem ga vprašal, ali mu Sajovca lahko predstavim. Sprejel je in povabil sem prijatelja k njegovi mizi ter ga prestavil. Sajovic je po mojem mnenju ne brez razloga poiskal svojo vizitko z naslovom in jo podal Prežihu, ki je gesto nemara razumel kakor jaz in je vizitko skrbno spravil. Nato smo v političnih in vsakršnih pogovorih posedeli še kake pol ure. Med drugim smo govorili tudi o francoski kuhinji, ki jo je Prežih sicer pohvalil, grajal pa jo je, da je preskopa s solato. Sebe je s smehom označil kot solatarja, ki da poje te zelenjave neznanse količine, kar nama je ilustriral s svojo nedavno prigo do pri kupovanju sklade za to jed. Ker so mu bile vse posode premajhne in je zahteval večjo in še večjo in še večjo, ga je prodajalec naposled vprašal, ali je restavrat. Smejal se je dobrodušno in nakratko, kajti njegova misel je bila že bogved kje. Naposled sem mu še povedal, da se

bova s Sajovcem teh nekaj dni, ki jih bom prebil v Parizu, srečavala v tej kavarni ob peti popoldanski uri in da bova šahirala nemara do večerje. Sajovic pa da tako zahaja sem vsak predvečer. Kmalu nato je Prežih odšel. Mislim da ga v Parizu po tem srečanju nisem več videl, vtis, ki sem ga dobil o njem, je bil preprost in zelo močan.

Naslednjega dne, bilo je menda 30. avgusta, sem Sajovca seznanil še s Kosmačem, kar je bilo kasneje, po kapitulaciji in delni okupaciji Francije, koristno za oba, za Kosmača pa prav zagotovo. Oba sta se namreč po begu pred Nemci našla in srečala v Marseillu, kjer sta se kot Slovenca veliko družila, da sta skupaj prenašala razne tegobe izgnanstva. Po Prežihu in Kosmaču pa je Sajovic še v Parizu prišel in stik tudi z našo komunistično emigracijo. Zvečer tega dne mi je predstavil zunanjepolitičnega urednika uradnega dnevnika Temps, ki mi je razburjen govoril, da je vojna pred durmi, in ki me je vprašal, kaj bo zdaj storil naš takratni predsednik vlade »monsieur Čvečkovič«, kakor je Francoz z očitnim naporom izgovoril to ime. Odrnil sem mu, da res ne vem, kaj bo storil monsieur Čvečkovič, da pa precej zagotovo vem, kaj bodo storila jugoslovanska ljudstva, na kar mi je urednik odgovoril samo z rahlo omalovažujočim vzdihom: »O, alors!« – Med pogovorom je Sajovic spokojno šahiral z velemojstrom Tartakowerjem, ruskim Židom, ki je vsako popoldne v Rotondi na dvorišču Palais Royale igral jacquet s svetovnim šahovskiim mojstrom Alehinom, seveda za denar. Tisti večer sem sprevidel, da je prišel zadnji čas za mojo vrnitev domov. Prihodnjega dne sem z večernim vlakom odpotoval. Pospremila sta me Kosmač in Sajovic. Zjutraj sem nekeje med Stuttgartom in Münchnom zvedel za nemško vojno napoved Poljski in za vdor Hitlerjeve vojske na ozemlje ljudovlade. Evropska katastrofa se je sprožila. Moj vlak pa je tekel še po voznem redu.

Konec leta 1939 in v začetku leta 1940 so se naši partijski emigranti drug za drugim vrnili in kmalu po tem sta me obiskala Boris Kidrič in Boris Zihel ter se z menoj dogovorila za moje sodelovanje s partijo. Bil sem takoj vpleten v snovanje Društva prijateljev Sovjetske zveze in sem se večkrat sestajal s predstavniki komunistov, najpogosteje z Alešem Beblerjem, ki je vzdrževal zvezo z menoj. Prežih se je vrnil domov že v novembru 1939 in je precej časa živel legalno v raznih predmestjih Ljubljane. Kasneje pa se je preselil v Mokronog kjer mu je neki njegov znanec dal na razpolago svojo tamkajšnjo hišo. Moj brat Ciril, ki si je kot založnik tačas dopisoval z njim, se je tudi dogovoril, da bi se srečala v dolenskem Trzišču, v zidanihi bančnega ravnatelja Prijatelja. Tam smo ga v kasnem poletju obiskali trije bratje Stane, Ciril in jaz. Ciril je izdal njegov roman Požganico in Samorastnike, imel pa je z njim tudi že pogodbo za Doberdob in za roman Jamnico. Zdaj je imel potrebo pogovoriti se s pisateljem o vsem tem in nemara še o marsičem drugem. Srečali smo Prežiha v zidanihi. Pozdravil nas je veselo, čeprav ni rad videl, da ve za kraje njegovega prebivanja preveč ljudi. Toda kolikor vem, mu je bil brat Stane v marsičem koristen. Hkrati pa je bil Prežih star konspirator.

Med pogovorom, ki se ga ne spominjam natančneje, sem mu postavil, tega se spominjam zelo določno, vprašanje, ki se mi je ves ta čas po njegovi vrnitvi vsiljevalo zelo intenzivno. V svojem sodelovanju s partijo sem seveda moral videti, kakšno intenzivno in neugnano delo teče v njenih vrstah. Vsi smo bili prepričani, da je Prežih važen partijski faktor z velikimi pooblastili. In ta človek sedi tukaj skrit, ne udeležuje se nikakršnih poslov, ki so v tem zgodovinskem trenutku važni in usodni kot le kdaj prej. Kako je to mogoče? In vprašal sem ga, ali more tukaj opravljati kako politično nalogo. Odgovoril mi je, da je vodstvo partije razumno uvidelo, kako je kot pomemben pisec in kot umetnik lahko vsaj toliko koristen, kolikor bi bil kot politični delavec. Zato da ga je oprostilo vseh političnih dolžnosti in mu dalo možnost za intenzivno literarno delo. O njegovem pojasnilu nisem imel razloga dvomiti in sem ga sprejel celo s priznanjem za vodstvo partije zaradi njegove uvidevnosti in spoštovanja do pisateljskega ustvarjanja. Toda predstava o nenavadni in veliki funkciji Prežiha v komunistični organizaciji se mi vendarle ni hotela spraviti v sklad z njegovo politično izolacijo v tako napetem zgodovinskem času. Zdelo pa se mi je, da ne bi bilo prav spraševati podrobneje. Omenil sem mu akcije v zvezi s snovanjem Društva prijateljev Sovjetske zveze. Poslušal me je z zanimanjem.

Po tej politični zastranitvi smo se vrnili k literaturi in k njegovemu delu. Ukvarjal se je takrat s potopisom od Mokronoga do Pijane gore, ki ga je nameraval priključiti k podobnim spisom o koroških krajih in vse te potopise izdati v skupni knjigi, kar je lahko uresničil šele po vojni, ko je izdal svojo knjigo Od Kotelj do Belih vod. Pri tej priložnosti je omenil, v kakšno pomoč in pobudo so mu bili pri teh stvareh številni spisi raznih župnikov, ki so v posebnih brošurah opisovali svoje župnije, njihove posebnosti in znamenitosti in poleg zemljepisnih in zgodovinskih dejstev tudi drobne kronike in vsakršne zgodbe in dogodivščine, povezane z nastankom raznih podružnic, kapelic in znamenj po najrazličnejših farah. Teh knjižic je izšlo precejšnje število. Prežih jih je od zgodnje mladosti vneto prebiral in trdil je, da je znal marsikaj iz njih resnično na pamet. In kdor pozorno prebira njegove izvrstne potopise, se lahko prepriča, koliko barv in živosti vnaša vanje ravno to gradivo. Po tem potopisnem pogovoru smo se bratje odpravili na pot, kajti bližal se je večer in v Ljubljani so nas čakali vsakršni pogovori in opravi. Prežih je ostal v svoji zagonetni samotni ilegali. Vendar se je kmalu po tem vrnil v Ljubljano, ali bolje rečeno v Sneberje, odkoder ga je spet pregnala policija, ki je izsledila njegovo zatočišče v Hlebševem mlinu.

za mlade

po sreči

Predstavljamo vam pesnico SAŠO VEGRI

Pesnica Saša Vegri se je rodila 12. decembra 1934 v Beogradu. Do leta 1940 je družina živela v Beogradu, nato pa so se preselili na Štajersko. Nižjo gimnazijo je končala v Celju, nato pa je obiskovala šolo za umetno obrt in študirala umetnostno zgodovino na univerzi v Ljubljani. Nekaj časa je živela kot svobodna umetnica, zdaj pa je knjižničarka v Pionirski knjižnici v Ljubljani. Njene pesmi so objavljene v mnogih revijah, otroške pa predvsem v Cicibanu, Kurirčku, Pionirskem listu in Galebu. Najpomembnejši njeni deli za otroke sta pesniška zbirka Mama pravi, da v očkovi glavi in proza Jure Kvak kvak. Za knjigo »Mama pravi, da v očkovi glavi« je leta 1980 prejela Levstikovo nagrado.

Pesnica pravi: »Kogar osvoji igra izmišljanja, ga ne zapusti in hodi z njim po svetlih in tudi čudnih poteh...« In zakaj se ne bi pesničini domišljiji prepustili tudi mi v naslednji pesmici.

BABICA

*Moja babica
ima take poti,
ki nikoli ne izgubijo hiše,
tudi kadar se stemni,
me pot vedno poišče.*

*Moja babica
ima tako drevo,
ki noče biti visoko
in kadar plezam nanj,
mi vedno da roko.*

*Moja babica
ima take oblake,
ki, kadar dežuje,
delajo zame luže in mlake.*

*Moja babica
ima tak breg,
ki se lepo upogne,
kadar zapade sneg.*

*Moja babica
ima tako hišo,
ki v vrtu rase,
v njej palačinke peče
eno zame – eno zase.*

*Moja babica
ima tako glavo,
ki pozna stare čase,
z njo si pravljice izmišlja
eno zame – eno zase.*

stlačil v tanka čreva, oblikoval klobaso in jo zašpilil.

Vsako leto mi je oče obljubil klobaso za okrog vratu. Morala sem jo zašlužiti s pridnostjo, ampak to ni bilo tako zelo pomembno. Moja lenoba se je do zime že pozabila, da pa se ne bi pozabila tudi obljuba, sem poskrbela kar sama. Nestrpno sem čakala, kdaj se bo klavcu zahotelo oblikovati veliko klobaso. Dolgo me je pustil čakati. Vmes me je nadrobno mučil in prepričeval, da s klobaso ne bo nič. Nazadnje je le zašpilil eno nekoliko večjo, pa skoznjo ne bi šla niti dojenčkova glava. Toda vendar – bila je večja od drugih, bila je klobasa za okrog vratu in namenjena za malico, ko bomo šli spomladi na Jošta.

To se je zgodilo na peto pomladno nedeljo, ko je bilo na Joštu žegnjanje. Do takrat se je klobasa že zelo posušila, postala je trda kot les, toda bila je neznansko dobra. Pojedli smo jo pri Joštovem znamenju s kosom domačega kruha. Vrhu hriba so okrog cerkve stali štanti in tam mi je oče kupil še majhen zavitek bonbonov. Cenzelcev, kot je rekel.

Berta Golob

KLOBASA ZA OKROG VRATU

Vse prašiče je predelal v klobase Frickov Ciril, tudi našega.

Dogodek je bil slovesen. Bilo je mrzlo in nikoli o mlaju, kajti takrat meso ne drži, kot so pravili starejši ljudje. Ob polni luni pa je pozimi sneg kar škripal od zmrznine. Frickov Ciril je prišel že zjutraj in s seboj prinesel posebne vrste stol, na katerega so možaki zavalili prašiča. Vse krvave reči so bile zame preveč grozne, zato sem se v kuhinji toliko časa tiščala v kot in si mašila ušesa, dokler ni prišel kdo povedat, da je vse opravljeno.

Kmalu so bile na vrsti bolj vesele stvari. Ne mislim na pranje črev, takrat sem se skrila, da mi ne bi bilo treba opravljati smrdljivega dela. Veselje se je začelo, ko je Ciril prinesel na mizo meso in ga začel rezati na drobne, drobne kose. To je bilo meso za klobase, ki ga je s posebno pripravo

Basen

LAKOMNA MIŠ

Pogleda miš iz mišnice, opazi mišjo past in reče:

»Aha, to je tista glasovita past! Kako ljudje dobro umejo! Denejo kamen na desko ter spodaj privežejo kak ocvirček ali kosec slanine, in to je njihova past. Da, če bi bile me miši neumne! Ali me vemo: kakor hitro se

dotakneš ocvirka, klop! Sproži se past ter deska pade in potare miši vse nožice. Ne prevarite nas! – A malo povohati, toliko, da ni greh; od vohanja se past ne sproži. Jaz pa čudovito rada voham slanino ali ocvirček.»

To reče in smukne pod nastavljen deskto ter jame vohati okoli slanine. Past je bila zelo na lahko zapeta, in kakor se miš dotakne slanine, klop! Deska pade in lakomnico vso stare.

Ne polakomni se, da z glavo ne plačš kakor ta miš!

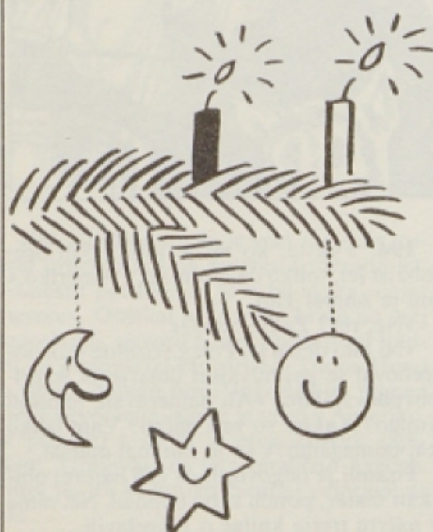
Janez Menart

Ob novoletni jelki

Čuj, že ura polnoč bije,
staro leto je že mimo.
Hitro svečico prižgimo,
da nam novo vse zasije.
Svečke bele in rdeče,
da bilo bi mnogo sreče.

Rdeča svečka, da dobrota
zmerom bi bila med nami,
bele svečke, da med nami
ne postal bi kdo sirota.
In še svečko, da na svetu
ne bilo bi vojn v tem letu.

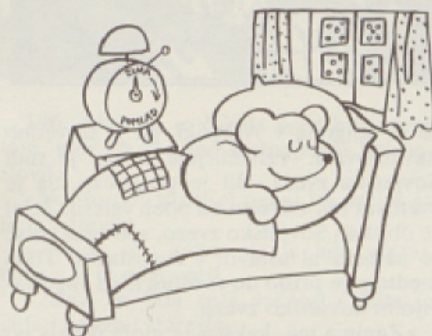
Hitro svečice prižgimo,
svečke bele in rdeče,
da bilo bi mnogo sreče.
Staro leto je že mimo:
čuj, že ura polnoč bije.
Novo leto naj zasije!

TA ČUDEŽNI SVET NARAVE

Med živalmi je nekaj pravih zimskih zaspancev: žabe in želve se zarijejo v blato oziroma v zemljo, tudi jež si postelje v zemlji, vendar nekoliko udobneje. V otrplem stanju, ko se jim telesna temperatura znatno zniža, prebijejo vso zimo.

Netopirji, ki spijo obešeni v skritih podzemeljskih votlinah, prenesejo celo – 5 stopinj C mraza. »Nepravi« zimski zaspanci pa zime pravzaprav ne prespe, temveč jo le predremajo. Če si pred zimo pripravijo kaj zaloge, kot

na primer veverica, včasih tudi kaj pomalicaajo. Medved in jazbec pa si jeseni nalagata rezervo kar pod kožo v obliki tolšče.

Ljudmila Prunk-Utva

Kraguljčki

Kraguljčki veseli
so pesem zapeli
čez zimsko ravan;
in vranci hiteli
po cesti so beli
v zasneženo plan.

Je Mraz kočijažil,
konjičke je dražil,
da bolj naj drve!
Po hrbtih jih švrkal,
na okna je trkal
tak mimogrede.

Vojan Arhar

Uganke

*Iz nežnih barv sestavljen pas
čez polje boči se in vas,
komaj v soncu zažari,
strga se in obledi.*

MAVICA

*Iz bronra vlit,
v stolpu skrit,
preko njiv, gozdov in jas
póje in brni na glas.*

UOAZ

*V vodi stoji,
kvišku strmi;
z očmi pobliskuje,
vse ladje varuje.*

SVETLIK

*Sredi njive noč in dan
mož stoji ves razcapan,
ne premika se, ne gleda,
vrabec mu na rame seda.*

STRAŠILO

Saj ste že videli – tokrat je prišel k vam Ciciban, list za najmlajše. Prelistavajte ga – v sredini boste našli prilogo z naslovom Naša domovina.

● Če Ciciban že prihaja k vam – ga dajte slovenskemu otroku, ki Cicibana še nima. Hvala.

● Če sami nimate otrok, pa poznate slovensko družino z otroki – dajte jim tega Cicibana! Še prej pa ga sami prelistajte.

Če vam je Ciciban všeč, pa se naročite nanj!

Naročnina zunaj Jugoslavije je 250 dinarjev ali 7 am. dolarjev.

Kje se naročite?

CICIBAN, Ljubljana, Nazorjeva 6, Jugoslavija

skozi ameriško džunglo

190. Vojna je minila. Jugoslavija je postala federativna ljudska republika. Jugoslovanski predstavniki, ki se udeležujejo zasedanj Združenih narodov, obiskujejo Adamiča in ga vabijo, naj obiše domovino.

Pisal mu je tudi brat France. Pisala mu je mati:

»Stara sem trinsedemdeset let. Rada bi te še enkrat videla, preden umrem.«

Adamič je snoval obširno pripovedno delo »Vzgoja Mihaela Novaka«; v njem bi rad prikazal razvoj Amerike v prvi polovici dvajsetega stoletja. Amerika ga je še vedno vznemirjala, tehnična revolucija, ki

se je odigrala v Ameriki, ga je še vedno navduševala. Vznemirjala pa ga je tudi Sovjetska zveza. Bil je prepričan, da je svetovni mir odvisen od obeh velesil. Želel je obiskati Sovjetsko zvezo, spotoma pa se je nameraval ustaviti v Jugoslaviji. Toda medtem je prišlo do razdora med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo.

»Zanima me, kakšna je moja dežela po vojni in revoluciji,« je govoril ženi in prijateljem. »Morda se bom sešel s Titom. Radoveden sem, ali je res vse, kar pišejo časopisi. Ostal bom malo časa. Rad bi se odpočil v kakšni koči na Gorenjskem.«

191. V začetku januarja 1949 je Louis Adamič pristal na beograjskem letališču. Ponj je prišel brat France, vendar ga ni takoj opazil. Pred visokim snežnim nasipom je stala skupina mož, ki jim je rahla meglica zakrivala obraze. Adamič je poznal tri izmed njih: Vlada Dedijera, Aleša Beblerja in Borisa Kidriča. Drugi so bili predstavniki pisateljskih, novinarskih in umetniških organizacij.

»Kako gre domačim,« je pisatelj vprašal brata.

»Mati dela trdo kot zmeraj,« je odgovoril brat France.

192. Potem so stopili v letališko restavracijo in se ob kozarčku slivovke razgovorili o pisateljevih načrtih. Rad bi odpotoval v Slovenijo. Boris Kidrič mu je sporočil: »Tito upa, da vas bo lahko sprejel, preden odidete v Slovenijo.«

Ostal je v Beogradu. Primerjal je ta Beograd s tistim, ki mu je ostal v spominu od njegovega prvega obiska. Veliko hiš je bilo še porušениh, povsod so ležali kupi snega. Srečeval je skupine mladih ljudi, ki so s krampi in lopatami čistile mesto. Veliki napisi so nazdravljali Titu in novi Jugoslaviji.

193. Naslednje dni se je veliko pogovarjal s predstavniki vlade, s preprostimi ljudmi. V ušesih so mu zvenele besede jugoslovanskega pilota, ki je takole označil življenje v Jugoslaviji: Trdo je, a čudovito.

Pisatelju ta oznaka ni bila dovolj, želel je dognati bistvo stvari, zanimal ga je spor med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo. Zato je nestrпно pričakoval pogovor s Titom.

Ko je vstopil v sobo, se je znašel pred velikim nemškimi ovčarjem Tigrom. Maršal je prisrčno pozdravil pisatelja in se mu zahvalil za vse, kar je med vojno storil za Jugoslavijo.

194. »Veste, ko mi je bilo kakih osemnajst let, toliko da nisem šel v Ameriko,« mu je zaupal Tito.

»Ne, res? Zakaj niste?«
 »Ni bilo denarja. Poleg voznine sem potreboval še petindvajset dolarjev,« je pripovedoval Tito. »Ali nameravate napisati knjigo? Kakšni so vaši načrti? Vam lahko kaj pomagamo?« se je zanimal maršal.

Pisatelj je odgovoril, da želi najprej obiskati mater, potem si bo odpočil. Ne, nima v načrtu tretje knjige o Jugoslaviji.

195. V Ljubljano je pisatelj prišel popoldne. France ga je peljal na tisti konec perona, kjer so ga čakali svojci. Francetova hči Maruška mu je dala šopek zgodnjega pomladanskega cvetja, njen šestletni bratec Mihec je deklamiral pesmico. Nekoliko vstran je stala skupina ljudi, umetnikov in kulturnih delavcev, s katerimi se je Adamič seznanil ob svojem prvem obisku. Josip Vidmar je Adamiča povabil na večerjo.

Pisatelj si je želel videti mater. Pohitel je v Blato, kjer je preživel popoldne.

196. Mati ga je čakala pred hišo, prav tam, kjer sta se pred šestnajstimi leti poslovila.

»Nu, to pot si prišel nekaj let prej,« ga je pozdravila.

»Zdi se mi, kakor da je bilo včeraj, mati,« ji je odgovoril.

»Zame je bila cela večnost.« Bila je videti opazno starejša.

Pisatelj je nehote primerjal svoj prihod domov takrat pred šestnajstimi leti in sedaj. Čutil je, da sta se vojna in revolucija dotaknili tudi njegove družine. Obenem pa se mu zazdelo, da zna mati izluščiti iz množice dogodkov, ki so begali ljudi v preteklosti in sedanosti, tisto bistveno.

197. Ko so sedeli v kuhinji okrog mize in jih je vprašal, kako je bilo med vojno, je mati nekoliko obotavljaje se spregovorila:

»Tega – ni mogoče povedati. Tudi če bi znala poiskati prave besede, ne bi razumel. V štirih letih vojne je bila ta dolina vedno polna vojaštva. Zasedeni smo bili po osmih vojskah: prišli so Italijani, Nemci, belogardisti, četniki, kaj bi še naštevala... Nekateri so šli k partizanom, veliko jih je padlo, veliko jih je bilo pohabljenih. Najhujše pa je bilo to, da nisi mogel zaupati niti sosedu niti sorodniku...«

198. Jugoslavija ga je spet prevzela, tokrat drugače kot na začetku tridesetih let. Namesto pet tednov je ostal skoraj deset mesecev. Obiskal je številne kraje po vsej Jugoslaviji, govoril z najrazličnejšimi ljudmi, se pogovarjal s tovarišem Titom. Hotel je dojeti pomen nove Jugoslavije, pomen njene revolucije. Ko se je vrnil v Ameriko, je prinesel s seboj zajeten kovček zapiskov. Urejeval jih je z mrzlično naglico. Hitel je, da bi knjigo čimprej pripravil za tisk.

V letih po vojni se je razplamtela hladna vojna. V Ameriki je vladala ihtava gonja

proti komunizmu. Že med vojno so napadali Adamiča, ker se je izrekel za partizane, zdaj so ga začeli preganjati. Pregarjali so ga tisti, ki so kot pomagači okupatorja in njegovi sokrivci morali zapustiti Jugoslavijo. Ko so izvedeli, da namerava napisati novo knjigo o Jugoslaviji, so najprej skušali vplivati nanj, da bi pisal proti novi ureditvi.

Ponujali so mu denar, ki pa ga je odklonil. Potem so začela prihajati grozilna pisma. Žena Stella, ki je odpirala pošto, mu jih je skrivala, toda grožnje so jo težile, da je zbolela.

199. V takih okoliščinah je nastajalo Adamičevo zadnje delo »Orel in korenine«. Zgodaj spomladi 1949. leta se je sprehajal po gozdu blizu Tržiča. Videl je, kako se je velik orel zagodzil s kljunom med korenine ogromnega hrasta. Ptič je zamahoval s perutnicama in trzal z glavo, da bi se osvobodil. Naposled mu je uspelo, da je iztrgal kljun iz smrtonosne zagozde. Bil je še šibak od boja in le s težavo je vzletel. Ta orel se je zasedral v pisateljevih mislih kot simbol Tita in jugoslovanske revolucije, korenine pa so predstavljale zahodno in vzhodno ureditev življenja.

skozi ameriško džunglo

200. Zahtevno pisateljsko delo je načelo tudi Adamičevo močno naravo. Poleg tega so grožnje postajale resnične. Oktobra 1950 so vdrl v njegovo farmo štirje tujci. Pisatelj jim je pravočasno zbežal v Kalifornijo v samotni Manhattan Beach na skalnatih obalah Tihega oceana. Stella je bila tam na počitnicah. Da je ne bi prestrašil, je dogodek zamolčal.

Rad je imel Kalifornijo in rad je imel morje, ki se je penilo ob skalah. Galebi so se vreščavo spreletavali in ga spominjali na prva leta pisateljskega ustvarjanja.

201. Poletnega večera se je sprehajal ob obali. Nenadoma ga je iz premišljevanja priklical moški glas:

»Ste vi Louis Adamič?« Moški ni bil sam. Kot senca mu je sledil še eden. Pisatelj je presenetila govornica. Rekel je Adamič, kot izgovorijo Jugoslovani, in je edemik, kot njegovo ime izgovorijo Američani. Vseeno je pokimal.

»Pišete knjigo o Titu?«

»Ali pišete dobro ali slabo o Titu?«

»Pišem samo resnico,« se je glasil Adamičev odgovor. Planila sta nanj in ga pretepla.

202. Tudi to je zamolčal. Steli se je zlagal, da je padel in se udaril ob skale. Toda misel, da ga nameravajo ubiti, ga je preganjala. Nekomu je moral povedati resnico. Telefoniral je prijatelju v Cleveland in mu sporočil, da se bo kmalu oglasil pri njem. Tri dni kasneje ga je znova poklical, tokrat iz hotela v Clevelandu. Prosil ga je, naj pride k njemu v hotel.

Adamiču so se še poznali sledovi udarcev. Bil je videti utrujen in bolan. Pripovedoval je o obeh napadih.

203. »Ne bi smel živeti na samotni farmi,« mu je rekel prijatelj. »Preseli se v New York, varnejši boš. Če te najdejo mrtvega, kdo bo kriv tvoje smrti?« je kot v zli slutnji nadaljeval.

»Moji sovražniki,« je odgovoril pisatelj.

Razgovor je trajal dolgo v noč. Adamič je pripovedoval še o svojih načrtih. Želel se je vrniti v Jugoslavijo, da bi pomagal pri obnovi. Veroval je v zamisel, ki jo je razložil v knjigi Pot tja in nazaj. Potem je še spraševal po skupnih znancih v Clevelandu, po prijateljih v Jugoslaviji. Kot da se poslavlja.

204, 205. V noči med 3. in 4. septembrom je Adamičev sosed opazil ogenj, ki je zajel pisateljevo stanovanjsko hišo. Poklical je gasilce. Ti so ogenj pogasili in našli v razmetani spalnici pisateljevo truplo. Na glavi je imel sled močnega udarca, krogla pa mu je prebila desno sence. Puško je imel položeno čez kolena. Ogenj je vzplamtel, ko so začele goreti v petrolej namočene cunje.

V petroleju namočene cunje so ležale tudi okrog poslopja, v katerem je imel pisatelj svoj arhiv.

Policija je izjavila, da gre lahko za nesrečo, samomor ali zločin. Okrajni zdravnik je trdil, da je pisatelj verjetno sam sprožil orožje. Številni prijatelji v Ameriki in Jugoslaviji pa so vedeli, da je bil Louis Adamič umorjen.

Kako je s slovenščino?

Naneslo je, da sem isti dan dobil tri precej različne podatke o slovenščini, vse tri po svoje zanimive in vredne, da jih sporočim tudi vam, dragi rojaki, da jih primerjate s svojimi vtisi.

Nekega popoldneva se je oglasila pri meni Slovenka iz Severne Amerike in mi med drugim pripovedovala:

»Ja, tako sem spet v Ljubljani, drugič po vojni. In mogoče zadnjikrat. Hodim po mestu. Spet je precej novega. Ob vsakem obisku velike spremembe. Najbrž na boljše, čeprav drugače, kakor bi rada jaz. Preveč je te, betonske džungle, kakor ji pravi moj sin. Jaz pravim: premalo je Ljubljane. Premalo je Slovenije. Premalo vrta, premalo naše Švice. Tudi na deželi ni dosti boljše. Hodiva z vnukinjo po Sloveniji in se marsikje ne počutim več tako dobro kakor včasih. Kakor da nisem med svojimi.

Berem Finžgarja in ga razumem. Berem Kosmača in ga razumem. Hodim po Ljubljani, pa marsičesa ne razumem. V Ameriki imamo včasih že v drugem, gotovo pa v tretjem rodu ameriško slovenščino, kakor ji vi pravite in je vaša in naša bolečina, tu imate jugoslovansko amerikanščino ali kako naj ji rečem. Vsaka peta beseda kletev v tri nadstropja, vsaka deseta beseda v govorjenju in napisih angleška – včasih še nemške niso bile tako pogoste – in v časopisih je zapleteno, da težko berem. Temu bi jaz rekla džungla, besedna džungla. Moj sin inženir pravi, da je uradna slovenščina še hujsa.

Ko sem v tridesetih letih prišla v Ameriko, sem se tako težko vživljala v ameriške časopise. Zdeli so se mi nemogoči. Smešni. Kakor nalašč za lase privlečeni v jeziku. Nafruljeni. Da so iz muhe napravili slona. Senzacija. Iz dolgčasa tamtam. Težko sem se navadila nanje. Vživela se še zmeraj nisem. V mislih se mi toži po časopisu iz mladih let. In sem se veselila obiska tudi zaradi njih. Pa se ne znajdem. Ne vidim se iz besed. Ne znam razvozlati misli. Najbrž gre za zanimive stvari. Ampak jaz jim ne morem blizu. Izgubljam se v njih. V besedah, v stavkih. Kakor da sem prišla z dežja pod kap.

Sem se jaz postarala? Ste se vi tukaj spremenili?

Ali pa včeraj. Hodim z vnukinjo po mestu. Nedelja. Po svoje se ob nedeljah bolje počutim. Ni trušča in direndaja, ki sta mi zoprna. Vnukinja je tretji rod. Prvič v Ljubljani. Nič ne ve o prej. Ni obremenjena s spomini. Slovensko še zna, čeprav že misli po angleško. Sprašuje me, ali je to pidžin ali je kreolizacija, kar bere v izložbah in sploh na ulicah in kar sliši v pogovorih. Ne počutim se dobro. Ljubljana ni več tista Ljubljana, ki sem ji jo želela pokazati. Slovenščina ni več moja slovenščina. Ne na ulici, ne v časopisih. Samo v knjigah se še dobro počutim.

Tolažim se, da je to prehodno. Da je samo val. Pljuske, vse preplavi in odteče. Kakor moda. Ampak jezik je vendar več kakor moda. Jezik je del mene, del moje osebnosti, del moje miselnosti, del mojega občutja. Z njim in v njem mislim. Z njim in v njem sem, kar sem. Z njim in v njem se rešujem v družbi in pred samim seboj. Jezik ne more biti tako od danes do jutri. Jezik ne more biti kakor moda. Moda so kvečjemu posamezne besede, ki pridejo in minejo. Jezik mora biti stalnica, če naj se dobro počutim v njem in z njim, če naj vem, kdo sem.

Hodim po Sloveniji in se ne počutim najbolje. Kakor da se mi majejo tla pod nogami. Marsikje naletiva z vnukinjo na hrupno družbo. Vnukinja zardeva. Me vprašujoče pogleduje. V takih trenutkih moj jezik ni moj ponos. Jaz pa bi bila rada še naprej ponosna na slovenščino. Kakor bi bila rada ponosna na staro domovino, da jo dajem za zgled v novem svetu, da se laže držim v novi družbi. Ampak človek je ponosen na prijetne reči, ne na neprijetne. Ponosen celo na trpljenje in bolečino, ne pa na žalitev. Ponosen na uspeh, ne pa na poraz.

Proti večeru sem odšel na večerno vajo v gledališče. Še ves v mislih na trpko pripoved ameriške rojakinje. Ali res slovenščina propada? Postaja grda? Se kreolizira? Izgublja svoj pečat, čar jasnosti, preprostosti, gospodarnosti? Postaja zatočišče in odlagališče smeti in odpadkov z vsega sveta? Od prvinskega do preprostega je daleč, je strm vzpon, od preprostega do prostaškega je blizu, je strm padec.

Na poti me sreča pisatelj Ivan Potrč. Ko mu povem, kam grem, takoj poprime: »Sedanje gledališče je čudno znamenje časa. Jezik tlači v vlogo, ki človeka žali. Tudi mi smo pisali o vsem mogočem, pa nismo žalili, nismo poniževali, ostali smo ljudje.«

Prihodnje jutro mi poštar prinese pismo z Norveškega. Od univerzitetnega profesorja slavista. Sporoča, da berebira slovenski prevod *Peera Gynta*. Primerja ga z izvirnikom, primerja s prevodi v druge slovanske jezike. Ves je navdušen in mu je žal, da je do zdaj posvečal slovenščini premalo pozornosti. »Slovenščina je najlepši med slovanskimi jeziki. Moram se izpopolniti v nji in se še bolj poglobiti vanjo.«

En sam dan – trije glasovi o slovenščini.

TONE SVETINA: VOLČIČI, založba Borec, Ljubljana. Književnik Tone Svetina, ki je na Slovenskem znan avtor vojnih romanov, pripoveduje v romanu Vočiči o boju otrok in starcev s Kozare. Pisatelj izjavlja, da si je izbral Kozaro zato, ker je bila v zadnji vojni edinstven primer povezanosti ljudstva in vojske v boju proti sovražniku. V tem uporu so zorele neobgljene žrtve in se spreminjale v zavestne borce. V dramatičnem dogajanju sledi pisatelj usodi ene družine, hkrati pa tudi moralnemu razkroju zločincev. Sporoča nam: »Na stotine knjig bi lahko napisal o boju ljudi s Kozare, vsaka hiša ima svojo tragedijo in svoj roman.«

MILOŠ MIKELN: PEKEL 1941, Cankarjeva založba, Ljubljana. V sedemnajstih poglavjih je avtor dokumentarno, publicistično, zgodovinsko neoporečno in izredno zanimivo zajel dogodke in dejanja tega pekla v letu 1941 in že prvo poglavje z naslovom Gospodarji Evrope dokaj dobro prikazuje začetek leta 1941, ko so Nemci zares gospodarili nad celotno Evropo. Med najpomembnejše dogodke tega leta pa vsekakor sodi tudi začetek zavezniške protifašistične koalicije med ZDA, Anglijo in Sovjetsko zvezo, o katerem izredno zanimivo govori poglavje z naslovom Prvi trije izmed Združenih narodov. Knjiga je pregledna, grafično odlično opremljena, dopolnjujejo pa jo številne fotografije in skice.

JANKO OROŽEN: ORIS SODOBNE ZGODOVINE CELJA IN OKOLICE (1914–1979), posebna izdaja Celjskega zbornika, Celje. Avtor, nestor slovenskih zgodovinarjev, je s tem delom dopolnil svoje izdaje zgodovine Celja in okolice. V delo nas uvede s pregledom obdobja druge svetovne vojne, nastajanjem, rastjo in organiziranjem naprednih sil, potem pa sledi opisovanje občine. Delo je hkrati tudi podroben pregled gospodarskih panog, šolstva, kulturnih in društvenih dejavnosti, zdravstva in socialne varnosti. Njena cena je 500 dinarjev.

Pri založbi Mladinska knjiga v Ljubljani je izšla monografija znanega slovenskega likovnika **FRANCETA SLANE**. Njena avtorja sta umetnostna zgodovinarja Emilijan Cevc in Janez Mesesnel. Monografija je izšla razen 1000 izvodov v slovenščini tudi v angleškem prevodu (5000 izvodov) za ameriško tržišče.

mislimo na glas

Morda drobna, neznatna, a vendar...

Na steni visi v vašem domu, morda stoji na pisalni mizi ali na komodi in na roki jo nosite. Morda je katera od njih iz dragocene kovine, morda je katera dragocena zaradi spominov, ki so povezani z njo?

Ure, urice, ki nam merijo in odmerjajo čas. Danes jih je veliko in zelo različne so. Skoraj vsaka roka jo ima in vsak dom po nekaj. Včasih pa je bilo drugače. Za premnoge so v glavnem odmerjale čas cerkvene ure, ki pa so bile od sile muhaste; ko se ti je kam najbolj mudilo in je šlo za minute, pa si želel svojo »čebulo« naravnati po cerkveni uri, je ta trmasto stala. V preprostih domovih so imeli včasih predvsem budilke-vekarce, kakor so jim rekli, v boljših hišah ure z utežmi v zasteklenih omaricah, ki so visele na steni. Na podeželju pa je v izbi ob vratih poleg kropivnika običajno visela stara ura, poslikana z rdečimi in rumenimi rožami. Gospodar ali gospodinja je vsak večer z obredno slovesnostjo uro »navila«. To se pravi, da je potegnila obe uteži navzgor. Staro kolesje v uri je zahreščalo, zatem pa je ura spet enakomerno tiktakala in vsako uro zvoneče odbila čas.

Če se je ob birmi hotel boter posebej izkazati in samega sebe imenitno uveljaviti, je svojemu birmancu kupil uro. To je bil dogodek za birmanca in zanj. Stare moške ure so bile velike in težke z več pokrovčki. Bile so srebrne in zlate, le na zunaj, kar se je ob rabi kmalu pokazalo. V družini je očetovo uro podedoval sin. Tako je šlo iz roda v rod. Očetova ura, čeprav je bila morda iz niklja in ni več dobro šla, je bila za sina dragocenost, kateri se ne bi odrekel niti v največji sili. Nekoč je pripovedoval nekdanji borec, znan javni in politični delavec, ki ga še dolgo ni več, o očetovi uri, ki jo je skozi vse stiske in preganjanja v bivši Jugoslaviji zvesto nosil s seboj. Nekoč so prišli žandarji ponj, ko je delal pri poglobljanju struge Ljubljani. Ko jih je zagledal, je vedel, da bo spet zaprt, pa je prosil tovariša, ki je delal z

njim in ga je poznal kot političnega zapornika, da naj mu reši in shrani očetovo uro, preden mu bodo preiskovalci razmetali vso njegovo revščino. Temu je to res uspelo. On sam pa je za več let moral v ječo, v znano beograjsko Glavnjačo. Ko se je po nekaj letih vrnil, je dobil nazaj očetovo uro, ki je medtem romala skozi več dobrih tovariških rok, ki so jo varno hranile, čeprav so bili to sami ljudje v veliki stiski, brezposelni, preganjani, nihče med njimi ni niti pomislil, da bi uro prodal ali jo vsaj zastavil. Bili so tovariši.

Že leta hodim k svojemu urarju, če se mi pokvari ura. Pravzaprav sta dva, sinova starega urarja, ki je pred par leti umrl. Zasebnih urarjev skoraj ni več, kajti tudi to je poklic, ki danes izumira. Ni lahek ta poklic, saj poleg strokovnega znanja zahteva tudi veliko potrpljenja, preciznosti in navsezadnje tudi dobro mero ljubezni do takšnega dela.

Vsa delavnica je polna ur različnih oblik in stilov, ki utripajo, tiktakajo, pozvanjajo. Med njimi so prave umetnine, da bi jih gledal še in še. To so stare ure iz naših meščanskih domov, pa iz nekdanjih podeželskih dvorcev, kjer so pozabljene, polomljene, zaprašene samevale. Stari urar jih je odkupil in se prav gotovo zelo trudil, da je vsaki od njih spet vliil življenje in nekdanjo lepoto. Vselej, kadar jih gledam, si mislim, kaj vse bi lahko povedale o času, v katerem so nastale, o ljudeh in okolju, kjer so živo utripale čase. Ure, urice... Gledamo nanje, nosimo jih, jezimo se nanje, če prehitvajo ali zaostajajo, navijamo jih ali na to včasih tudi pozabimo in se dostikrat kaj malo zavedamo, kako tesno smo od začetka do konca svoje življenjske poti povezani z njimi.

Ob našem rojstvu je ura povedala točen čas, kdaj smo prvokrat zajokali in zapisali so ga. Od takrat ostaja z nami do zadnjega dne. Čas, ki ga odmerjajo urini kazalci, nam odmerja vsa naša dejanja in nehanja. Če bi te kazalce bolj ubogali, bi nam bilo prihranjenih veliko težav in zadržev. Nikoli bi nam ne bilo treba hiteti in pri tem izgubljati glave. Če bi zjutraj vse-

lej takoj vstali, ko nas pokliče budilka, bi lahko postorili vse, kar je treba, v miru pozajtrkovali in pravočasno prišli na delo. Ura, ki jo nosimo na roki, ki visi na steni v našem domu ali stoji na naši mizi, nam ne sme biti le nekakšen okras, ali morda celo včasih nadležen opominjevalec, ampak resničen prijatelj in svetovalec, da bomo točni pri vseh opravkih in dolžnostih, katere smo prevzeli.

Če doslej ni bilo tako, pa naj bo v bodoče. Obljubite si to, ko bodo na Silvestrovo urini kazalci šteli zadnje minute proti polnoči in boste nazdravili novemu letu. Ne bo vam žal. In naj vam voščim še jaz: Prav srečno novo leto!

Ina

filatelija

18. avgusta je bil dan v poštni promet novi provizorij za 5 dinarjev. Za osnovo so uporabili frankovno znamko za 4,90 din z motivom iz Perasta. Natis nove vrednosti 5 din so izvedli v črni barvi.

2 dneva pozneje je Skupnost jugoslovanskih PTT izdala večbarvno znamko za 3,50 din v počastitev 800-letnice Varaždina. Varaždin se prvič omenja kot Garestin v listini iz leta 1181, s katero je hrvaško-ogrski kralj Bela III. vrnil zagrebškemu Kaptolu posestvo Varaždinske toplice. Leta 1209 je Varaždin dobil od Andrije II. Arpadovića ugodnosti svobodnega kraljevskega mesta. V 16. stoletju je postal glavna trdnjava slavonske meje in ključni obrambni objekt Štajerske pred Turki. Skoraj 10 let (1767–1776) pa je bil glavno mesto Hrvaške, saj je bil v njem sedež kraljevskega sveta za Hrvaško, Slavonijo in Dalmacijo.

Osnutek za znamko (grb in veduta Varaždina iz 18. stoletja) je narisal Dušan Lučić, akad. slikar iz Beograda. Ofsetni tisk v polah po 25 znakm je oskrbel Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu.

1. septembra je v počastitev 20-letnice beograjske konference neuvršenih držav Skupnost JPTT izdala tribarvno znamko za 8 dinarjev. Na ta dan je poteklo 20 let od začetka prvega sestanka predsednikov držav in vlad neuvršenih držav, ki je bil v posloplju Skupščine SFRJ v Beogradu od 1. do 6. septembra 1961. Ko je imelo pred 20 leti 25 članov, je bilo gibanje neuvrščenosti dejavnik, ki apelira, predlaga, posreduje. Danes, ko ima 96 članov, je materialni dejavnik, ki spreminja stanje v mednarodnih odnosih.

Osnutek za znamko (detalj posloplja Skupščine SFRJ) je tudi to pot naredil Dušan Lučić. Znamke je natisnil v ofset-

Zaradi starosti prodajam moderno urejeno Marlesovo hišo z lepo verando in 100 let staro vinsko kletjo, štiri-letnim vinogradom v terasah in sadovnjakov v izmeri 8000 m². V pošteved pridejo le resni kupci z devizami. Mirno, z lepim razgledom, med Vojnikom in Šentjurjem, 12 km od Celja. Pisne ponudbe na naslov: Ivan Jager, 63230 Šentjur pri Celju, tel: (063) 741-220

bi jo zmešali, pustimo vreti 20 minut. Nato s kuhalnico moko predremo, da se lažje prekuha in cmok moke obrnemo ter po potrebi nekaj vode odlijemo. Končno moko s krompirjem dobro zmešamo, da je zmes gladka. Posebej razbelimo ocvirke in žgance dobro zabelimo še enkrat premešamo, nato pa jih z vilicami nadrobimo v skledo.

Pohorska omleta

Tri rumenjake, 6 dkg sladkorja, 5 dkg moke, zavojček vanilijevega sladkorja trd sneg 3 beljakov rahlo vmešamo ter spečemo na pomaščenem, pomokanem modelu v srednje vroči pečici. Pečeno omleto upognemo in nadevamo z mešanim vložnim sadjem (marelice, češnje, breskve), odišavimo z nekaj kapljicami maraskina in vanilijevim sladkorjem ter okrasimo s toličeno sladko smetano. Ponudimo toplo.

Sočna pečenka s paradižnikom

Pol kg govejega križa nasolimo, popramo in pretaknemo s 5 dkg na koščke narezane prekajene slanine. Na maščobi prepražimo srednje veliko sesekljano čebulo, nekaj sesekljane zelene in 5 srednje velikih narezanih paradižnikov. Dodamo meso, lovorjev list in prilijemo 1/4 l rdečega vina. Kozico pokrijemo in meso dušimo do mehkega, Nato meso zrežemo in prelijemo s precejeno omako.

Gobove omlete

Na maščobi prepražimo rezino drobno zrezane slanine, dodamo nekaj očiščenih zrezanih svežih, lahko pa tudi suhih gob, ki pa jih moramo prej namočiti, prilijemo žlico vode, pokrijemo in dušimo. Ko se gobe zmečajo, dodamo 2 žlici smetane in sesekljan drobnjak in vse premešamo. Testo za omlete stepemo iz 5 jajc, 2 žlice moke in 4 žlice mleka, solimo in spečemo 5 omlet, Vsako nadevamo z dušenimi gobami, prepognemo in vroče ponudimo.

Polnjen krompir

Kadar nam v kuhinji ostane kaj kuhane-ga ali pečenega mesa, ga lahko dobro uporabimo tudi za polnjen krompir. Meso zmeljemo in nato prepražimo s sesekljano čebulo, odišavimo z majaronom in timijanom, popramo, solimo in ko je ohlajeno, dodamo jajce ter vse dobro zmešamo.

Za osebo računamo 3 krompirje. Surove olupimo in v sredi izdobljemo ter napolnimo z mesnim nadevom. Potem jih zložimo v pomaščen pekač, polijemo z raztepenim jajcem, ki smo mu primešale 3 žlice kisle smetane in pečemo v pečici dobre pol ure.

Ljubljanka, 34 let stara in s hčerko želi navezati stike z dopisovanjem s Slovincem starim od 35-40 let, ki živi osamljen v tujini (lahko tudi z otrokom).

Resne ponudbe na uredništvo revije pod »Srečanje«.

slovenski lonec

Zvrnjeno kisl zelje

Na maščobi (olje ali mast) prepražimo drobno sesekljano čebulo in ko rahlo zarumeni, dodamo 1/2 kg kislega zelja in ga prepražimo. Posebej prepražimo na maščobi in prepraženi sesekljani čebuli 20 dkg riža. Ko ostekleni, ga zalijemo z malo vode in dušimo še 5 minut. Podobno posebej prepražimo na maščobi in sesekljani čebuli pol kg zmlete sveže svinine. Vsako jed posebej tudi malo solimo. Zatem zložimo v dobro omašeno kozico najprej plast zelja, nato plast riža in nanjo meso. Tako ponavljamo. Na vrhu mora biti zelje. Vse zabelimo s prepraženimi ocvirki ali na kocke narezano precvrto suho slanino in zalijemo z 2 del mleka, nato jed v pečici spečemo. Pečeno previdno zvrnemo v plitvo skledo in postrežemo. Poleg ponudimo kompot iz svežega ali suhega sadja, ker jed precej žejna.

Oženjeni žganci

Štiri srednje velike krompirje olupimo, zrežemo na četrtine in kuhamo v slani vodi. Ko je krompir napol skuhan, dodamo dve veliki skodelici bele moke in ne da

nem tisku v polah po 25 kosov Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu.

V počastitev 150-letnice prve srbske tiskarne pa je 15. septembra izšla dvobarvna znamka za 3,50 din.

Knez Miloš Obrenović je leta 1831 nabavil v Petrogradu tipografsko stiskalnico in odgovarjajoči plošči. Že jeseni istega leta je v zasebni hiši poleg kavarne »?« (»Vprašaj«), nasproti Saborne Cerkve, začela delati prva tiskarna v Beogradu. »Tipografija« (leta 1842 »Praviteljstvena tipografija in 20 let kasneje »Državna štamparija«) se je najprej predstavila z natisom lepakov »Sredstva zoper kugo«, nato pa je tiskala »Novine Srbske«, šolske in cerkvene knjige, koledarje, zabavnike, zakone kneževine Srbije in dela znanih pisateljev.

Osnutek za znamko (tiskarski stroj iz prejšnjega stoletja z zaglavjem »Novin Srbskih«) je narisal Dušan Lučić. Tudi to pot je ofsetni tisk v polah po 25 kosov oskrbel Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu.

Kot običajno je ob vseh treh izdajah spominskih znamk dala Jugomarka v prodajo ovitke prvega dne, ki so stali po 2,50 din brez znamk.

vaš kotichek

Mali oglasi

Prodajam atrijsko hišo v Črnučah v Ljubljani. Površina hiše je 450 m². Zemljišča okrog hiše je 600 m². Hiša je v 4. gradbeni fazi.

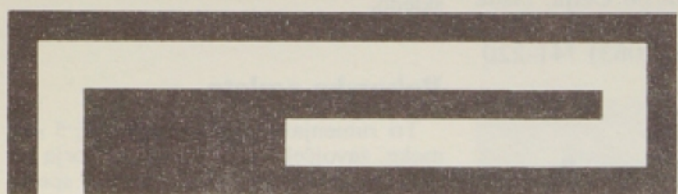
Ponudbe pošljite na uredništvo Rodne grude pod oznako »Hiša«.

V Mežici na Koroškem prodajam novo enonadstropno hišo, dograjeno letos (1981), na parceli 500 kv. metrov. Ponudbe pošljite na naslov:

Janez Koselj, Sindelfingen, Schönbergweg 12, BR Deutschland, telefon 107 031-870-365

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

PIONIR

NOVO MESTO

Z O. SOL., KETTEJEV DREVORED 37, TEL.
21826, POŠTNI PREDAL 89, TEKOČI RAČUN
52100-601-10173, NOVO MESTO, TELEX 35710

Splošno gradbeno podjetje »Pionir« Novo mesto s svojimi enotami

- gradi in projektira vse vrste gradbenih objektov
- izdeluje harmonika vrata
- izvaja servisne usluge na avtomobilih Zastava in Renault
- izdeluje keramične peči
- izvaja inženiring
- izdeluje jeklene konstrukcije

●

Ob 35-letnici obstoja se vsem poslovnim partnerjem priporoča za nadaljnje uspešno sodelovanje.

novoles

lesni kombinat
novo mesto
n. sol. o.
68351 straža
jugoslavia

Proizvodni programi:

- stilno pohištvo, moderno pohištvo
- sodobna oprema za kopalnice »KOLPA-SAN«
- gugalniki
- notranja oprema, stenske in stropne obloge
- stavbno pohištvo po naročilu
- akrilno steklo »NOVOGLAS«
- svetlobne kupole in trakovi
- vezane plošče, žagan les
- plastificirani predali

Lesni kombinat, Novo mesto — Straža,
n.sol.o., tel. (068) 84-530, (068) 25-081,
telex 35726 YU NOVLES, 35814 YU
NOVKOM

ARGO[®] Ketchup

hp Proga
PREHRAMBENA INDUSTRIJA n.s.o.l.o. PORTOROŽ

Trdi naš kuhar –
mojster z diplomo:
»Le ARGO KETCHUP je
da pravo aromo«!

brest cerknica
industrija pohištva jugoslavija
telefon 061-791 200 telex 31167

Pohištvo Brest
lahko kupite
v vseh trgovinah
s pohištvom
in v naših
salonih
v Cerknici
in Mariboru

rodna
gruda
slovenija

english section

RODNA GRUDA, Magazine
for Slovenes Abroad, Cankarjeva
1/II, 61001 Ljubljana, Slovenija-
Yugoslavia Tel. 061/23 102

Published by Slovenska
izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Jože Prešeren
(Editor-in-Chief)
and Jagoda Vigele.

English translations: Milena
Milojević-Sheppard, M. A.

RODNA GRUDA is published
monthly. Numbers 8 and 9 are
published together as a
double issue.

Yearly subscription for overseas
countries is 8.— U. S., 10.—
Canadian or 7.— Australian
dollars. Payment can be made
direct to our Account. No.
50100-620-010-32002-2818/5 at
Ljubljanska banka, or by
international money order, or
by check — payable to
»Slovenska izseljenska matica«
— in a registered letter.

From the Editor

Among the great nations of the world, whose languages are in worldwide use, there has been a strong tradition in the organization of summer schools for foreign students. Travel agencies advertise package-deal trips which include courses in the English language in England, courses in French in France, courses in Russian in the Soviet Union, and courses in German in Germany or Austria. It might appear that in Yugoslavia such possibilities have been so far neglected, although among foreigners there exists quite a lot of interest in the learning of the Yugoslav languages, and in Yugoslavia's rich cultural heritage. The idea that similar summer schools be organized in Yugoslavia came from our emigrants and their descendants, many of whom have not had the opportunity to become acquainted with the language of their ancestors while still at school. The Croats have been the first to organize a summer school, and thorough preparations are under way in Slovenia, too. Many descendants of Slovene emigrants would like to come to Slovenia for a month or two, where experts would explain to them

the elements of the Slovene language and acquaint them with at least an outline of the rich cultural history of Slovenia, and at the same time with the geographic characteristics of the land of their forefathers.

On the basis of what has been done so far it is possible to expect that the first Slovene summer school for the descendants of Slovene emigrants will start in 1982. A number of Slovene teachers are already preparing programmes of lectures and excursions. As well as this, the first invitations have already been sent out to those Slovene societies and organizations which are to participate in the choosing of the students. Something really has got the ball rolling. In this way the Slovene language has taken another step forward in its affirmation throughout the world, and this step is intended primarily for the descendants of Slovene emigrants. That is as it should be, as among them there are many young people, who are aware of their roots, but do not yet feel them strongly enough.

We wish all readers of *Rodna gruda* a Happy New Year 1982.
Jože Prešeren

Letter to the Editor

Prof. Muskatevc starts World-wide Slovenian music library in U.S.A.

Pride in ethnic heritage has been increasing among most nationalities during the last few years and Slovenians are probably right at the top of the list.

In Milwaukee, Wis., U.S.A., that pride led to the organization of USPEH (United Slovenians to Promote our Ethnic Heritage) in 1978.

USPEH united the Slovenes and that unity was responsible for many successful projects, all focusing on the richness of Slovenian heritage and culture.

The latest success is the formation of a Library of Slovenian Vocal Music, at the University of Wisconsin, Milwaukee, the only such library in the United States. The project became a reality wholly through the efforts of Prof. Leo Muskatevc, with the cooperation of the UWM music de-

partment, its School of Fine Arts and the UWM Golda Meir Library. Initial funding has been achieved through a grant from the UW-System American Ethnic Studies Co-ordinating Committee — Urban Corridor Consortium.

The library will make it possible to carry out a comprehensive program to make available a heretofore neglected segment of information and materials in the area of ethnomusicology.

The initial phase of the project includes the acquisition, cataloging, binding, and duplication of the personal vocal and choral music library of Mr. Ciril Muskatevc (father of Leo) and of several prominent Slovenian musicians and historians in the greater Milwaukee area.

As the program progresses, original editions and multiple copies will be made available to scholars in the areas of ethnological and musicological research performers, and choral organizations throughout the United States, and eventually to interested groups from all over the world.

It is hoped that contributions of original manuscripts and music of Slovenia will be donated to the library, not only from the United States, but also from Slovenian individuals and groups throughout the world, especially from Slovenia itself. Anyone having access to such material or desiring additional information is asked to contact:

Prof. Leo Muskatevc
UW — Milwaukee
360 C Fine Arts Center
P. O. Box 413
Milwaukee, Wis. 53201
U.S.A.

The library should prove to be a boon to Slovenian musicians and music scholars everywhere. We hope that it will have the support of Slovenes, and their friends, to achieve the goals for which it is intended.

Prof. Muskatevc is well qualified to direct the ethnic music program that we have outlined. He is the son of Slovenian immigrants, Ciril and Katerina Muskatevc, and has been active in Slovenian choirs and choral groups since 1937. He is the director of graduate studies in Music Therapy, and the USPEH initiated class in Slovenian Song and Culture at UWM's School of Fine Arts. He is also a member of many musical organizations and Slovenian fraternal societies.

USPEH and all Slovenians are greatly indebted to Prof. Muskatevc for his efforts in promoting our ethnic heritage. We wish him the greatest success in all his work which, we are sure, will receive world wide acclaim.

Marty Gregorcich
Milwaukee, Wis., U.S.A.

Visit of Delegation of Slovenska izseljenska matica to the U.S.A. and Canada

During June the President and the Secretary of Slovenska izseljenska matica, Stane Kolman and Marko Pogačnik, visited Slovene emigrants in the United States and Canada. They had talks with, among others, numerous society workers, and with representatives of our diplomatic and consular offices. During the talks they exchanged opinions about further cooperation in the cultural, educational, organizational and other fields. In Canada they met with the representatives of the Canadian-Slovene group for cultural exchanges, with the directors of the Slovene radio programmes, with the representatives of the Prekmurje society »Večerni zvon«, and of the Slovene society »Triglav« in London, Ontario, with the representatives of the Mutual support association »Bled«, of the Lipa Park society in St. Catherines, and with some others. They also visited several society homes and farms. In the province of Ontario there are 22 Slovene societies operating, and approximately 15,000 Slovenes live there. In Toronto the two representatives of S.I.M. visited, among other people, dr. George W. Bancroft, the executive director of the department of multi-

culture of the Ministry for Culture and Recreation.

In the U.S.A the representatives of S.I.M. stopped at Cleveland, Pittsburgh, Chicago, New York and Washington. They visited a number of Slovene societies and organizations, and of respected senior emigrants, and in Washington they met with members of the American Congress who are of Slovene origin.

At the headquarters of the S.N.P.J. Stane Kolman and Marko Pogačnik talked about further cooperation with this, the largest Slovene emigrants' organization, about the assembling of historical material about our emigrants, about the cooperation of S.N.P.J. in the future English edition of »Rodna gruda«, and about the tours of Slovene cultural groups among our fellow-countrymen in the U.S.A. In Cleveland they met with the representatives of the majority of the most active societies, singing groups and organizations there. They also took part in some commemorative ceremonies, which our fellow-countrymen had prepared to commemorate the memory of the American-Slovene writer Louis Adamič. They also visited his grave, in Bloomsbury, N. J.

The 1982 Slovene Calendar has already been published

The 1982 Slovene Calendar consists of a wide selection of interesting articles, which every Slovene would like to read. Here are some of the titles:

— »Louis Adamič — in memory and for the future (this article has been written by Vida Tomšič, a member of the Praesidium of S. R. Slovenia);

— True to Tito's foreign policy (written by Jože Smole);

— How much does the Yugoslav economy contribute towards the development of the undeveloped regions in our country?

— an interview with dr. Bogdan Breclj, formerly Tito's and Kardelj's doctor;

— an exciting story about one of the rarest Slovene books, Trubar's »Cerkovna ordninga«;

— »Žveglja, oprekelj, trstenke, drumelca — these are Slovene musical instruments, but do you really know them?

— Who was my great-great-grandfather? That's what many an emigrant asks himself. How will you find out about your origin?

— Are there really no more good inns, as one Slovene singer sings? There still are, but they were even better once.

— How did the calendar come into existence. And a lot more about old Slovene customs at the end of the year;

— An introduction to the masters of Slovene cartoon design.

Those are just a few of the titles from the first part of the 1982 calendar. There is plenty of interesting material to read in the prose part of

Slovenia's Green Gold: Hops

the calendar, too. For the first time there is a special section in the calendar for young Slovenes abroad, richly illustrated with original illustrations. The last part of the book contains a lot of data about Slovenes around the world.

There is also a **special colour supplement**, with 32 pictures of Slovene towns and villages.

The price of the Slovene calendar doesn't admit to the existence of inflation. It's the same as last year: 5 dollars for overseas countries. Order it by writing to the address of this magazine, that is:

Slovenska izseljenska matica
Cankarjeva 1, p. p. 169
61001 Ljubljana
Slovenija — Yugoslavia

Paul Sifler gave two organ concerts in Yugoslavia

This summer the famous organist and composer, the American Slovene Paul Sifler, who lives in Hollywood, California, paid another visit to the homeland of his parents. While staying in Yugoslavia he met several other Slovene composers and organists, and also gave two organ concerts, one in Horjul, the village of his ancestors, and one in Ziri.

Recently in California, where he lives and works, Paul Sifler set up, together with a partner, his enterprise for the publishing and distribution of printed music. The majority of the printed music consists of their own compositions, which thus reach other composers and music-lovers in the fastest possible way.

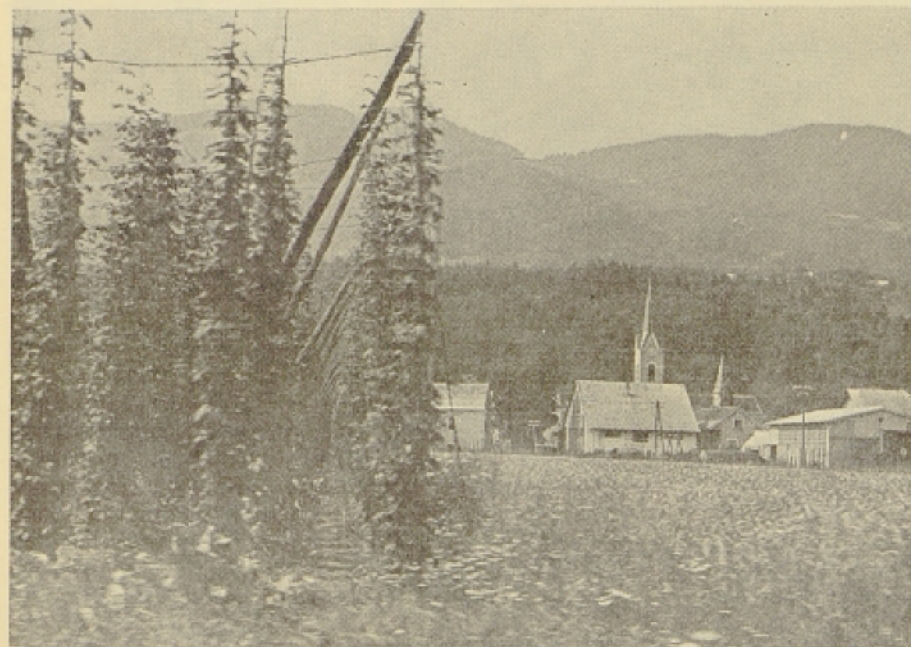
The cultivation of hops is one of the characteristic sections of Slovene agriculture. In some areas hops are the main crop, and in others they form a supplementary branch of agricultural production. What is special about hop-growing, in comparison with other branches of agriculture? It should first be mentioned that hops are used practically only in the beer-brewing industry. Secondly, hops cannot be used by the hop-grower, but appear only as marketable goods, which are sold through Yugoslav and foreign enterprises to breweries at home and abroad. Today as much as 70 percent of the total production of hops in Slovenia is exported, so we can justifiably call hops Slovenia's green gold.

Hop-growing has been mentioned on Slovene territory already in the Middle Ages, in the »Notitia Bonorum de Lonca« records of 1156 and in other records of Gorenjsko and Primorsko. During the reign of Empress Maria Theresa agricultural societies had been established at Celovec (Klagenfurt), Gorica, Gradec (Graz) and Ljubljana, which stimulated the growing of hops. According to the data of a book written in 1844 by dr. Hubek, in 1839 there was a total of 56 acres of hops with 128,000 individual hop-plants in the area of Styria of that time. They were planted in the areas of Maribor, Ptuj, Makole,

Turnišče, Radgona and Veržej. According to dr. Hubej the first hop-plants were planted in Styria back in the year 1770. At that time the planting of hops in Vojvodina, at Bački Petrovac, was also mentioned. In 1833 there was published the »Brief instructions on Hop-growing in Kranjsko«, and in 1853 there was published in 12 successive numbers of »Agricultural and Craft News« a series of articles entitled »Lessons in Hop-growing«. Due to its favourable conditions hop-growing developed the most rapidly in the Savinja valley.

The establishment of the Hop-growing Society, with its headquarters at Zalec, in 1880, did a lot to accelerate the development of hop-growing in Slovene territory before the First World War. The Slovene patriot Janez Hausenbichler, who in 1882 published the brochure »A Guide to Hop-growing«, worked successfully within the framework of this society. The form of organization of the society changed a number of times up to the year 1945, but Zalec remained the centre of the Slovene hop-growing industry, with a decisive influence on the production and sales of hops. After the end of the Second World War, in 1945, the Cooperative Farm for Hop-Growing (»Hmezad«) was founded in Zalec. Its purpose was not only to promote hop-growing and to provide sufficient fertilizers, etc., but also to prepare the picked hops for the market and to arrange for the sale of all Slovene-grown hops both at home and abroad.

In 1952 the Committee for Hop-Growing was established within the framework of the Regional Cooperative Farmers' Association in Celje. This committee had hop-growing sections which cooperated with the individual cooperative farms. In 1952 the Institute for Hop-growing was established in Zalec, which continued the already started research and propagation work of the Committee for Hop-Growing and »Hmezad«. Several activities have been developed: the cultivation of a new sort of hops, research into agrotechnics and the fertilization of hops, the observation of any diseases or pests and their elimination, and the introduction of new machines and methods of production. It also analyses the chemical structure of the hops and determines their value for brewing.

The wealth of the Savinjska dolina (Valley of Savinja) is hops which is important Slovene export-material (photo by Janez Zrnec)

The cultivation of hops has changed the appearance of the countryside in which they are grown. A quick look at the Savinja Valley convinces one of this. For miles around the ground is covered with hop-fields. In Summer the dense hop-fields block off one's view, whereas the songs of hop-pickers have in recent years been replaced by the noise of picking-machines. In Winter one used to be able to see tall, pyramid-shaped piles of hop-poles, whereas nowadays these have been replaced by bare wire supports, awaiting next year's plants.

Through hop-growing the Savinja Valley area has been raised to the level of one of our agriculturally more advanced areas. Newly-designed farm buildings can be seen, whereas villages have expanded and become modernized. The center of the Savinja Valley, Žalec, has become a modern town, too.

The production of hops is widespread in both the socially-owned sector and the private-cooperative sector. Modern methods of production have to be used, which make production modern and cheaper. Slovenia has quite a good climate for the growing of hops, although precipitation is not always equally spaced. For this reason most modern hop-fields are equipped with watering equipment.

Out of a total of 2368 hectares of hop-fields in Slovenia, 2250 hectares are fully fertile. There are about 70

hectares of completely new hop-fields, from which practically no hops can yet be picked. There are also 30 hectares of one-year-old hop-fields, which are already producing hops. Out of all the fields producing hops in Slovenia 1728 hectares are socially-owned, whereas 640 hectares are worked by cooperative farmers.

The production of hops has again become more important in Slovenia recently due to the heavy demands of Yugoslav breweries and the greater demand for hops abroad. This is helped by improved market prices. Thus it can be observed that the number of hop-fields is slowly increasing. It is also encouraging to report that the produce of hops per hectare has been increasing much more noticeably.

Last year Slovenia exported a total of 2268 tons of hops, its value being in excess of 10 million dollars. Most Slovene hops were bought by West Germany (903 tons), which was followed by Switzerland (513 tons), Great Britain (376 tons), the U.S.A. (236 tons), Japan (160 tons), France (59 tons) and Austria (20 tons). This year it is expected that domestic orders will be first satisfied, but that exports will remain on the same level as last year.

At the recent world congress of hop-producers, which took place at Novi Sad, the following two countries were admitted as new members: Australia and Argentina. Engineer Vinko Kolenc, until recently the director of

production at "Hmezad", in Šempeter, was elected president of this organization. Three Yugoslavs were awarded the title »Knight of Hop-Growing«, including Albin Stepišnik, a hop-growing farmer from Trnava, who told us the following:

"On our farm the tradition of hop-growing has been passed from generation to generation. I'm firmly convinced that one can only become a hop-grower if you are born and grow up with the hop-plant. It's the same as in the case of the grapevine".

"Today you can't make a success of farming if you haven't got your own work force and agricultural machinery. For this reason my wife and I have invested continually in machinery. A farm can't wait for the time when a machine may become available for it. In 24 hours the situation may change completely, so that in one day you can lose your whole crop".

"We live well, even better than some who have better conditions. I admit that hops have always been the most profitable crop. In the case of animal-breeding, the net profit is under the question-mark. But hops, that green gold as they call it, isn't in fact golden. It's made golden by hard-working hands. One can see that if one enters a hop-field".

dr. Tone Wagner

Motiff from the old Slovene miner's town of Idrija

Through the American jungle

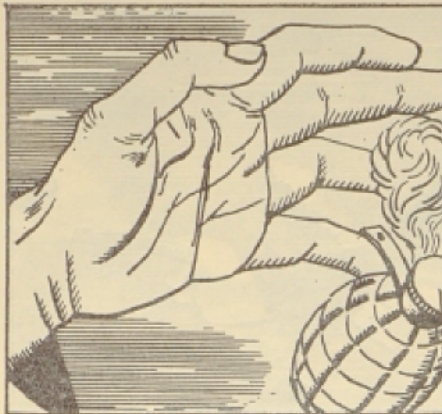

121. They had been at the Front for two months when the first real battle took place. A week before the Armistice Colonel Blakelock came to visit them.

"Where is the Company Headquarters of Captain Koska?" Lojze heard Blakelock asking, in a voice not as sharp as it used to be.

As the Germans were bombarding the American positions from time to time, everybody had kept inside the trenches.

Blakelock got into the shelter and Koska rose quickly to his feet.

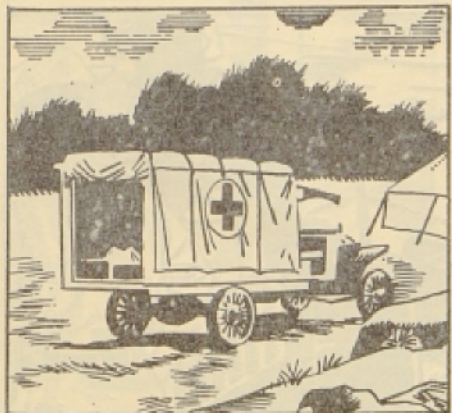
122. Blakelock looked around and saw Lojze. "Adamič, isn't it?" he exclaimed. "A sergeant, if I make no mistake?"

Blakelock didn't know the others. Koska asked Blakelock if he'd like to go with him on a tour of inspection. Before Blakelock could answer the young company trumpeter, who had been tinkering with something in his bag, gave a shriek of alarm. He had found a hand-grenade and since he didn't know how to handle it he had by accident pulled out the firing-pin. Everyone gazed in horror at him. The boy, however, instead of throwing the hand-grenade out of the shelter, just gave another desperate scream and dropped it out of his hands.

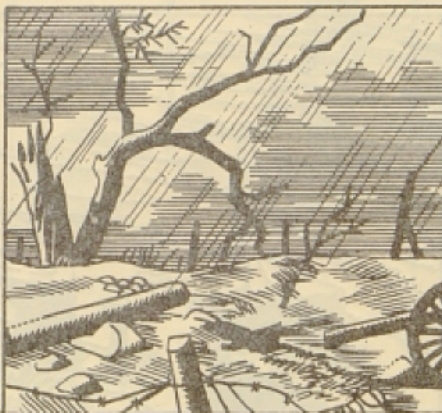
123. Blakelock pulled off his helmet and threw it on the grenade. He stretched out his hand to grab both of them and throw them out of the shelter. At that moment the grenade exploded. The explosion threw everyone who was in the shelter onto the ground.

Lojze regained consciousness in a few moments. The shelter was full of smoke, and an awful bang was still ringing in his ears. I'm still alive, he thought to himself. On top of him was lying the first officer. Voices and groans could be heard. Whoever wasn't wounded or unconscious pulled themselves out of the shelter. They were all spattered with blood, but nobody had the slightest wound. Only Blakelock had been torn to pieces by the explosion.

124. The young trumpeter who had caused the accident threw himself on his bed and screamed like a madman. Lojze dragged himself into another shelter and collapsed onto a bed. When he woke up in the morning he was shivering from the cold and felt a pain in his chest. He tried to get up but lost consciousness. After some time he heard the voice of a first-aid man.

"Maybe he's got the Spanish 'flu. Get him out of here". They carried him to the rear along the communications trenches, and then he was driven to hospital. It was a long drive along twisty roads. At last he arrived at the hospital where he was put into bed.

125. Lojze was in hospital when the war ended. A few days before the Armistice his friend Mike Koska had been killed in a short skirmish. Lonnie was wounded and Lojze hadn't seen him for a long time.

When he had recovered he returned to his company which was now under the command of a new captain. He drank a lot and the soldiers didn't like him.

Lojze took a look around him. The ground was covered with shell-holes. Just desolation everywhere. It rained every day, and the rain had washed the last leaves off the trees. The roads were muddy.

126. He thought of his parents and other relatives and asked himself whether they had survived the war. Were they all still alive and healthy? He would have liked to have visited them. Slovenia was now a part of Yugoslavia, which had been built up out of the ruins of the old Austro-Hungarian Empire. But he couldn't obtain leave.

In January 1919 he embarked on a ship with other soldiers and set sail for America. They were disembarked at Newport News, and then transported to Camp Zachary Taylor, a big hatted camp in Kentucky, where the demobilization centre for the southern states had been established.

Trough the American jungle

127. As Lojze had enlisted in the Army for three years, they made him a clerk. For ten months he worked in the accounts office and drew up the pay lists for soldiers. At that time he read a lot and on free afternoons took walks in the pleasant countryside around the camp.

Late in the winter of the year 1920 Lojze took off his army uniform. He was now twentyone years old and seemed to himself to be very experienced. He had almost 300 dollars in his pocket, and he decided to travel to New York. He didn't know what he was going to do there, but he thought that as an ex-soldier he would get a job more easily.

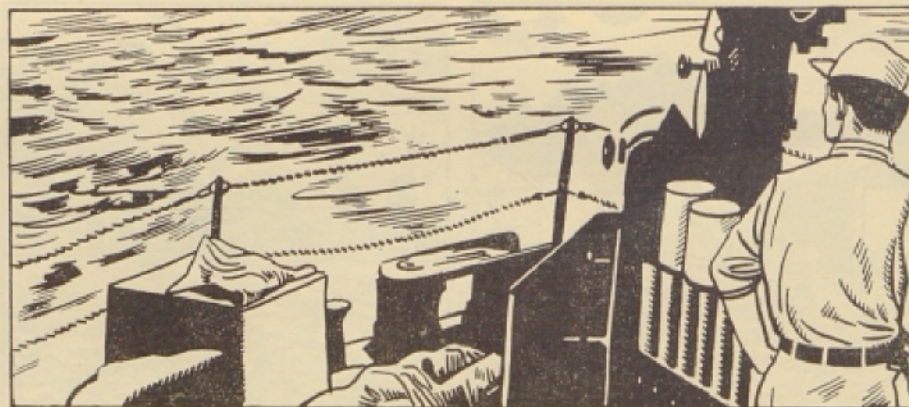
128. It was a cold winter's morning in New York. Lojze decided to go for a walk around the city. The roads were very icy. He came to a slope where some horses were pulling a cart loaded with coal up the hill. The driver was swearing loudly and whipping the horses to make them pull the heavy load up the slippery slope. The animals were tottering under the weight, and at every pull small lumps of coal fell off the cart onto the road. Two little girls, in thin dresses and shivering in the cold, were hurrying to pick up the lumps of coal and put them into their basket. He felt a cold pang in his heart. The city had lost its former charm.

129. Lojze remembered Lonnie Burton and set off for Milford, Pennsylvania. Milford was perhaps the nicest town he had ever seen. He didn't find Lonnie, so he set off to the West, to California. Then he made his way to Peter Molk in Forest City, again. "Can you imagine it?" said Peter, admiring Lojze's good English. "Why, you speak better English than if you had been born in America". "I'd like to write", confided Lojze. This wish had awoken in him early, in the military camp. He felt that he could be a good writer.

130. Lojze's restless spirit got him on the move, again. He had a look around the capital city, Washington and then stopped for some time in Chicago. Here he spent some time sitting and waiting in employment offices. It was hard to get a job. He could only get temporary jobs, and carried out the heaviest and most poorly-paid work. For some time he dug up the road near Joliet. With a pick and shovel in hand he found out once again how badly ordinary workers were treated. The owners kept to the principle of minimum pay.

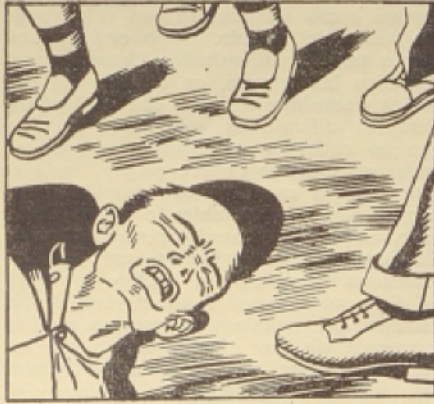

131. The workers resisted this exploitation by means of strikes and sabotage. Lojze had heard that word several times, but didn't know what it meant.

"Don't put so much on your shovel", a worker instructed him, "or would you like to finish the digging up of this road in one day? You're getting three and a half dollars a day but you're working as though you were getting thirty".

Lojze blushed, although he didn't know why. In this way he found out what sabotage was.

132. Thus the workers with whom he was digging up the road shortened their shovels, so that they carried less. To the cement which was used to consolidate the road an ingredient was added which made the road surface crack all over after a few days. Lojze encountered sabotage wherever he worked. On the wheatfields of Kansas the threshing-machines kept breaking down, and fields of corn were burn to the ground. Unemployment and resistance were spreading. As Lojze couldn't get work on land he went to Sea.

133. The Sea couldn't hold Lojze in her grip, either. When he was on land again he had no money. The only job he could get was as a dishwasher.

In St Louis he knocked about the city, tired and hot, and watched the masses of people on the streets. All of them were rushing from one place to another, not caring at all where anyone else was going. In their urge to get where they were going as soon as they could, they trod on anyone who got in their way and rushed on confusedly. Lojze was afraid of these people.

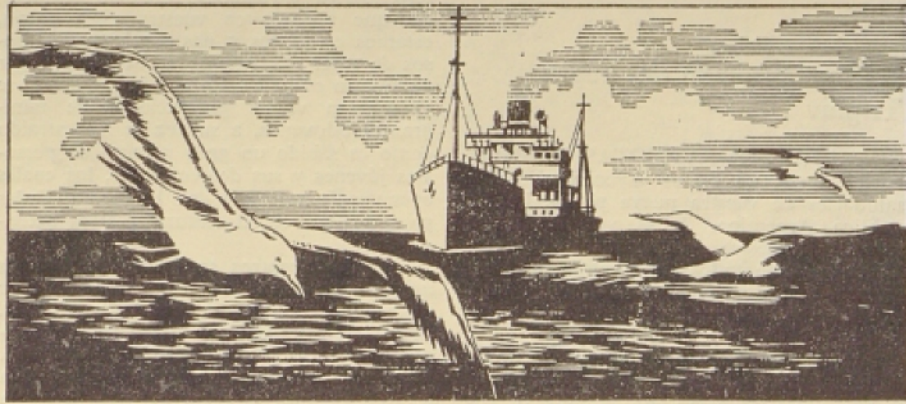
Would they push him away and tread over him, he asked himself.

136. The town was as if dead. The houses were scattered about the cliffs and hills west of the bay, as though they had been scattered by a weak hand.

Lojze had 20 dollars in his pocket, a warm soldier's coat on, and in his hand he carried a suitcase full of books and magazines. He got onto a train and headed for Los Angeles. That was a young town, to which many workers had come in the hope of getting.

Lojze first went to a restaurant to get some lunch. He had gone into the cloakroom to wash his hands when two unknown men greeted him.

134. Soon his self-confidence started to return. He read and thought a lot. America still seemed to him to be the most interesting country in the world. Life went on fast and recklessly there. But he wanted to succeed. How? As a writer? Would he be able to find a place for himself next to the giants of America literature, who had laid America naked in their books?

Now he knew only one thing. He mustn't despair. And then he thought of America again as one gigantic jungle. He mustn't allow it to swallow him up too deep. Good humour was his only defence.

137. "Hallo, soldier"! Lojze turned round and saw a revolver aimed straight at his head. "Hand over all you've got, and make it quick!" one of the robbers threatened with a hiss. He put his hand in his pocket and pulled out a thin wad of banknotes. He looked round, hoping someone might come in.

"Don't dawdle! If you obey us we won't do you any harm!" He handed the money over. In thanks they hit him over the head so that he lost consciousness. When he came to, he dragged himself down the stairs into the restaurant, his head still spinning.

135. When he was serving on the sea the sailors and officers kept talking enthusiastically about California. And so in Autumn 1922 he boarded a ship in Boston as an steward. The ship's destination was San Pedro in California and Lojze was determined to leave the ship and find a job there.

Early in December the ship sailed into the port of San Pedro. A cold offshore breeze was blowing and tossing the ship like a nutshell. Only when the wind had died down did the pilot dare to lead the ship in along the narrow waterways to the port. Lojze left the ship as soon as it had docked.

138. Lojze made his way towards the station. What should he do? Something inside him was shaking and he almost burst into loud, hysterical laughter. Then he decided to think things over carefully. He set off towards the city and his way brought him to the Mexican quarter. He stopped in the market where they was a stand selling meals. There was a strong smell of greasy, highly-spiced food. "Just look at that lad!" he heard a greeting in the darkness and then saw an old-looking woman in an outrageously wild dress. "Are you in trouble?" she pressed him.

La inauguración del hogar Triglav

QUERIDOS COMPATRIOTAS, AMIGOS!
Es para mí, un honor especial el poder saludarles en vuestra nueva patria, la República Argentina. A su vez les traigo saludos de vuestra madre patria, Eslovenia, Yugoslavia, de todos los Centros de Emigración Yugoslavos, particularmente cálidos saludos del Centro Esloveno de Emigración.

Con nuestra delegación, que viene desde vuestra lejana patria, también ha viajado el Octeto coral Esloveno. En nombre de todos les saludo y agradezco por vuestra amable invitación, cuya destinataria fuera el Centro de Emigración de Eslovenia, como así también los Centros de Emigración del resto de Yugoslavia. Especialmente agradecemos vuestro hermoso y cálido recibimiento.

Es ésta nuestra primer visita de este tipo, es decir entre nosotros y en éste continente, lo cual no significa que hasta ahora no haya habido entre nosotros contactos, encuentros y colaboración, es decir entre los clubes eslovenos de emigrantes que actúan en la Argentina y el Centro Esloveno de Emigración. Colaboración que se mantiene ya hace mucho tiempo, por eso nos sentimos especialmente muy contentos cuando ustedes nos visitan. Estoy convencido que este encuentro con ustedes será un nuevo y fuerte aporte para nuestra labor y colaboración común.

Para nosotros será ésta, una ocasión única, pues podremos ver y conocer personalmente como ustedes viven y trabajan, como desarrollan las actividades culturales, cuidan el idioma esloveno y nuestra cultura. Nos pondremos de acuerdo dónde y cómo ayudar en la fuerza de nuestras posibilidades.

Centro Esloveno de Emigración (Slovenska izseljenska matica) está al tanto de la labor de todos los clubes de emigrantes que funcionan por todo el mundo, sin embargo permítaseme que hoy en este soleado encuentro diga ante todo unas palabras a nuestros queridos anfitriones, socios, miembros de la C. D. y amigos de la Asociación «Triglav».

La Asociación Mutual Esloveno-Yugoslavia «Triglav» de Buenos Aires fue constituida, como todos sabemos, en el año 1974. Sin embargo sus actividades se remontan mucho tiempo atrás. A saber, en el año 1925 cuando es fundada la asoc. cultural eslovena Ljudski oder, mientras que en el 1935 ya funciona la asoc. eslovena de socorros mutuos «Naš dom». En el 1958 también se incluye el club argentino-esloveno «Zarja». Las mencionadas asociaciones representan y forman la columna de la actual asociación TRIGLAV. Esta unión y colaboración de los descendientes de otros pueblos yugoslavos, hicieron posible la obtención de mayores posibilidades para sus actividades y desarrollo.

Saludamos este hecho y la dirección de la asociación, la cual hoy día ya aúna más de 1.500 socios y tiene un caudal enorme de actividades. Con la construcción de este imponente y hermoso hogar se abren y se dan al mismo tiempo nuevas

oportunidades para una mayor y mejor actividad de la asociación, para los encuentros de sus socios y los emigrantes eslovenos de Buenos Aires en general.

Pueden estar orgullosos de este hogar cultural, el cual es el más grande, por lo menos como estamos informados, entre todos los clubes eslovenos del mundo entero. Junto a ustedes también nosotros, los que vivimos en vuestra vieja patria, estamos contentos y nos sentimos orgullosos de tener ciertamente un hermoso hogar de cultura eslovena. En este hogar donde se encuentran varias generaciones de inmigrantes eslovenos, a su vez se han atraído como es sabido un gran número de personas jóvenes y sus descendientes, los cuales encontrarán en él todas las posibilidades para desarrollar su cultura y otras actividades.

También nosotros en Ljubljana tenemos un hogar cultural que lleva el nombre de un célebre escritor esloveno, Ivan Cankar. Este es el fruto de la contribución voluntaria de todo el pueblo trabajador esloveno. En el mismo tenemos muy bien organizada la vida cultural en general. Aparte de la galería para exposiciones y varios ambientes para las actividades sociales y otras, hay además una serie de salas y salones arquitectónicamente realizados, montados con escenarios que pueden ser usados para todo tipo de presentación y espectáculo, ya sea para ópera, teatro, conciertos etc. Al traerles cariñosos saludos de nuestra madre patria, Eslovenia, quiero expresarles que son saludos de una tierra pequeña, pero por su hermosura conocida por todo el mundo. Si ustedes me permiten, les diré brevemente un par de palabras sobre algunos de los problemas actuales con los cuales nos encontramos en nuestro país.

A pesar de las terribles consecuencias de la segunda guerra mundial y las malas condiciones de vida en los primeros años de postguerra, hemos alcanzado hasta ahora un gran progreso en la economía y otros campos de nuestra vida social. Puedo decir que a pesar de las condiciones señaladas el progreso fue alcanzado de una manera muy rápida. Hoy día nos enfrentamos justamente a causa de esa carrera progresista con ciertas dificultades que nos preocupan. Sin embargo nuestro pueblo tiene aseguradas las condiciones esenciales de vida, como lo son la ocupación total — por lo menos en Eslovenia — a continuación aseguramos a todos la escolaridad, el servicio médico, bien organizados el seguro social y la jubilación para todos los ciudadanos etc. A todos ustedes es bien conocido el hecho de que Eslovenia, por primera vez en la historia, es una república independiente en marco a la Federación Yugoslava. En cuanto a esto quisiera puntualizar que no todos tienen conciencia de la importancia que significa para nuestro pueblo el que Yugoslavia viva y trabaje en paz ya hace 36 largos años. Lo que representa el período pacífico más largo de la historia de los pueblos yugoslavos. Es éste sin lugar a dudas también el resultado de nuestra política de independencia y de no alineación. Gracias a nuestra aplicación y desarrollo tenemos los eslovenos el más alto nivel de vida de Yugoslavia. La ganancia anual es de 5.000 US dólares per cápita a diferencia del nacional que es la mitad de éste. También tenemos, claro está, bien reguladas las relaciones con todos los factores sociales incluso con la iglesia.

Nuestras dificultades ciertamente no las escondemos, pues el mundo actual en general también se enfrenta con un sinnúmero de problemas difíciles. Algunas naciones se enfrentan con formas y condiciones de vida todavía aún peores, sin embargo

estamos fuertemente decididos a superar todos los inconvenientes y trataremos encontrar las soluciones correspondientes.

En cuanto a nuestra política exterior ustedes saben que Yugoslavia se interesa continuamente en la colaboración con todos los países, especialmente para el alcance de una paz duradera. Aspiramos tener buenas relaciones con todas las naciones vecinas como así también con el resto de los países del mundo. Claro está que tenemos también dificultades. Ustedes conocen bien las mismas, en especial las que hemos y seguimos teniendo con los bloques. Tenemos dificultades con todos aquellos que no entienden que nosotros deseamos andar por nuestro camino propio, hacia el futuro que a nosotros más conviene y no por extrañas e inaceptables formulas. Como ya nombré a las grandes potencias no es sin importancia mencionar que tenemos relaciones normales con USA y como ya he dicho anteriormente con el resto de las naciones del mundo que respetan nuestra independencia, no intervienen en nuestra política interior y que están preparadas para una cooperación mutua con igualdad de derechos. Este año hemos celebrado ya el 20. aniversario de actividades de las naciones no alineadas y como saben, justamente Yugoslavia fué una de los iniciadores del movimiento de no alineación. Con gran alegría podemos afirmar que también la Argentina es miembro del mundo no alineado y que Yugoslavia tiene establecida con ella ya desde hace muchos años atrás relaciones diplomáticas normales.

Para el establecimiento de las buenas relaciones entre nuestros países también ustedes queridos compatriotas que viven y trabajan en la Argentina, tienen sin lugar a dudas merecidos méritos. Ustedes representan así una especie de puente entre ambos países y son seguramente los intermediarios de las dos naciones a éste fin.

Creo que son todavía muy actuales las palabras que dijera nuestro difunto presidente, el mariscal Tito, a los emigrantes en ocasión del 10. aniversario de la liberación de Yugoslavia, cuando dijo:

«Nuestros emigrantes sean eso lo que una, eso lo que ayude al mejor conocimiento entre nuestros pueblos y los pueblos de esos países donde están. Que sean y deben serlo, por un lado ejemplo de honradez y respeto hacia el país donde viven, tienen que ser concientes y buenos ciudadanos, por otra parte tienen que estar bien informados de la vida actual en su patria natal. Aquí no pienso, que tienen que ser una especie de propagandistas del sistema social, pues pensamos que cada país tiene su camino hacia el progreso. Pienso en todo aquello que compone la vida del pueblo, en el cual tienen ésta, nuestra gente que está en tierras lejanas, su origen.»

Centro Esloveno de Emigración (Slovenska izseljenska matica), que este año ha celebrado sus 30 años de vida y de exitosa labor, también dedicará en adelante gran atención a los compatriotas eslovenos que están por el mundo. Créanme que nos alegra cada uno de vuestros éxitos, progresos y cada una de vuestras actividades sociales.

Nuevamente sinceras y cordiales felicitaciones en la inauguración del nuevo hogar y nuestros deseos de que este hogar sea el escenario de vuestras numerosas actividades y que a su vez resulte el puente de amistad entre vuestra patria actual y Yugoslavia y vuestra unión con la madre patria.

Discurso del Presidente del Centro de Emigración de Eslovenia (Slovenska izseljenska matica), Stane Kolman en ocasión de la inauguración de la Asociación Mutual Esloveno-Yugoslava, TRIGLAV en Buenos Aires, Argentina.

10 de octubre de 1981